

УДС 781.7(497.11):398

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ЕНТОГРАФСКИ ИНСТИТУТ

ДИМИТРИЈЕ ГОЛЕМОВИЋ

НАРОДНА МУЗИКА
ТИТОВОУЖИЧКОГ КРАЈА

БЕОГРАД 1990.

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ

ПОСЕБНА ИЗДАЊА
Књига 30, Свеска 2

ТРАДИЦИОНАЛНО НАРОДНО СТВАРАЛАШТВО ТИТОВОУЖИЧКОГ КРАЈА

Свеска 2

UDC 781.7(497.11):398

L' ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
INSTITUT ETHNOGRAPHIQUE

EDITIONS PARTICULIÈRES
LIVRES 30, tome 2

DIMITRIJE GOLEMOVIĆ

LES MUSIQUES POPULAIRES
À LA PROVINCE TITOVO UŽICE

Rédacteur en général
Nikola Pantelić

Rédacteur
Petar Vlahović
professeur d'université

Secrétaire de la rédaction
Marija Đokić

Accepté à la IIe réunion de la section des sciences humaines, à l'Académie serbe des sciences et des arts, le 9 février 1988, se basant sur la dissertation de l'académicien Obren Blagojević.

BELGRADE 1990.

UDC 781.7(497.11):398

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ЕНТОГРАФСКИ ИНСТИТУТ

ПОСЕБНА ИЗДАЊА
Књ. 30, Св. 2

ДИМИТРИЈЕ ГОЛЕМОВИЋ
**НАРОДНА МУЗИКА
ТИТОВОУЖИЧКОГ КРАЈА**

Главни и одговорни уредник
Никола Пантелић

Уредник
Петар Влаховић, професор Универзитета

Секретар редакције
Марија Ђокић

Примљено на Другом скупу Одељења друштвених наука Српске академије
наука и уметности 9. фебруара 1988, на основу реферата академика
Обрена Благојевића.

БЕОГРАД 1990.

Издавач

Етнографски институт Српске академије наука и уметности у сарадњи
са Завичајним музејем, Титово Ужице

Рецензенти

Драгослав Антонијевић, Душан Бандић и Драгослав Девић

Лектор

Лепосава Жунић

Превод на француски
Милош Прајзовић

ISBN 86-7587-001-9

Рукопис предат издавачу 1986. године

Тираж: 1000 примерака

Штампа: „Милешево” Пријепоље

Штампано уз учешће средстава Републичке заједнице науке Србије
и Самоуправне интересне заједнице културе Титово Ужице

Публикација ослобођена пореза на промет

САДРЖАЈ:

Географска карта	11
УВОД	13

МУЗИЧКА ТРАДИЦИЈА

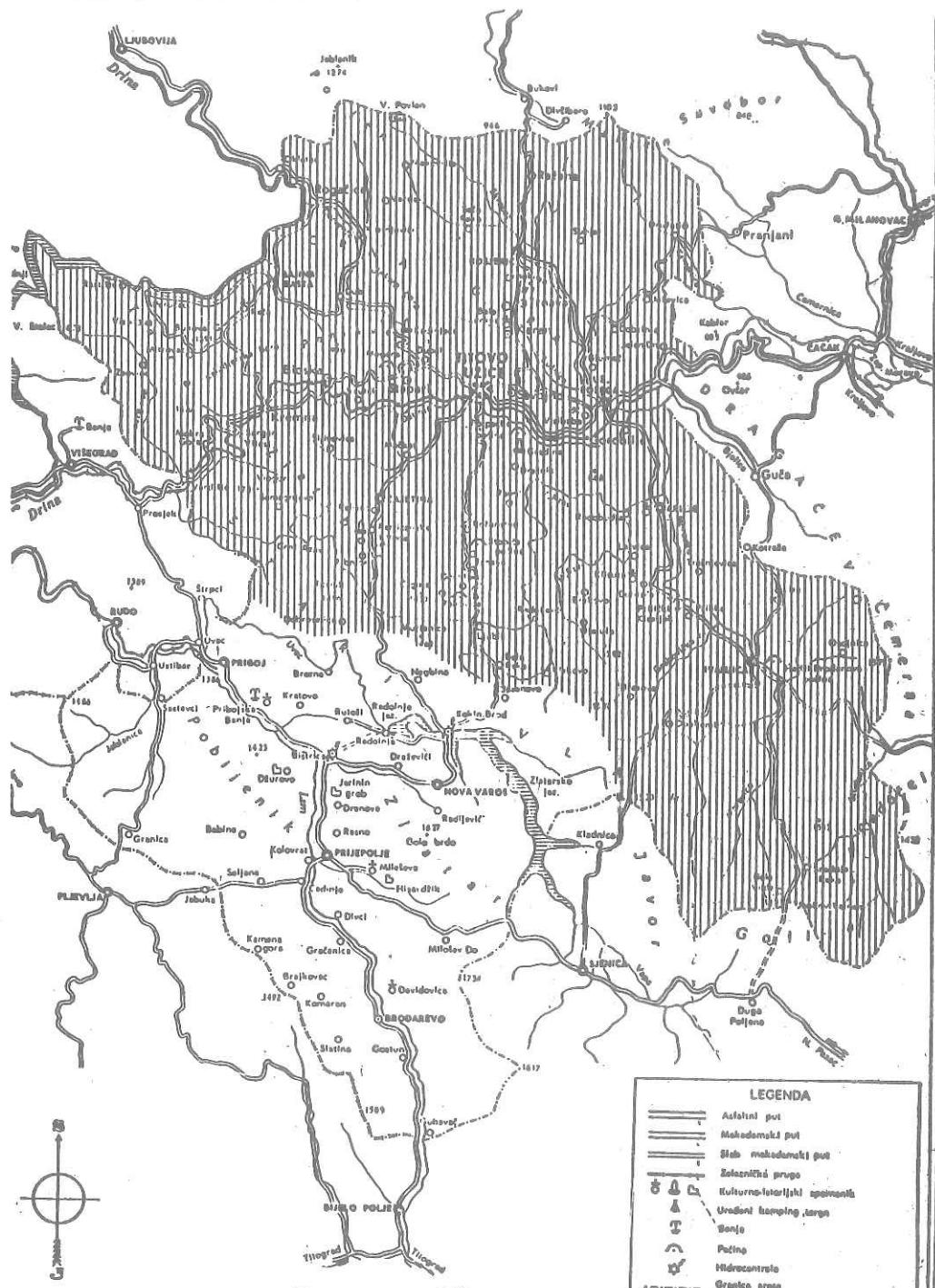
ВОКАЛНА ТРАДИЦИЈА (1)	15
Једногласно певање (1.1)	15
Успаванке и песме кад се „цуца” дете (1.1.1)	15
Певање уз тапсију (1.1.2)	16
Певање кад се пале „лиле” (на Петровдан) (1.1.3)	17
„Егање” - певање кад се „по боду” бикови (1.1.4)	17
Рабацијско певање (1.1.5)	17
Певање уз печење ракије (1.1.6)	17
„Самачко” певање - „кроза зубе” (1.1.7.1)	17
„На сватовски” - „посамо” (1.1.7.2)	17
Кукање за мртвим (1.1.8)	18
Крстоношко певање (1.1.9)	19
Певање „на глас” без „усјецања” (1.1.10.1)	19
Певање „на глас” сви „усјецају” (1.1.10.2)	19
Двогласно певање (1.2)	20
Старије сеоско двогласно певање „на глас” (1.2.1)	20
Хетерофонија (1.2.1.1)	20
Хетерофонија - бордун (1.2.1.2)	23
Бордун (1.2.1.3)	25
„Комбиновано” певање (1.2.1-2)	26
Ритам и мелодија	26
Интонација	28
Новије сеоско двогласно певање - „на бас” (1.2.2.)	30
Особине текста у вокалној традицији и проблеми његове интерпретације	32
ИНСТРУМЕНТАЛНА ТРАДИЦИЈА (2)	34
Лабијалне свирале са писком (2.1)	34
Свирала (фрула) (2.1.1)	34
Двојенице (2.1.2)	35

Инструменти кларинетског типа (2.2)	37
Паљка (2.2.1)	38
Кларинет (2.2.2)	38
Хармоника (2.3)	39
Лист (2.4)	39
Дувачки - „блех” оркестар (2.5)	40
ВОКАЛНО - ИНСТРУМЕНТАЛНА ТРАДИЦИЈА (3)	41
Певање уз гусле (3.1)	41
ЗАКЉУЧАК	43
Напомене	44
Литература	48
Тумач знакова коришћених у транскрипцији	50
МУЗИЧКИ ПРИМЕРИ	53
Територија и извођачи	227
Резиме	231

Димитрије О. Големовић

НАРОДНА МУЗИКА УЖИЧКОГ КРАЈА

Београд, 1990

„Ужички крај“

У В О Д

Рад Народна музика ужичког краја настао је као резултат вишегодишњег теренског истраживања углавном на територији некадашњег ужичког округа.¹⁾ Тај округ се састојао из седам срезова: ужичког, златиборског, ариљског, пожешког, моравичког, црногорског и рачанског, што одговара данашњој подели на општине: Титово Ужице, Чајетина, Ариље, Пожега, Ивањица, Косјерић и Бајина Башта.²⁾ Поред музичке грађе добијене са терена, за рад је коришћен и материјал из фонда Радио-Титовог Ужица (музички уредник Петар Јовановић), Радио-Београда (музички уредник Радмила Трифуновић, етномузиколог Петар Вукосављевић), фонда Архива факултета музичке уметности у Београду (професор Драгослав Девић) и новинара из Косјерића Танасија Пауновића.³⁾

Ово није први покушај да се проучи народна музика ужичког краја. Осим научних радова у којима су поједине од њених особина тек додирнуте,⁴⁾ постоје и они који се озбиљније баве том облашћу људске културе.⁵⁾

Да би се целовитије сагледала народна музика овог краја, потребно је, поред њеног некадашњег, проучити и њен садашњи живот, па ће тако наше излагање почети са неколико речи о ужичком селу данас.

Села југозападне Србије живе слично селима у другим нашим крајевима. Од другог светског рата наовамо, а нарочито последњих десетак година, одиграле су се велике промене у свим областима сеоског живота. Најважнија је она која је проузрокована масовним исељавањем људи из села у град, што умногоме осиромашује сеоску становишну структуру. Опустели су засеоци, а сокацима који су некада одјекивали дечијим смехом, тек понекад прогега по неки отарели сељак. Нешто је боља ситуација у селима где су изграђени погони неких већих фабрика или чак комплетне мале фабрике (Кушићи, Катићи, Радобућа, Сирогојно...). Комбинујући градски посао са сеоским послом, на тај начин мотивисани, у тим селима остају и многи млади људи.

На питање, које се често поставља: „Шта траже сељаци у граду кад све имају и на селу?“ неко од села удаљен, заиста не би могао одговорити. Ту су путеви, струја, радио, телевизија и многе друге „благодети“ савременог доба. Ту су и развијене саобраћајне везе које омогућују да се оде у град, „заврши посао“ и, у року од само неколико часова, врати кући.. Стварност је ипак нешто друкчија. Некадашњим радом, а, уз њега и забавом потпуно испуњен живот замењен је нечим што умногоме представља сурогат или искривљену слику градског живота. Тачно је да сељак данас у својој кући има струју, а с њом и разне уређаје. Треба се само запитати како они рађе. У многим селима је напон струје тако низак да осим неке чкиљаве сијали-

це, људи немају никакву другу корист од струје. Понеки телевизор, због „слабог“ напона „скупљене“, а због лошег пријема замућене слике и није баш прворазредни „прозор у свет“

Кад после напорног дана зажели да се одмори и нечим забави, сељак се окреће оном што му село нуди. Најчешће је то кафана, са својим шареним и бучним садржајима. Тешко је замислiti, али је истина, да је баш она данас главно место окупљања и дружења сеоске омладине. „Културни“ утицај „новокомпоноване“ — ласцивне, често до баналности сентименталне музике каткада чак „натопљене“ алкохолом, поражавајући је.

Сељака данас, и поред тога што много ради, гуши досада. Она је та која га одводи у кафану, а, с друге стране, тера га да о граду размишља као о нечему бољем и много лепшем него што је село. Зато ће многи сд оних који су остали на селу покушати да вас убеде како су ту стицајем околности или само привремено, а ако не, оно бар да се похвале да су некада радили у граду (најчешће у Београду) или да тамо живи неки њихов близак) рођак.

Где је ту народна музика? Она „изворна“ функционална, везана уз разне обичаје и послове, са нестаником тих обичаја и послова, и сама се углавном изгубила из народне праксе. Тако, ако желимо да је на тренутак власкорснемо (да би смо је забележили), можемо то покушати једино уз помоћ људи који су је некада гајили. Питање је само да ли је и у ком степену та, поново пробуђена музика, једнака оној првобитној. Својеврсни фолклоризам (појава извучена из своје природне средине) испољен као певање — свирање за магнетофон, чини нам се неизбежан али и не такој лош. Наиме, упоређивањем већине са разних страна снимљених песама и инструменталних мелодија, могу се утврдити и њихове велике међусобне сличности. То потврђује да је традиционална музика некада била до теме пре изражайна и јака да је још увек веома жива у људском сећању, те да је сама по себи, иако на „вештачки“ начин, поново рођена и сада веома слична оној некадашњој. Да се не помисли да у целом ужичком крају народна музика живи само у сећању, напоменули би смо да још увек постоје места и тренуци када она блесне у свом пуном сјају. Радо се сећам свадбе у моравичком селу Ђелушића, у мартау 1980. године, где се уз музiku „блех“ оркестра, из грла већине присутних проламала древна „на глас“ отпевана песма.

Многи млади људи на селу данас не знају да запевају, а ни да засвирају неку од традиционалних мелодија. Са жаљењем се може констатовати да већ тридесетогодишњаци представљају последњу „карику у ланцу живота“ народне песме и свирке.

Чини се да ћи настојања многих стручњака - фолклориста, етнолога и етномузиколога да помогу разних фолклорних манифестација у републици и ван ње поспеше и поново оживе облике старог музицирања, неће потпуно уродити плодом. Време неумитно противче, а са њим се мењају и услови живота, као и интересовања. Уместо да прихватају музiku старијих, како је то одувек бивало, млади се окрећу новим узорима, прекидајући тако континуитет постојања народне музике.

Овај рад представља покушај да се што верније забележи и про коментарише макар делић од некада веома богатог и разноврсног народног музичког стваралаштва ужичког краја.

МУЗИЧКА ТРАДИЦИЈА

У оквиру традиционалног музичког стваралаштва ужичког краја јасно се издвајају три начина музичког изражавања. Први је певање — вокална музика, други — свирка на разним инструментима — инструментална музика и трећи певање уз инструмент гусле — вокално-инструментална музика.

ВОКАЛНА ТРАДИЦИЈА (1)

Вокална традиција је најшира и најзанимљивија област музичке традиције ужичког краја. Испољава се као једногласно и двогласно певање.⁹

ЈЕДНОГЛАСНО ПЕВАЊЕ (1.1)

Истраживачи музике западне и југозападне Србије до данас нису посветили много пажње једногласном већ углавном двогласном певању.¹⁰ Међутим, једногласно певање ужичког краја показало се као веома богато, тако да се испољава чак у десет видова:

- уставанке и песме кад се „цуца“ дете (1.1.1)
- певање уз тепсију (1.1.2)
- певање кад се пале „лиле“ (на Петровдан) (1.1.3)
- „егање“ — певање кад се „пободу“ бикови (1.1.4)
- рабацијско певање (1.1.5)
- певање уз печење ракије (1.1.6)
- „самачко“ певање — „крбза зубе“ (1.1.7.1)
- „на сватовски“ — „посамо“ (1.1.7.2)
- кукање за мртвим (1.1.8)
- крстонишко певање (1.1.9)
- певање „на глас“ без „усјецања“ (1.1.10.1)
- певање „на глас“ сви „усјецају“ (1.1.10.2)

УСПАВАНКЕ И ПЕСМЕ КАД СЕ „ЦУЦА“ ДЕТЕ (1.1.1)

„Кад неће да спава дијете, препало се од нечега, преврнем му кошљицу. Дречи целе ноћи, не знам шта ћу. Носам, носам... Онда скинем оно све што има аљиница на њему - преврнем. Тако је то било! Преврнем оне

дроњице на њему, а оно малчишко неће да заспи. И узмем тимјана, ојадим кућу. Не знам шта ћу. И онда му почнем пјевати и оно заспи. И најпре ми заспи кад оно кажем: сан те преварио. То ми је нека моја бака пјевала кад сам ја била помала, знаш? Не знам што ли ми је пјевала. Ја сам то упамтила". (казивала Емилија Симић (1920), из Гостињице)

Успаванке и песме кад се цуца дете — попушкује на колену, специфична су врста песама. Оне као да су „скројене“ по дечијем узору, јер све је у њима мало. Такав је њихов мелодијски обим, а и мелопоетски облик који, да би се песма у целини отпевала, мора да се понови безброј пута. То понављање (повезано са сталним варирањем) малих целина, уз ритмично љуљање бешике (колевке), скоро хипнотички делује на дете и утиче да оно брже заспи. Садржајно, ове песме су веома разнолике и поред оних у којима се излаже само једна, основна идеја — да дете заспи (пример 1) постоје и такве које чак доносе читаву малу причу (примери 6 и 7). Занимљиву садржајну структуру имају песме у којима се „радња“ доноси на принципу дијалога, у виду питања и одговора (примери 7 и 16). Многе од ових песама представљају прву школу у животу детета.

Због многоbroјних сеоских послова од којих је већина „падала“ на дететову мајку, оно је већи део дана проводило са баком, па га је баш она цуцала и успављивала. Бака, као бака. Понекад зна и да се нашали са малишаном, певајући му неку шаљиву па чак и „бездобрзну“ песму (пример 11).

Осим „типичних“ успаванки и цуцалица, деци се често певају и разне друге, али по карактеру сродне песме (пример 12).

Са причом о вуку (или њеком „чики“) који прети да ће заклапи дететову мајку, неке од цуцалица делују чак и застрашујуће. У првом лицу, као да говори само дете, оне моле да се мајка поштеди. Неочекиван и смеђан је контраст који се јавља због речи које после тога следе, а које говоре о мајци која је обећала, а онда заборавила да подоји дете: „Окргеле се мама тати, заборави сисе дати (примери 13-15)“.

ПЕВАЊЕ УЗ ТЕПСИЈУ (1.1.2)

Стара и некада веома раширина појава певања уз окретање тепсије и у овом крају је оставила свој траг. Песму о девојци коју је отео змај (пример 17) Дуња Јелић, (1906) из Ерчега, отпевала је користећи мелодију малог обима (умањена терца). Занимљива је фрагментарност структуре њеног мелостиха, који се састоји из три мање, мелодијски заокружене целине.

С обзиром на то да је праћено тепсијом, која је прихваћена (у етномузикологији) као народни музички инструмент, ово певање би се могло сврстати и међу облике вокално-инструменталне традиције. Међутим, пратња на овом „инструменту“ испољава се тек као нешто интензивнији шум (који се, зависно од његовог окретања у круг, појачава и утишава), без јасно изражене мелодије и ритма. Због мале изражajности ове музичке пратње овде јој није посвећена већа пажња, а самим тим и ово певање није сврстано у облике вокално-инструменталне традиције.

ПЕВАЊЕ КАД СЕ ПАЛЕ „ЛИЛЕ“ (НА ПЕТРОВДАН) (1.1.3.)

Некадашњи обичај слављења Петровдана, уз брање цвећа и плетење венаца, био је пропраћен и паљењем „лила“¹⁰) Ољуштenu кору трешњевог дрвета, нанизану на дрвене штапове, деца су палила, носила путем и певајући песму: „Лила гори, бога моли, да нам боље жито роди... (пример 18)“. Фрагмент песме, сачуван у сећању казивачице из Сече Реке Десе Ерчић (1930) говори о сличности ове, по карактеру дечије песме, са успаванкама и другим сродним песмама.

„ЕГАЊЕ“ — ПЕВАЊЕ КАД СЕ „ПОБОДУ БИКОВИ (1.1.4)

„Ради бодрења бикова, „бораца“, чобани изводе посебну врсту песама, званих егалице. Кад јачи бик победи, његов одушевљени пастир, „заега“, тако што палац десне руке стави на јабучицу грла и померајући га у ритму, изговара у некој врсти tremola слог, „е-а“. Егање се изводи као увод, и на завршетку овог необичног певања.“¹¹)

За ово певање карактеристичан је, осим већ поменутог tremola, променљив темпо са честим убрзавањима, као и појава „аксак“ (хромог) ритма. Мелодија је веома малог амбитуса и фрагментарна је (пример 19).

РАБАЦИЈСКО ПЕВАЊЕ (1.1.5)

За облике овог певања карактеристично је да се често „позајмљују“ од старијег сеоског двогласног певања. Певач из Гостинице Обрад Миливојевић (1934) каже да се „рабацински“ може отпевати било која од песама „у глас“ (карактеристике тога певања биће касније детаљније објашњене), само се онда не „усјеџ“ (појава кад се један од гласова „укрсти“ са другим), већ „тера право“ (упоредити примере 22 и 170). Ове песме су често испрекидане говореним деловима, упућеним воловима (примери 21 и 22). Занимљива је песма која излаже текст у инверзији. Уместо да каже: „Ја сам тебе говорила Миле“, певач пева: „Говорила Миле ја сам тебе“ и тако до краја (пример 20). Мелодија ове песме је малог амбијутса, али је веома богато украсена разним украсним тоновима.

ПЕВАЊЕ УЗ ПЕЧЕЊЕ РАКИЈЕ (1.1.6)

Песма уз казан, кад се пеће ракија (пример 23), вероватно да се пева и групно, у маниру новијег сеоског двогласног („на бас“) певања. Она садржи и призвук варошке, кафанске песме. Изведена је са доста ритмичких и мелодијских (интонативних) слобода, а уз то и испрекидане фразе, тако да се стиче утисак да је пева неки припит бекрија.

„Самачко“ певање — „крбза зубе“ (1.1.7.1)

„На сватовски“ — „посамо“ (1.1.7.2)

„Ја сам ово певала кад сам овце чуvala: Чувам овце све по долови- ма...“, па се окренем да л' ће банут' отуд' момчић неки. Да л' ће отуд' да л' ће о'зго, да л' ће о'здол.“ (казивање Десе Ерчић, (1930.) из Сече Реке)

Чобанско привређивање често је доводило до дивних облика људског дружења. Тако су, захваљујући заједничким пашњацима, и чобанице из међусобно удаљенијих заселака, често постојале нераздвојне другарице, а уз то и савршено усаглашене певачице. Понекад, међутим, баш чување стоке, кад је један човек био довољан за сто и више овaca, учинило је да многи постану усамљени, а тако и да настане специфичан вид певања, „самачко“ — „кроза зубе“ певање (пример 24). Као и претходно рабаџијско, и ово је певање представљало најчешће неки упрошћенији вид, било старијег или новијег сеоског двогласног певања.

Оно што је код овог певања најзанимљивије сигурно је специфична продорна боја тона, добијена певањем стиснутих зуба.

„На сватовски — посамо“ један је од ређих видова сватовског певања (пример: 25). Ређи је јер се изводи соло (свекрва пева), а не како је то најчешће — групно.

КУКАЊЕ ЗА МРТВИМ (1.1.8)

Као и у многим нашим крајевима, и у јужном крају смрт неког человека је праћена кукањем његових близких рођака. Иако и то представља један од видова народног музичког изражавања, у народу о томе нико не говори као о музici. Разговор о кукању, а и самој смрти, углавном се избегава, а често чак скреће на шалу.¹⁰⁾

Слика 1. Задушнице у селу Рибашевини

Без обзира на то да ли је реч о „правом“ кукању (пример 28) или само о присећању, да би се направио магнетофонски снимак (примери 26 и 27), облици овог народног изражавања имају сличне особине. Оно што у првом тренутку пада у очи сигурно је фрагментарност облика. Он се састоји из више слично образованих мелодијских целина. Оно што на неки начин управља мелодиком а и стихом, сигурно је афективно расположење онога ко кука. Мелодија је зато кратког „даха“. Почиње највишим тоном и веома брзо иде наниже. Интонативно је веома нестабилна, са тенденцијом повишања. Текст је такође фрагментаран и до те мере „исцепкан“ да скоро постаје неразумљив. Своје поруке не даје у целини, него их само назначају. „Класичан“ стих (мисли се на стих у целини — неокрњен) у кукању је веома редак, а често су и кратки додаци (јој, а јој...) који још више повећавају целокупну напетост. Темпо кукања углавном је веома слободан, мада се може приметити тенденција ка убрзавању.

У кукању из Рибашевине (пример 28), као што већ обичај налаже, учествују две жене (овде су то Ђерка и снаха покојника), па се туjavља и нека врста случајног двогласа.¹¹) Од почетка, у виду неке врсте *stretta*, односно канонске имитације, један глас прати други. Међутим, у континуитету тог тужења и због узбуђења које прати цео догађај, дошло је до „поремећаја“ имитације, односно мешања „улога“ гласова у извођењу. Тако је Ђеркин, уместо да до краја буде главни — водећи глас, пристао пратећи, док је снаха (сасвим случајно) преузела водећу улогу.

КРСТОНОШКО ПЕВАЊЕ (1.1.9)

Без обзира на то да ли се изводе једногласно (примери 29 и 30) или у маниру новијег сеоског двогласног певања (пример 200), крстоношке песме су међусобно сличних мелодијских профила, а такође и садржаја. Стих којим почиње свака мелострофа обавезно се пева соло, после чега следи и заједничко — групно певање рефрена (са молбом за помиловање упућеном господу).

Певање „на глас“ без „усјецања“ (1.1.10.1)
Певање „на глас“ сви „усјецају“ (1.1.10.2)

Певањем „на глас“ (или „из вика“) народ у ужичком крају назива старије облике сеоског, најчешће двогласног певања. Једна од његових битнијих особина сигурно је „усјецање“ — спуштање деонице једног (скоро по правилу водећег) гласа, за велику или малу секунду испод другог. Шта се дешава кад у овом певању из неког разлога изостане „усјецање“ (примери 31-33) или то учине оба гласа (примери 34-47)?¹²) Уместо двогласног, добија се, додуше групно отпевано, али ипак, једногласно певање. да ли је његова појава правилна, односно „стилска“ или не, тешко је рећи. Чињеница је да се оно ређе јавља од двогласног „на глас“ певања.

ДВОГЛАСНО ПЕВАЊЕ (1.2)

У вокалној традицији ужичког краја двогласно певање је доминантно. На основу времена настанка његових облика, као и музичких особина, у оквиру двогласног певања разликују се два певачка стила: старији — певање „на глас“ („из вика“) и новији — певање „на бас“.

СТАРИЈЕ СЕОСКО ДВОГЛАСНО ПЕВАЊЕ „НА ГЛАС“ — „ИЗ ВИКА“ (1.2.1)

Називи „на глас“ и „из вика“ широко су распрострањени у целом крају. Они се односе на све облике старијег певања, без њиховог даљег диференцирања.¹³⁾ Тек називи као што су: „броженица“ („бројеница“, „бреница“), „сватовска“ („на сватовски“, „на сватовски глас“), „кајда“ („златиборска кајда“, „равногорска кајда — од Мучња“) и други, значе неко ближе одређење врсте песама. Сви они углавном се односе на начин извођења песама, па тако и народ каже: „Сватовски, то се зову „броженице“, зато што се брзо пева, не отеже се. Кад се отеже, онда је „кајдом из вика“!“) Ове речи указују на битне особине напева (мелодије) ових песама, а то су „кратко“ силабично или „дугачко“ — развучено извођење.¹⁴⁾ У вези са овим особинама напева су и друге (музичке) особине, а такође и техника извођења песама. Тако се јасно издвајају три групе песама: хетерофоне (и силабичне), хетерофоно-бординске (комбинација силабичног и развученог извођења) и бординске (развучене). Хетерофоне песме имају најједноставнију музичку структуру и међусобно веома зависне гласове. Гласови (нарочито водећи) код хетерофоно-бординског, а нарочито код бординског певања, све се више одвајају један од другог, постајући тако самосталнији.

Хетерофонија (1.2.1.1)

У певању хетерофоних песама учествују два или више певача (углавном истог пола). То су песме које се изводе у разним приликама, а најчешће на свадби. Један певач „поведе“ песму, а други га прате или „возе направо“. ¹⁵⁾

Двоглас хетерофоног типа је близак једногласу, тј. он се испољава тек појавом повремених секундних сазвука у унисоно (једногласно) отпеваној песми (примери 38-117). Ти сазвуци најчешће настају војлом певача који „почиње и води“ песму. Он је тај који „усјеца“ — спушта се за велику или малу секунду испод пратећег гласа. Тада укрштени сазвук се секунде најчешће се образује између тона на висини финалиса и његове хипотонике, мада и други случајеви нису ретки (примери 44, 46, 58, 59...). Мелодија водећег гласа, упоређујући је са пратећом, увек је нешто развијенија и могло би се рећи на известан начин „украшенија“ (примери 40, 44, 46...), док је мелодија пратећег гласа једноставнија и као да представља „скелет“ варијанту водећег- (примери 39, 45, 46...).

Постоје и песме у којима не „усјеца“ водећи, већ неки певач из пратећег гласа. То се дешава кад их је више, па чак и сами певачи кажу: „Сватовски кад се пјева, краћа је пјесма — нема усјецања“ (могло би се

рећи да је усјецање доста благо и скоро неприметно — примери 49, 50, 52, 56–58...), а такође и кад пратећу улогу има певач који обично води песму, а баш ову (где пева пратњу) не зна сасвим добро. Он тада пушта другога да је поведе, после чега долази до промене „улога“. Народним певачима није ни најмање необично да онај који је научио да усјеца то чини чак и онда кад не почиње песму примери 38, 41–43, 47...).

За певање „на глас“ („из вика“) типично је да се на мањи број мелодија пева више текстова. Те мелодије, тачније речено музички материјали (изведені двогласно), приликом стварања песама служе као нека врста обрасца или „калупа“. Чешће се називају „кајдом“, а нешто ређе „гласом“.¹⁷⁾ Међу хетерофоним облицима певања најраспрострањенија је „сватовска кајда“.¹⁸⁾ У музичком материјалу сакупљеном у ужицком крају издаваје се пет њених типова.

Први тип сватовске кајде (примери 51–59) најчешће има мелострофу изграђену од једног двостиха и његовог дословног понављања. Кад је реч о структури стиха, занимљиво је да иако један облик кајде скоро по правилу има и исти стих, овде то није случај. Код ових песама сличан музички обједињује структурално различит стиховни материјал. Овај тип сватовске кајде знатно је распострањен. Осим на територијама општина Бајина Башта и Титово Ужице, среће се и на подручју Чајетине и Косјерића.

Други тип сватовске кајде (примери 69.–81) ритмички и метрички (а могло би се рећи и мелодијски) уједначенији је од првога. Мелострофа му се, слично првом, такође гради понављањем мелостиха, који и сам садржи понављање. Веома је распострањен у ужицком крају — територије општина: Бајина Башта, Титово Ужице, Чајетина, Пожега и Косјерић.

Трећи тип сватовске кајде (примери 82.–87) као основну карактеристику има инверсно структуриране мелостихове. Нешто се ређе јавља од претходних типова кајди. Има га на територијама општина Титово Ужице и Косјерић.

Четврти тип сватовске кајде (примери 88–91) такође понавља мелостих у оквиру своје мелострофе. Занимљиво је да се у примеру 88 јавља понављање само једног чланка, а не целог стиха, и то не после изложене, већ за време трајања, односно унутар мелостиха. Овај тип сватовске кајде распострањен је у општинама: Титово Ужице, Чајетина и Ариље.

Пети тип сватовске кајде (примери 92–101) припада типу познатог и у западној Србији и Шумадији веома распрострањеног „сватовског гласа“. Њега одликује на известан начин сажета мелострофа, изграђена излагањем мелостиха, а затим понављањем једног његовог (чешће другог, а ређе првог) чланка стиха. Занимљиве су песме из Тубића и Сирогојна, са инверсним понављањем стиха. Овај (пети) тип сватовске кајде најраспрострањенији је на територији Моравице (општине Ивањица и Ариље), мада га има и у Чајетини, а и Косјерићу.

За сватовско певање, скоро уопште узевши, карактеристичан је испрекидан, односно неравномеран ритмички ток. Као његова главна особина јављају се својеврсни „застањци“ — продолжења поједињих тонова, који нарушавају устаљени ритам. При том долази и до појаве, за наш језик необичних акцената, односно нагласака поједињих слогова у речима (примери 51, 69, 89 и 92).¹⁹⁾ Занимљива је и појава својеврсне цезуре (паузе) у

трећем типу сватовске кајде, која прекида реч у среду њеног трајања (пријери 82, 83 и 85).²⁰⁾

У три од пет типова сватовске кајде јавља се десетерачки стих — X:4,6 (трећи, четврти и пети тип), док је у једном само осмерац — VIII:3,2,3 (други тип). По стиху најразноврснији је први тип. У њему се јављају: шестерац — VI:4,2, седерац — VII:4,3, осмерац — VIII:4,4 и десетерац — X:4,6. Мелострофе се у њему образују разним понављањима чланака стиха (у томе је сигурно најдоследнији други тип сватовске кајде).

Што се садржајне стране песама тиче, оне се баве разним свадбеним моментима (фазама). Нарочито су занимљиви дијалози који се кроз песму воде између младожењиних и младиних сватова, пре свега (ј)енђи и свадбарица. Веома честа је појава да баш кроз такве „дијалошке дуеле“ пројејава хумористичан и сатиричан тон. Тако (ј)енђе током свадбе поручују:

„Свадбафице, зашто не пјевате?
Ил' пјевајте, ил' нам пјесме дajте!“ (пример 89)

Кад са младом пођу младожењином дому, (ј)енђе на растанку често отпевају и:

„Пријатели, еј вала, баш вам нико не ваља.
Ваша снајка ваљала, она оде са нама“. (пример 54)

Слика 2. Певачице из Рибашевине

С друге стране и свадбарице знају да се нашале са гостима, па су се често сватовима обраћале речима:

„Пријатељи, што ви не идете,
ил' нећете, или н' умијете,
и н' „екате лонце да пребете?“ (пример 101)

Без обзира на то да ли припадају сватовским или неким другим песмама, многе песме хетерофоне групе показују и мање или веће међусобне сличности (по том критеријуму су и груписане у музичком прилогу на крају овог рада). Овом приликом нешто више је говорено о најбројнијој — сватовској групи песама, која је тематски, а и музички најхомогенија. Слично би се, на основу већег броја примера, могло говорити и о другим песмама хетерофоне групе, а самим тим и о разним типовима бројеничким, славских и других кајди.

Хетерофонија - бордун (1.2.1.2)

За облике хетерофоно-бордунског певања, поред уобичајених израза „на глас“ и „из вика“, често се јавља и назив певање „у двоје“, што значи да се неки од њих обавезно певају у пару (дуету).

Овој групи припадају веома разнородне песме (примери 118 — 173). Док су неке врло близке хетерофоном певању, са бордуном (певање на лежећем тону) који је тек, могло би се рећи — у зачетку (примери 118, 119, 121 — 123...), у другима он представља једну од важнијих карактеристика (примери 131, 133 — 173).

Занимљиво је да у тренутку појаве бордуна долази до извесног успоравања, па чак и застанка, како музичког тако и смисаоног тока песме. До тада веома живахна, мелодијска линија оба гласа слива се у један дугачак тон, док од целокупног текста, обично остаје само последњи слог или (још чешће) — вокал. Тада настаје својеврфна „игра“ једног, на лежећем тону другог гласа (примери 119, 124, 126...).

Осим већ мање-више (из хетерофоне групе) познатих облика певања, који се сада јављају у комбинацији са бордуном (броженице, сватовске и др.), овде припадају и песме са развијенијом хетерофоно-бордунском структуром. Њих народ обично назива „кајдом“, а уз то још чешће и „златиборском“ (кајдом).²⁾ Међусобно сличног облика, мелострофе и музичког садржаја (структуре), ове песме су веома распрострањене на целом испитиваном терену (примери 124, 139 — 142...).

Песме овог типа имају мелострофу великих димензија, обично изграђену на принципу поновљеног двостиха. Хетерофони делови, без обзира на то што су сазвучно разноврснији него у уобичајеном хетерофоном певању,²⁾ још увек се повинују „законитости“ да пратећи глас доноси основни мелодијски профил, а водећи (креативнији) у исто време — његову домеље „скоковиту“, а у сваком случају „украшенију“ варијанту.

Певати мелострофу овако великог „даха“ као што је то случај код кајде, веома је тешко. Зато у народу постоји пракса наизменичног „пре-

дисања", односно узимања ваздуха. Као што би то, из физиолошких разлога, и било нормално, први узима ваздух онај који први и почиње да пева. Потом то чини други, па опет први и тако све до краја мелострофе, кад наступа заједнички предах. Занимљиво је да се уз предисање понекад везује и „усјецање“, јер баш кад „усјече“ певач покаже да ће и предахнuti (примери 142, 146...). Потреба за указивањем на тренутак предаха настала је вероватно као резултат извођачке праксе, која не дозвољава да се песма прекида током мелострофе. И код ових песама најчешће усјеца онај који води, али слично хетерофоном певању, он не мора бити и тај који је започиње.

Слика 3. Женски дует из Равне (Вране)

Леп пример хетерофоно-бординског певања представљају песме великих димензија, настале спајањем и непрекидним певањем више мелодија (примери 150, 151, 153, 157, 162 и 169). За њих певачи кажу да им се „не раздваја кајда“ (Мушвете), већ се пева без прекида а на крају је „своди“, односно на неки начин каденцира (Сирогојно — пример 153). Својим начином приповедања, као и музичком структуром, неке од ових песама веома подсећају на традиционално епско певање уз гусле (примери 151 и 152).

Као најчешћи стихови заступљени су десетерац — X:4,6 и осмерац — VIII:4,4. Занимљиви су облици изграђени комбинацијом различитих стихова (примери 150 и 157), а уз то и слободно — „литанијско“ „аминовање“ чауша на свадби (пример 127).

Већина песама завршава тоновима неодређене висине, испуњених било у виду узвика или „понирања“ гласом. Током песме честа је појава известних интонацијских промена (подизање интонације). О обе појаве, због њихове велике распрострањености, више ће бити речи на крају поглавља о старијем сеоском двогласном певању.

Бордун (1.2.1.3)

Основна карактеристика овога певања је да се оно заснива на лежећем тону — бордину.²³⁾ У ужичком крају оно се сматра веома старим, тако да га изводе искључиво стари људи, најчешће мушкарци. Отуда ове песме углавном припадају типично „мушким“ — рабајијским, славским и косачким песмама.

Међу примерима бординског певања (примери 174 — 185) могу се разликовати два вида. У првом, чешћем, први глас је водећи, што значи да он и обликује песму. Други глас доноси пратњу, на једном дугачком и тек, због предисања, повремено прекинутом тону (примери 174, 176, 177 и 179).²⁴⁾ Тај прекид у певању другог гласа може бити и дужи да се, због соло певања првог, стиче утисак поновног почињања песме или нове мелострофе (примери 178, 182 — 185).²⁵⁾ Други вид бординског певања, осим уobičajenog дела где први глас почиње и води мелодију, а други пева издржан тон, има и део где долази до промене улога у гласовима. Тада други глас преузима водећу, а први пратећу улогу (примери: 175, 180 и 181).²⁶⁾

Поред унисона, а и секундних сазвука који су настали укрштањем гласова, у бординском певању се јављају и секундни, а и други сазвуци (највећи је чиста кварт), настали као резултат кретања водећег, према мировању пратећег гласа.

Мелострофа ових песама може бити различитих димензија. Обично је веома велика, састављена од два или више мелодија. Она се обавезно завршава извикивањем једног или неколико (углавном бесмислених) слогова, на тоновима неодређене висине.

Ако се на основу распрострањености десетак сакупљених примера бординског певања може сигурније судити, оно се може пронаћи скоро на целој територији ужичког краја.

„Комбиновано певање“
„иде ,из вика' па ,бас' прихвата“ (1.2.1 - 2)

Ово певање је настало за време жетве, спајањем старог и новог (пример 186), тако што је на певање „у двоје“ са једног краја поља, са другог — „на бас“ одговарала већа група певача. Постепено, дошло је до спајања тих певања у једну целину. Комбиновано певање је, судећи по броју сакупљених примера (само два, из Рибашевине и Тубића), веома ретко у овом крају.

Слика 4. Певачи из Горобиља

На крају поглавља о старијем сеоском двогласном певању, указала се потреба да се нешто више каже о неким индивидуалним, а и заједничким карактеристикама његових облика. Тако своју пажњу усмеравамо на разне проблеме и док ћemo неке покушати боље да проучимо, други ће бити само назначени, односно дати као тема за размишљање.

РИТАМ И МЕЛОДИЈА

О ритму и мелодији старијих сеоских двогласних песама могло би се много рећи. Овом приликом задржачемо се само на неким од њихових, чини се, битнијих карактеристика.

Као што је већ познато народне песме се стварају тако што се на већ познати напев (мелодију) народно названијо — кајду (глас), додаје нов текст.²⁷⁾ Занимљиво би било одговорити на питање шта чини (ту) кајду, тј. које су њене битне особине? Чини се да би смо као две најбитније, могли издвојити ритам и мелодију.

Ритам представља скелет кајде. Као такав, осим истих или сличних, он може да „носи“ и мелодије различитих профила (примери 115 и 116), што значи да песме, осим мелодијском, могу бити повезане и ритмичком сличношћу.

Анализирајући хетерофоне песме видимо да, без обзира ком „жанру“ припадају, многе имају сличан ритам. То се нарочито односи на песме код којих се поменута сличност јавља у другом делу мелостиха-строфе (примери 39 - 46, 50 - 58, 61 - 64, 67 и 68).²⁸⁾ О ритмичким сличностима песама са истом кајдом нећемо ни говорити јер се то подразумева само по себи, али ритам понекад може повезати чак и (наоко) различите кајде (упоредити примере 114 и 116 са већ поменутим примерима).²⁹⁾

Код хетерофено-бординских песама ритам се често успорава, могло би се чак рећи и на известан начин деформише, појавом бординских тоно-ва. Ипак, и ту се могу сагледати одређене законитости, тако да се, у мање-више сличном виду, налази у великом броју сродних музичко-поетских типова (кајди).

Ритам код бординских песама, због дугачког, намоменте тешко мерљивог временског трајања, доста је слободан и зависан од воље и тренутног расположења певача који води (и обликује) песму. Он ће сигурно бити на неки начин уједначенији, ако певачи ту песму чешће певају, што је у новије време све реће.

Кад се говори о ритму кајде, могло би се рећи нешто и о њеној месецности. Влада мишљење да кајду (глас) искључиво дефинише непроменљива структура стиха, тј. да облик кајде, односно којом ће се кајдом нешто певати, зависи само од врсте стиха.³⁰⁾ Пракса показује да би се то у известној мери могло ревидирати. Тако на пример први тип сватовске кајде (примери 51 - 59) може бити изграђен на основи различитих стихова (од шестерца до десетераца), да се не говори о учествовању чланака стиха у изградњи песме. И ту песме које припадају истој кајди могу бити различито структуриране (довољно је погледати четврти и пети тип сватовске кајде — примери 88 - 91 и 92 - 101).

О мелодији у старијем сеоском двогласном певању већ је понешто-речено (на пример — ком облику припада, је ли силабична или развучена), па ћемо се сада на то само надовезати. Карактерише је поступни покрет са повременим скоковима, најчешће у интервалу чисте кварте (примери 38, 53 — 55...), ређе и чисте квинте (пример 63). За већину од поменутих скокова скоро да би се могло рећи да и није типична за саму мелодију, јер се не јављају у њеном току, већ на границама између поједињих мелопоетских целина. То се лешава најчешће приликом понављања већ претходно отпеваних делова, па зато верујемо да ти (иначе „нестилски“) скокови и не сметају „музичком ужу“ наших певача.³¹⁾

Иначе, оно што је код ових песама веома занимљиво јесте да се њихова мелодијска „динамика“ најчешће изражава у облику својеврсног

таласања. Основна карактеристика тих мелодијских таласа је да, без обзира којим тоном почињу, завршавају на висини финалног тона (G₁). Они на неки начин мелодију чине фрагментарном, а њихове границе се обично поклапају са границама које су већ одређене чланцима стиха. У једној мелострофи, најчешће састављеној од два мелостиха, тих таласа има четири (примери: 39, 41...). Интересантне су песме чија мелострофа има нешто смањени, могло би се рећи и — „ежекти“ вид, јер је састављена од стиха и понављања једног од његових чланака. Њихова мелодија садржи три (мелодијска) таласа (то су најчешће сватовске песме — примери 93, 96...). Неке од мелодија, у складу са њиховом мозаичном структуром (оствареном понављањем малих мелопоетских целина), у себи имају и већи број поменутих таласа (примери 69 — 74).

ИНТОНАЦИЈА

Под називом интонација подразумева се како висина одређених тонова којима располаже једна мелодија тако и „чистоћа“ њиховог извођења.

Код већине песама постоји један веома устаљен тонски систем, проистекао из народне музичке праксе. Тако се, као најчешће, јављају тетракордалне структуре склопа: F-G-As-Heses, F-G-As-B и F-G-A-B. Чест је и низ са „променљивим“ („варљивим“) III ступњем: F-G-As-A-B. Код њега тон — A се у мелодији најчешће јавља приликом кретања навише — у тон B, а тон As — приликом покрета наниже — у G (примери 41, 42, 57, 101...). Тонски низ: F-Fis-G-As-B (примери 119, 120, 126...) у свом склопу има и хроматски тон Fis, који се у току песме не јавља као „самосталан“, односно који, уз друге тонове, равноправно носи мелодију, већ најчешће приликом усјецања. Осим тих, мада ређе, јављају се и „ужи“ и „шири“ тонски системи, на пример бикорд: F-G (пример 127), трикорди: F-G-As (примери 103 — 107), F-G-A (пример 51), пентакорди: F-G-As-Heses-Čes (пример 63), F-G-As-B-Čes F-G-A-B-Čes. Занимљиве су тонске структуре: F-G-As-Čes (пример: 62) F-G-As-A-B-H (пример 167),²⁾ а такође и: F-Fis-G-As-Heses-B-C-es-C (пример 139), E-F-Fis-G-As-A-B-H (пример 151).

Уз „главне“ — мелодијске тонове, у песмама се јављају и тонови другачијег звучног квалитета. Они могу имати извесну „украсну“ функцију (певају се уз неки мелодијски тон), а могу бити и „самостални“ (то значи и равноправни носиоци текста). Као украсни, они најчешће имају облик фалсетних предудара и постудара неодређене (примери 69, 72, 80, 91, 119, 125...) и одређене висине (примери 134, 156, 162, 168, 169...). Ређи су у виду сјајно отпјеваних тремола (примери 134, 156, 159, 162 и 169). Ови се тонови, иначе названи „квоцајући“, такође јављају и као самостални. Неодређене висине, они у виду извикивања или понирања гласом, често завршавају мелостих-строфу (примери 45, 53, 61... 130, 139, 142... 124, 127, 137...)³⁾

Анализом интонације квоцајућих тонова и тремола — одређене висине, може се закључити да се они (посматрано према мелодијском тону) уз који се јављају) срећу у више различитих интревала, почев од мале терце (примери 156 и 162), велике терце (пример 156), чисте кварте (примери 159, 162, 168 и 169), прекомерне кварте (пример 168), чисте квинте (примери 134 и 162), мале сексте (пример 169), велике сексте (пример 162) до октаве (при-

мер 162). Нарочито је занимљив пример 162, који просто „врви“ од украсних тонова. Оно што је у њему необично је да ти украсни — квоцајући тонови, са мелодијом уз коју су везани, у свом разлагању често граде акорде, по склопу једнаке дурском квартсекстакорду (не можемо се отети утиску сличности са неким облицима народног немачког и аустријског певања, као што је на пример јодловање).

Код старијег певања уочава се још једна појава везана за проблем интонације. То је честа тенденција њеног повишања. Код хетерофоних, „кратко“ (силабички) отпеваних песама, с мелострофама малих димензија, то повишање интонације скоро да се и не осећа, јер је на неки начин скривено сталним музичким током (на пример у песми под бројем 40 прва м-строфа завршава тоном Cis, а друга — већ тоном D; пример 61 је, скоро би се могло рећи, екстреман, јер у току својих десет мелострофа, повишања интонацију чак за интервал чисте кварте од тона C₁ до F₁, итд.).

Кад је реч о интонацији, нарочито су занимљиве песме хетерофоно-бордунске структуре. Због доста развијене мелострофе, интонација се подиже у оквиру једне, а не (као код хетерофоног певања) више целина, па се та појава овде лакше и запажа. Дочарати променљиву, односно повишајућу интонацију нотним писмом, није једноставно, а вероватно ни свим могућима. То смо ипак покушали тако што смо уз традиционалну нотацију увећи и одговарајуће знаке у виду косих стрелица.

У једној интонацији уједначеној мелострофи дужи — бордунски тонови увек су отпевани на висини финальног тона (G₁). У песми са подижућом интонацијом долази до њихове „денивелације“, тако да су, зависно од дужине м-строфе, и они интонирани на више различитих висина. Где тачно почиње промена — повишање интонације, тешко је одредити (због веома сложеног и „гибајућег“ музичког тока), па су за тонску мерења као упоришни (контролни) послужили баш бордунски тонови. За то постоје два разлога. Први је тај што су они сразмерно дужи од осталих тонова што олакшава мерење, а онда и да се у њиховом току и сама интонација унеколико стабилизује.³⁴⁾

Пре него што изложимо неке од резултата тонских мерења (као коментар уз записи поједињих песама), скренули бисмо пажњу на још једну чињеницу, а то је да постоји извесни физиолошки условљен ниво до кога се може подизати интонација. Тако интензитет њене променљивости не зависи само од дужине мелострофе већ и од тонске висине којом извођачи почињу певање. Зато се у неким песмама интонација подиже само за малу секунду (примери 147, 150, 156...), док у другима тај распон иде чак и до интервала мале терце (примери 144, 153, 162 и 169).³⁵⁾

Преглед променљивих висина бордунског тона у неким песмама са интервалским односима израженим у центима

Из добијених резултата може се видети да је код већине песама први степен подизања интонације јајвећи, а што се тај процес више наставља, то се разлике између следећих степена смањују (долази до постепеног ублажавања тј. успоравања подизања интонације).

Подизање интонације у песмама има и својеврстан психолошки (могло би се рећи скоро драматичан) ефекат, што је нарочито изражено у песмама већег фреквентног опсега (примери 144, 153 и 162).

Појава подизања интонације примећена је у песмама које потичу из четири општине титово-ужичког региона: Титово Ужице, Бајина Башта, Чаятина и Косјерић. За њено даље истраживање потребно је посветити јој много већу пажњу, која би се најпре огледала у сакупљању музичке грађе на овој, али и другим територијама (нарочито оним одакле потиче већина ужичког становништва: Црној Гори и Херцеговини).

НОВИЈЕ СЕОСКО ДВОГЛАСНО ПЕВАЊЕ — „НА БАС“ (1.2.2)

Новије сеоско двогласно певање, популарније названо и певање „на бас“ „бас“, широко је рас пространјено у ужичком крају.³⁾ Док старији људи најрадије запевају „на глас“, песме новијег певања углавном изводе људи средњег и млађег узраста.

Слично старијем певању, и певање „на бас“ у својој основи има музички материјал у виду својеврсног клишеа, коме кад се дода текст, служи за стварање нове песме. Слично другим крајевима Србије, и овде се тај клиши назива „арија“, па некад чак и само певање носи то име. У извођењу песама „на бас“ увек учествује више људи (најчешће истог пола), тако што један „води“ или „почиње“, а остали прате — „басују“ (примери 187 — 246).

По својим музичким, пре свега сазвучним особинама, певање „на бас“ припада хомофоном стилу.) Основни сазвучни интервал је терца, тако да се његов музички ток углавном одвија у паралелним терцама. Као завршни сазвук, на крајевима појединачних мелопоетских целина, јавља се интервал чисте квинте (уведен на начин „скривене“ квинте, тако што горњи глас иде поступно, а доњи скоком — за кварту наниже). Поред терце и квинте, у новијем сеоском двогласном певању чести су и други сазвуци: прима (примери 188, 202, 211, 219...), секунда (примери 187, 189, 191...), квинта и секста

(пример 244). Они се углавном јављају као резултат својеврсних „ванакор-дских“ тонова: задржица, пролазница, скретница и антиципација, али и као „самостални“ сазвуци. Леп пример коришћења кварте као самосталног сазвука је песма *Ја посадих виту јелу* (пример 189), где се она повремено јавља уместо уобичајеног сазвука квинте. Коришћење секунде као самосталног сазвука понекад је тако претерано да се стиче утисак мешања овог облика са облицима старијег певања. Његова најтипичнија употреба такође је у каденци, опет уместо уобичајеног сазвука чисте квинте (примери 197, 226...). У неком од ових примера, после завршеног секундног сазвука дође и до „понирања“ гласова, односно њихово клизање наниже, што донекле ублажава створену (секундну) дисонанцу (пример 238). Извесни утицај старијег на новије певање препознаје се и у, за ово певање необичном, укрштању гласова, што одговара уобичајеном „усјецању“ код певања „на глас“. За разлику од старијег певања где се оно остварује поступно, „усјецање“ се код новијег певања изводи нагло — скоком наниже, стварајући при том уобичајени („укрштени“) секундни сазвук (примери 228, 232 и 244).

За новије сеоско двогласно певање није необична и повремена појава трогласа. Он се јавља у два облика, као C-F-G (примери 188 и 201) и C-E-G (примери 203, 240 и 242). И док је први вероватно настао као резултат неодлучности певача из пратећег гласа да ли да остану на првобитном тону (F) или, као што већ традиција налаже, сиђу кварту наниже, други представља спајање жеља извођача да, сходно устаљеном кретању у

Слика 5. Група пеџачица — радница фабрике у Радобуђи

терцама, тако и заврше, а такође и да отпевају уобичајени квинтни сазвук. Прва (квартно-квинтна) структура среће се тек повремено, али и целим током песме, док се друга јавља искључиво у каденци, на крајевима поједињих мелопоетских целина.

Песме „на бас“ сврстане су у нашем раду према метричком критеријуму. Разлог таквој класификацији је њена сличност са критеријумом за класификацију код старијих облика певања. И тако, како су се код старог певања песме ређале од хетерофоних у исто време и силабичних (значи и уједначеног ритма), до бордуунских (без јасног ритмичког пулса), тако су примери новога певања подељени на оне метрички изражажаји (устаљеног ритма) и оне код којих је метрика мање изражажајна (а ритам слободнији).³⁰

Много је проблема који су повезани са новијим сеоским двогласним певањем. Неки од њих су овом приликом истакнути, док други нису. Такав је, на пример, „композициони“ поступак у изградњи облика песме (што се може проучавати и код старијег певања), а и други којима ћемо се више бавити током даљих истраживања.

ОСОБИНЕ ТЕКСТА У ВОКАЛНОЈ ТРАДИЦИЈИ И ПРОБЛЕМИ ЊЕГОВЕ ИНТЕРПРЕТАЦИЈЕ

У вокалној традицији текст има најважнију улогу. Једини задатак, мелодије — клишеа (не залазећи у њене музичке квалитете) често је да помогну да се тај текст изведе, односно оживи. Због тога су мелодије много мање подложне променама него текстови, који теже да буду што актуелнији.

Овога пута неће бити речи о садржајима текстова (песама) да се ово излагање не би претворило у појединачна препричавања, нити нас интересује њихова структура. Жеља нам је да укажемо на извесне „принципе“ у изградњи одређених поетских, у оквиру музичких целина (у односу на проучавану ужичку музичку традицију), а такође и на извесне изузетне и занимљиве примере текстуалних појава.

Народно певање у ужичком крају, а такође и у већем делу западне Србије и Шумадије, као најчешћу текстуалну основу својих песама има римовани двостих. Кратке и јасне поруке, актуелан, речит и духовит, он суверено влада целокупном вокалном праксом (примери 40, 55... 141 — 144, 156, 160 и 188). Осим у самосталном виду, он се среће и у оквиру већих текстуалних целина. Тада се и смишља садржај, кога он када је сам носи у целости, дели на више римованих двостихова (примери 38, 42, 43..., 123, 170, 189, 201, 224...). Нарочито су занимљиве песме са инверским излагањем текста (примери 241 — 243).

Осим римованог двостиха, у вокалној традицији ужичког краја постоји и римовани тростих (примери 72 и 245).

Ређи су текстови без риме. Они су углавном старији од римованих. У прилог тој тврдњи иде чињеница да ти текстови најчешће припадају групи обредних и обичајних песама: крстоношким (примери 29, 67 и 200) и славским (примери 68, 128 и 178).³⁰ Врло мало је песама ван тих група, а да се заснивају на тексту без риме (примери 47, 118, 120, 132, 203 и 244).

Пример комбинације римованог текста са старинским „ланчаним“ начином његовог излагања (kad свака следећа двостиховна целина почиње последњим стихом претходне) занимљив је, али и усамљен (пример 162).

Посебну групу чине текстови слободног — прокомпонованог облика. Њихова комплетна мелопоетска форма највише зависи од воље и расположења извођача. Ту спадају: кукање (примери 26 — 28), песма (ј)енђи kad послужују госте (пример 70), литанијско „аминовање“ чауша на свадби (пример 127) и поједини код песама „на“ глас“ (пример 145...).

Већи број песама има и рефрен (део који се непромењен понавља уз сваки мелостих-строфу), чак често и знатнијих димензија. Његово постојање је веома занимљиво за проучавање. Занимљиво је питање — како то да опстаје (чак је и врло омиљен) у народној певачкој пракси, kad се зна колика је пажња коју њуди посвећују тексту, односно садржају песме, а коју рефрен неретко „цепа“ до неразумљивости (примери 60, 189, 214...).

У ужичкој вокалној традицији текст се углавном веома верно интерпретира. То се нарочито односи на „краће“ (силабичне) облике вокалног изражавања. Међутим, kad су у питању „дужи“ (развучени) облици певања, ту се појављују многи недостаци у доношењу одређених текстуалних садржаја. Пре свега, поменули би смо губљење или „гутање“ појединих гласова из речи (разних вокала или консонанта — X), елизију (kad реч губи крајњи вокал) и аферезу (губитак првог вокала), а такође и додавање гласова (најчешће консонанта — ј).⁴⁰ у извођењу песама често се јавља и пољуглас — ə), а честа је и појава сливеног извођења, односно спајања вокала (æ oe...).

И мелодијски утицај на интерпретацију текста није занемарљив. Уз мелодијске тонове у песмама се јављају и многи украсни тонови: предудар, двоструки предудар, постудар. Такође, чести су и тонови (не)одређене висине у виду карактеристичних фалсетних пре-постудара, „икања“ и „понирања“ гласом. И тремоло, који због свог наглашеног извођења понекад постане трилер (нарочито у певању „на бас“), каткада зна да наруши и замагли смисао певаног текста.

тако "димитрови" инструменти до било које датуме нису се користили.³⁾ У овом дејству изложени су и најчешћи музички инструменти који су користили свијетлији људи у овом крају. У овом дејству се користију и неки реченици који су употребљавани у свијетлијим крајевима.

ИНСТРУМЕНТАЛНА ТРАДИЦИЈА (2)

У овом дејству изложени су и најчешћи музички инструменти који су користили свијетлији људи у овом крају.

У ужичком крају до данас је остало мало добрих свирача. Одавно се више не игра уз свиралу и двојнице, а гајде и шаркија (тамбура) живе само у сећању најстаријих људи.⁴⁾ И виолина, некада веома омиљена у овом крају, скоро да је сасвим несталла из употребе.⁵⁾ Палька и кларинет такође се ретко чују, и једини вид традиционалне музике који још живи пуном снагом је свирање дувачког — „блех“ оркестра. Хармоника је у ужичком крају, чим се појавила (уочи другог светског рата) стекла велику популарност, а тако је остало и до данас. Дуго солистички, последњих десетак година она свира као један од водећих инструмената у многим електро-акустичким ансамблима који, „наоружани“ озвучењима велике снаге, свирају широм целе републике.

И поред тога што већина од поменутих музичких инструмената више не живи у народној пракси, покушаћемо да их у извесној мери опишемо и проучимо, не би ли тако стекли потпунију слику о инструменталној музичкој традицији ужичког краја.⁶⁾

ЛАБИЈАЛНЕ СВИРАЛЕ СА ПИСКОМ (2.1)

Ова врста аерофоник (дувачких) инструмената некада је била широко распрострањена у југозападном делу Србије, а, позната је, и много шире. Од инструмената са писком, у ужичком крају познати су свирала (фрула) и двојнице.

СВИРАЛА (ФРУЛА) (2.1.1)

Назив свирала у прошлости се најчешће односи на популаран и опште познат дувачки инструмент са писком и шест рушица за свирање. И фрула је такође назив истог инструмента. Новијег датума, тај назив се најчешће везује уз инструменте мањих димензија (ретко ће се наћи извобач који инструмент великих димензија назива фрулом).

Овај, пре свега пастирски инструмент, осим усамљене и слободне од свиране овчарске свирке, знао је често да послужи и као музичка пратња најранијим играма. Осим на прелима и комишањима („Комљење, кад има свирилица, свира да играмо до три сата после пола ноћи“ — Гостиница), свирала је некада давно (по казивању Б. Баштовановића (1910.) из Бесеровине — још пре првог светског рата) чак и на вашарима била једини музички инструмент уз који се играло.

Слика 6. Свирач на свирали Миломир Пјевовић (1920) село Бреково

Структура мелодија које се најчешће свирају на свирали, због тога што се изводе уз игру, углавном је једноставна, у парном такту, састављена из малих мелодијских целина које се понављају (примери 247 — 250). Мелодија одсвирана на њој веома је „украшена“, дијатонског је склопа и скоро никад не премаша октаву.⁴⁵⁾

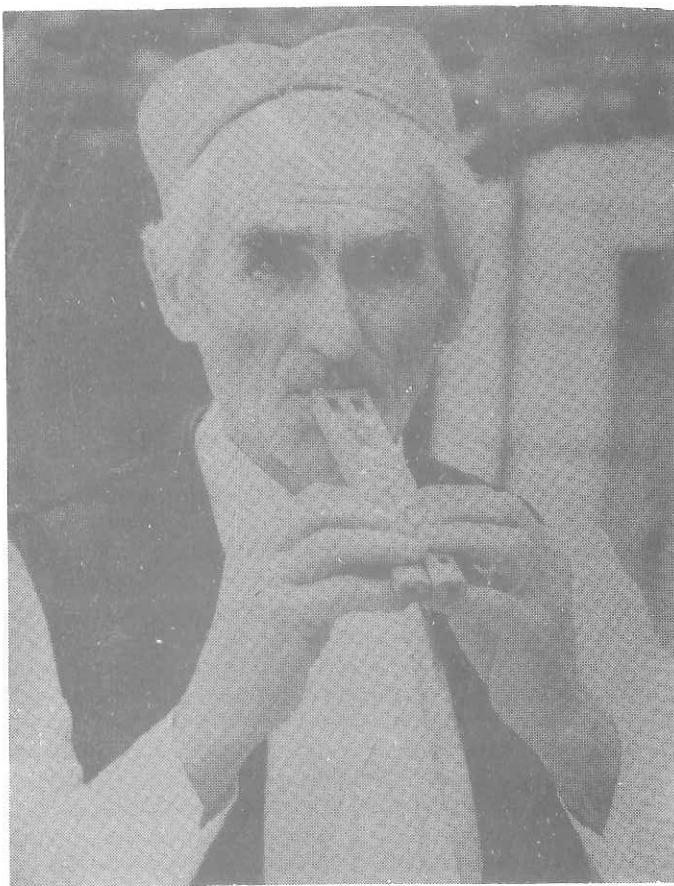
ДВОЈЕНИЦЕ (2.1.2)

Двојенице (двојнице, дувенице), инструмент састављен од две свирале избушене у једном комаду дрвета (са три рушице за свирање на десној и четири на левој цеви),⁴⁶⁾ најчешће је био везан уз рабације и чобане. Отуда се и музички репертоар двојенице углавном испољава као „рабачинска свирка“ (примери 251, 252, 254 — 257). Најважнија музичка карактеристика ове свирке сигурно је њено веома слободно (импровизаторско) извођење.

⁴⁵⁾ Јакшић, Јован (1911). Дигитални музеј Србије. Удружење за културу, уметност и међународну сарадњу „Адлигат“. Београд.

Ипак, и у тој импровизацији често се може пронаћи нека законитост. Најчешће је то понављање (уз варирање) мање целине, иначе засноване на силазном мелодијском покрету (B-A-G). Музичко извођење рабачинске свирке припада једној веома лепој и развијеној хетерофонији (чак са извесним елементима бордуна). Занимљива појава везана уз рабачинско свирање је извикивање разних наредби, које рабација — двојничар упућује воловима у запрези (примери 252, 255 и 257).

Поред рабачинске и сродне јој чобанске свирке (пример 253), на двојеницама се понекад свирају и народне песме (пример 258), па чак прате и народне игре (примери 259 — 262). Оне то чине на двогласан начин близак старом, али и новом двогласном певању (старом по употреби интервала приме и секунде, а новијем — сазвука терце). Структура играчке свирке је врло правилна, састављена из више мањих целина. Као основа великом броју инструменталних мелодија послужила је песма, уз коју се вероватно некада и играло (примери: 259 и 260).⁴⁷⁾

Слика 7. Свирач на двојеницима Здравко Милићевић, (1917.) село Трнава

Слика 8. Једна од фаза у изради двојеница у радионици
Прока Пузовића(1926.) у селу Љубин До

ИНСТРУМЕНТИ КЛАРИНЕТСКОГ ТИПА (2.2)

За све инструменте ове групе заједничко је да имају писак са једним ударним језичком, било да је направљен од зовиног дрвета, па затакнут ћикву или дрвену цев („пезљка“, „гадље“), или од лескове дашћице („палька“, „ивањички кланет“, кларинет).

На „гадљама“ (гајдама) у неким селима ужицког краја свирало се све до другог светског рата (село Триава и др.). Према речима старих људи („натега има тамо и мешина“), а нарочито Љ. Мићића, који у свом раду Златибор наводи читав низ делова овог инструмента, са његовим детаљним описом,⁴⁸) гајде су вероватно биле трогласне (са двоструком бушеном мелодијском свиралом и са бордуном), сличне „сврљишким“ или како их етномузиколог П. Д. Вукосављевић назива — „ерским“ гајдама.⁴⁹)

ПАЉКА (2.2.1)

Паљка је музички инструмент који се у народу јавља најчешће у два вида. Један је тиква (која се у овом крају најчешће и назива паљка) са затакнутим писком, а други представља комбинацију цеви од зове, са левкастим додатком на доњем крају — од тикве, и писком са јасеновом или лесковом „лепирицом“. ⁵⁰)

Слика 9. Паљкари из Равни

Због његове веома једноставне израде, овај инструмент често не „штимује“ добро, што се види и на мелодији Ој тата, тата (пример 263), где је најнижи тон увек пренисково интониран (Е уместо F).

У јужном крају постоји и пракса удруживавања више паљки (разних облика и величине) у мале ансамбле (по народном причању, село Сирогојно је колевка те праксе).⁵¹) Неки говоре да су паљкари претеча дувачких — „блех“ оркестара (на које овако груписани са јасно подељеним улогама у свирању веома подсећају), али је вероватније да су се они удружили касније, односно да представљају неку њихову народну имитацију.⁵² У јужном крају постоји и пракса удруживавања више паљки (разних облика и величине) у мале ансамбле (по народном причању, село Сирогојно је колевка те праксе). Неки говоре да су паљкари претеча дувачких — „блех“ оркестара (на које овако груписани са јасно подељеним улогама у свирању веома подсећају), али је вероватније да су се они удружили касније, односно да представљају неку њихову народну имитацију.

КЛАРИНЕТ (2.2.2)

Кларинет фабричке израде такође је продро у народну музичку пра-
ксу. Уз бубањ са чинелом (пример 264), или у саставу дувачких фоблех
оркестара и данас се повремено може чути у јужном крају.

Занимљив, али с наше стране на жалост непроучен инструмент је ивањички „планет“, једноставне конструкције, направљен од крушковог дрвета.⁵²⁾

ХАРМОНИКА (2.3)

Инструмент фабричке израде који се јавља у два вида, као усна хармоника и хармоника с мехом, своје звучање заснива на треперењу металних језичака. Док је усна хармоника веома ретка у овом крају, хармоника с мехом, слично многим најшим крајевима, један је од водећих народних музичких инструмената. Овај „оркестар у малом“ у околини Ужица појавио се уочи другог светског рата, а интензивно заживео тек после њега.

ЛИСТ (2.4)

И лист крушковог или неког другог дрвета, у недостатку „правог“ музичког инструмента, у народу често и сам постаје музички инструмент, па се уз њега неретко чак и заигра. Мелодије изведене на листу специфичне су и продорне тонске боје, и доста нестабилне инотације. То и није чудно кад се зна да тонови нису фиксирани те да се увек изнова формирају (пример 265).⁵³⁾

Слика 10. Свирач на листу Мило Боковић (1931), Село Равни

ДУВАЧКИ — „БЛЕХ“ ОРКЕСТАР (2.5)

Заједничко свирање два или више инструмената није ретка појава у ужичком крају. Уз већ поменуте: кларинет и бубањ, две виолине и бубањ (ансамбл који је свирао на свадби Б. Баштовановића из Бесеровине, око 1930) и саставе палькара, јављају се и дувачки, односно „блех“ оркестри.

Састављени од више различитих типова лимених инструмената — „труба“, понекад и са кларинетом, са обавезним бубњем и чинелом (пример 266), ови оркестри вероватно да су се на подручју југозападне Србије појавили између два рата. Свој процват доживели су тек после другог светског рата.

Проблемима овога веома популарног и широко распрострањеног музичирања до сада се нико озбиљније није бавио. Постоји више разлога за то. Пре свега, то је оркестар састављен из више инструмената који свирају истовремено (често уз веома развијену импровизацију), што отежава нотално записивање. Због тога би било потребно направити што „чистији“ звучни снимак, са јасно издвојеним појединим инструментима, а такође обавити и дужа испитивања током самог свирања (улоге поједињих инструмената у оркестру и сл.). У трци за што већом зарадом, ретки су оркестри који ће се у пуном саставу скупити, а онда и провести известан дужи период са истраживачем, без одговарајуће материјалне накнаде.

Слика 11. „Блех“ оркестар из Сирогојна „појачан“ електричним озвучењем

ВОКАЛНО-ИНСТРУМЕНТАЛНА ТРАДИЦИЈА (3)

ПЕВАЊЕ УЗ ГУСЛЕ (3.1)

У крају у коме је некада било пуно гуслара⁵⁴⁾ остало их је још неколицина. Слично другим облицима музичке традиције, и певање уз гусле постепено нестаје из народне праксе.⁵⁵⁾

Ако се упореди стил „гусларња“ данашњих ужичких гуслара⁵⁶⁾ са „класичним“ облицима тог музичког изражавања, не може се рећи да се он временом много променио. Као својеврсни конзерватор тог стила, гусле су омогућиле да се сачувaju мисте до његових музичких особина. То су, на пример, тонски материјал (низ) који у многоме зависи од самог инструмента: (F)-G-A-B-C-Des(D),⁵⁷⁾ а такође и специфичан — хетерофон начин музичирања (примери 267 — 269).

Облик певања уз гусле, мање-више је такође остао непромењен. Свако извођење почиње инструменталним уводом, импровизаторског карактера (састављеним од малих — понављаних, а притом варираних целина), после чега следи песма — низ мелодијских целина, да би на крају дошао инструментални завршетак (по својој структуре врло сличан уводу). Мелодијске целине, у класичном гусларском извођењу су неримовани мелодијски, изложени континуирано или спојени крајим инструменталним деловима (пример 267). У новијем гусларском стваралаштву (слично народном певању) све се више устаљује римовани двостих (примери 268 и 269).⁵⁸⁾ За промену структуре песме везана је и промена њеног садржаја, а тиме често и њене врсте. Тако, уместо, за гусле нераздвојно везаног епског певања, уз њих се све чешће певају и песме шаљивог текста, као и разне друге тематике. За ову врсту вокално-инструменталног стваралаштва карактеристично је да увек има тенденцију праћења и коментарисања актуелних догађаја. Тако, поред оних из старих времена, у песми су опевани и догађаји као што су: сарајевски атентат, погибија краља Александра, смрт Маршала Тита (гуслар Милан Ђурђић из Кремаја), стрељање невиног народа на Буковима, у другом светском рату (гуслар из Росића Трипко Трипковић) и др. Као предмет интересовања гуслара за сгварање нове песме често су и мање значајна догађања, чак и из свакодневног живота. Такав пример представља песма која говори о сплаварењу на нашим рекама (испевао је Богдан Баштовановић из Бесеровице — пример 269). Као што се приликом стварања нове песме у вокалној традицији на стари напев (мелодију) дода нови текст, исто је и код певања уз гусле.

Код јужичких гуслара веза са традиционалном епском поезијом нема неки израженији континуитет. Тако је већина песама ове групе, коју гаје ови гуслари, настала на осову Вукових и записа текстова других сакупљача народног усменог стваралаштва, објављених у разним књигама, које народ назива „песмарицама“. Занимљиво је да то није нова појава, већ да је у овом крају била распрострањена још 30-их година овог века.⁵⁹⁾

Мелостихови у оквиру гусларског певања граде релативно различите музичке целине.⁶⁰⁾ Код већине је изражена тенденција да приповедају, и то најчешће на веома једноставној мелодијској основи. Сав музички контраст који донесе неки од тих мелостихова углавном се састоји у неком мањем мелодијском покрету (скоку). Међутим, и то је доволно, да такву целину учини изражajнијом. Тако се у појединим песмама могу видети два или више сличних, а довољно различитих делова, који целокупан облик песме граде искључиво својим понављањем (пример 268 — АВАВ; пример 267 — АВСА, В...).

Изложено је да овакво је израженије у мелостиховим песмама, али се то не може сматрати правилно, јер је у мелостиховим песмама веома често да се у појединим песмама могу видети два или више сличних, а довољно различитих делова, који целокупан облик песме граде искључиво својим понављањем (пример 268 — АВАВ; пример 267 — АВСА, В...).

Народни гуслар из Кремана Милан Ђурђић (1929.)

ЗАКЉУЧАК

Народна музика ужичког краја испољава се у великом броју изражавајућих и богатих облика. Све то говори да су музичка машта и стваралачки занос ужичког сељака некада били веомајаки.

Као што је то код планинца и уобичајено, овде је најслабије развијено такозвано обредно и обичајно музичко стваралаштво, јер обичаја уз које би се та музика изводила код ужичког народа скоро да и нема. Тако се најчешће музичари уз разне послове, а такође и слободно, невезаноши уз какву посебну прилику,

Без обзира на разноликост видова народног музичког стваралаштва, после њиховог детаљнијег сагледавања постаје јасно да су они — без обзира на то којој музичкој врсти припадају — веома слични. Потекле са истог извора — вокална, инструментална и вокално-инструментална музичка традиција садрже и многе заједничке особине. То се односи како на мелодију (најчешће тетракордалног склопа, са понављањем као основним конструкцијским принципом) и „хармонију“ (са секундом и терцом као основним сазвучним интервалима) тако и на извођачке технике. Без обзира на то да ли је реч о певању, свирању на двојницама или певању уз гусле, најчешће извођачке технике су хетерофонија и бордуна.

После истраживања народне музике ужичког краја, сигурно је да би требало наставити и на ширем терену. Са тог становишта било би занимљиво проучити Херцеговину и Црну Гору, као некадашње постојбине већине ужичких становника. Истраживање би такође требало проширити и на области суседне ужичкој (територије општина Прибоја, Пријепоља и Нове Вароши, подручја Ваљевске Колубаре и Подгорине, Драгачева, Азбу-ковице и Босне и Херцеговине). Тек тада би се са већом сигурношћу могло рећи — шта је то што су ужички сељаци донели из свог првобитног дома, а шта су од својих нових домаћина па и суседа, накнадно усвојили.

— МИХАИЛ ГОДИЧЕВИЋ, ЈАГУРДОВАНИЦА, 1982. Година

— МИХАИЛ ГОДИЧЕВИЋ, ОДУВИКИНАЦ, 1982. Година

НАПОМЕНЕ

1) Истраживање музике ужичког краја започео сам у лето 1979. године, и то на територији Моравице (општина Ивањица), као стручни сарадник на омладинској истраживачкој акцији Младих истраживача Србије. И у септембра исте године, као сарадник на пројекту Етнографског института САНУ, боравио сам на територији Моравице (овог пута општина Ариље). Рад на прикупљању музичке грађе на овом терену наставио сам септембра 1983. године као сарадник на заједничком пројекту Музеја из Титовог Ужица, Етнографског института САНУ и Етнографског музеја из Београда, под називом **Етно-лошка проучавања титовоужичког региона**.

2) Уз називе општина дајемо и називе насеља из којих потиче сакупљена музичка грађа:

Пожега: Висибаба, Горобиље, Пилатовићи, Узићи

Косjerić: Косјерић, Росићи, Сеча Река, Тубићи

Бајина Башта: Бесеровина, Оклетац, Пепель, Рача

Титово Ужице: Биоска, Буар, Голово, Гостиница, Губић До, Дрежник, Каран, Кремна, Крива Река, Равни, Рибашевина, Севојно, Трнава

Чајетина: Доброселица, Мушвете, Рожанство, Рудине, Сирогојно, Трнава, Шљивовица

Ариље: Ејелуша, Богојевићи, Бреково, Миросальци, Радошево, Северово, Трешњевица

Ивањица: Братљево, Брезова, Глеђица, Ерчеге, Катићи, Ковиље, Кушићи, Лиса, Међуречје, Мочиоци, Опаљеник, Савово, Средња Река

3) Музички примери у прилогу рада представљају само избор из богате ужичке музичке грађе сакупљене на овом терену.

4) а) Љ. Михић, **Златибор**, Српски етнографски зборник XXXIV (н. 19), Београд 1925.

б) Д. Лапчевић, **Из ужичког краја**, Прилози историјски и етнографски, Београд 1926.

в) Љ. Ђенић, **Народна лирика са Златибора**, Гласник Етнографског музеја књ. 46, Београд 1982.

г) Д. Недељковић, **Развитак ужичког народног стваралаштва**, Рад VIII конгреса Савеза фолклориста Југославије у Титовом Ужицу 1961, Београд 1961.

д) О. Васић, **Народне игре и забаве у Ужичкој Црној гори**, Гласник Етнографског музеја књ. 48, Београд 1984.

ђ) Р. Познановић, **Песма бројеница у ужичком крају**, Рад XXXII конгреса Савеза удружења фолклориста Југославије Сомбор 1985, Нови Сад 1985.

5) а) Б. Дробњаковић, **О гуслама и гусларима у златиборским Рудничнима**, Гласник Етнографског музеја XIII, Београд 1938.

б) Љ. Ђенић, **Гуслари на Златибору**, Гласник Етнографског музеја XIII, Београд 1938.

в) Р. Петровић, **Народни мелос у области Титовог Ужица**, Рад VIII конгреса Савеза фолклориста Југославије у Титовом Ужицу 1961, Београд 1961.

г) С. Зечевић, **Један златиборски дувачки инструмент**, Рад VII конгреса Савеза фолклориста Југославије у Охриду 1960, Охрид 1964.

д) Р. Познановић, **Паљке и паљкари у ужичком крају**, Ужички зборник 5, Титово Ужице 1976.

ђ) Љ. и Д. Јанковић, **Народне игре VIII књига**, Београд 1964.

ж) Д. Денић, **Увод у основе етномузикологије I и II део**, Универзитет уметности, Београд 1975.

з) Д. Денић, **Етномузикологија III део (инструменти)**, Универзитет уметности, Београд 1977.

и) А. Матовић, **Последњи резултати етномузиколошких истраживања у титовоужичком крају**, Ужички зборник 4, Титово Ужице 1975.

ј) Н. Замфировић, **Израда, расадишта и акустичке особености ћеских аерофонах инструмената у Србији**, дипломски рад, Београд 1975.

- к) Д. Големовић, **Музичка традиција Ариљске Моравице**, Београд 1982 (рад је у рукопису).
- л) Д. Големовић, **Новије сеоско двогласно певање у Србији**, Гласник Етнографског музеја књ. 47, Београд 1983.
- љ) Д. Големовић, **Певачице из Рибашевине**, Народно стваралаштво св. 2—4, Београд 1983.
- м) Д. Големовић, **Градитељ двојеница Проко Пузовић**, Звук бр. 1, Сарајево 1984.
- н) С. Радиновић, **Народни свирач Трипко Трипковић**, Гласник Етнографског музеја књ. 48, Београд 1984.
- 6) Уз класификацију дато је и бројчано обележавање поједињих врста народног музичког изражавања. Тако први број означава вокалну (1), инструменталну (2) или вокално-инструменталну (3) традицију. Други број, кад је у питању вокална традиција, односи се на једногласно (1.1) или двогласно певање (1.2), а трећи и остали — даље типове тих певања.
- 7) ОР. СИТ. 5
- 8) Према једном предању, „лиле“ се пале зато што је свети Петар жњео ноћу и палио их да би видео, а по другом — то је успомена на његово спаљивање (Ш. Кулишић, П. Ж. Петровић, Н. Пантелић, **Српски митоло-лошки речник**, Београд 1970.)
- 9) Д. Девић, **Народна музичка традиција из разних крајева Југославије** (коментар уз грамофонску плочу ЛП 22-2570 СПЕЦИЈАЛ Стерео, Радио-телевизија Београд, Београд 1979).
- 10) „Данас ретко кукају, још се исмејаву ко кука. Које жене не кукају, иду и добацују. Чик да закукаш!“
„Кад пође мужу на сахрану жена каже: „Јој мене“, а кад се врати: „Ко ће мене?“
- „Жене (код раке) још кукају: „Јој рупо моја, за кога се спремаш?“
(казивања жена из Тубића)
- 11) У овом крају некада је у тужењу учествовало више жене.
- 12) Изостанак „усјецања“ запазили смо још и раније, проучавајући сватовско певање у таковском пределу. Узорак томе био је већи број певача у пратећем, односно гласу који не усјеца“, што је и певача из водећег гласа наперало да им се придружи и пева као и они. Узорак појаве заједничког „усјецања“ можда би требало тражити у заједничком певању више људи који су навикли да „воде“ песму.
- 13) ОР. СИТ. 4 и 5
- 14) Казивање Грозде Јовановић (1923.) из Трнаве код Сирогојна.
- 15) У другим крајевима Србије, имајући у виду однос текста и напева, народ има називе „кратак и дугачак глас“, (Д. Девић, Увод у основе..., ор. cit. 5; Д. Големовић, **Старији облици певања у таковском пределу**, Развитак бр. 6, Зајечар 1979.). Слично је и са Босном и Херцеговином где се такође јављају песме „кратког и дугачког напјева“ (Ц. Рихтман, **Традиционална музика Имљана**, Гласник Земаљског музеја, Сарајево 1962; *ibid*, **Облици кратког напјева у народној традицији Босне и Херцеговине**, Гласник Земаљског музеја, Сарајево 1963. и др.), са Хрватском (Ј. Беziћ, **Однос старије и новије вокалне народне музике на задарском подручју**, Народна умјетност, књ. 4, Загреб 1966. и др.) па и Македонијом — са облицима „ороводног“ и „широког“ одн. „играорног“ и „неиграорног“ певања. (А. Линин, **Полифоните форми во Македонија**, Рад XVII конгреса Савеза удружења фолклориста Југославије, Пореч 1970, Загреб 1972)
- 16) ОР. СИТ. 5
- 17) Овим проблемима су се озбиљније бавили наши етномузиколози М. Васиљевић (М. Васиљевић, **Функције и врсте гласова у српском народном певању**, Рад VII конгреса Савеза удружења фолклориста Југославије, Охрид 1964.) и Ц. Рихтман (Ц. Рихтман, **О односу ритма стиха и напјева у традицији Б и Х**, Рад VI конгреса Савеза удружења фолклориста Југославије, Блед 1959.).
- 18) Назив „сватовска кајда“, иако неоубичајен за ужички терен, доста је реалан, па стога и одговарајући за ову врсту певања.

19) Иста појава примећена је и код сватовског гласа¹ у токовском пределу (Д. Големовић, Старији облици... ОР. СИТ. 15), а и шире (територије западне Србије и Шумадије).

20) Ту појаву је приметила и етномузиколог Ана Матовић (А. Матовић, Последњи резултати..., ОР. СИТ. 5).

21) Занимљиво је да, иако се гаји у целом ужијчком крају, ово певање има извесно златиборско одређење. Певачи из Гостионице тако кажу (да певају на златиборско), а они из Ђелаше — на „златиборску кајду“ (кајда је назив за одређени начин певања, односно најаве).

22) Под сазвучном разноврсношћу подразумева се такође појава секундног, а не неких других интервала. Међутим, овај сазвук не јавља се само на једној већ на више тонским висинама.

23) Разни типови овог певања распрострањени су и другим крајевима Србије (најчешће називани дугачки глас), као и Македоније, Хрватске и Бихаћа. Његова појава је честа и у другим балканским земљама: Бугарској, Албанији и код Куцовлаха (Аромуна) у Грчкој (Д. Денић, Увод у основе..., ОР. СИТ. 5).

24) Врло слично је и певање у токовском пределу „на дугачки плас“. (Д. Големовић, Старији облици..., ОР. СИТ. 16).

25) Из у Области Драгачево јавља се облик бордунског певања са истом карактеристиком — дугачким паузама у деоници пратећег гласа (Д. Денић, Увод у основе..., ОР. СИТ. 5).

26) Том приликом, певач који води, иза оног што прати, рекао је: „Други штицик он изговара.“ (Оклетац)

27) Напоменући бисмо да је основни критеријум спајања текста (са постоећом мелодијом) стиховна подударност новог са старијим, уз мелодију већ везаним текстом, и проф. М. Васиљевић је рекао да се термин глас (увек односи на вокалну мелодију) са утврђеним обликом стиха, као и да промена стиха или његове акценратске слике, увек повлачи и промену гласа“ (Д. Денић, М. Васиљевић, Функције и врсте гласа..., ОР. СИТ. 17).

28) Први део ових песама често је међусобно веома различит, што није чудно, кад се зна да његов изглед умногоме зависи од певача солисте. Те разлике су очигледне и код облика исте кајде (упоредити примере 90—101).

29) Изразије већ нешто речено о ритмичким особинама неких нарочито сватовских кајди, с посебним акцентом на карактеристичним „застанима“ на дужим тоновима, чија је особина да успоравају иначе доста живи ритам песаме.

30) ОР. СИТ. 27

31) Слична појава се запажа и код облика новијег сеоског двогласног певања (Д. Големовић, Новије сеоско двогласно..., ОР. СИТ. 5).

32) Интересантно је да се овде јавља и интервал прекомерне секунде у овом контексту, међутим он је потпуно изгубио свој оријентални призвук.

33) Назив „квоцајући звуци“ за пискаве оди, првично изведене тонове усвојен је од мађарског етномузиколога Беле Бартока (B. Bartok — A. Lord, Serbo-Croatian Folk Songs, New York, 1951).

34) Тонска мерења су извршена помоћу РС генератора и фреквенцијометра, а односи између тонова представљени су у центру системом енглеског физичара Александра Енса. Тако 100С (центи) одговара интервалу од 1/2 степени, а 200 С. интервалу од 1 степена. Интервали са мање или више центи донекле су сужени или проширени.

35) Ова појава се може запазити и у оквиру истих песама (да друга м-строфа на своме крају тек незнанту надмаши (у првој строфи већ постављену) интонацију границу. И њен почетак, иако делује кад да се враћа на вишину првог почетка, нешто је виши од првог (пример: 144 има следећи фреквенцији обим: 1. строфа 350 — 430 Hz 2. строфа 400 — 440 Hz, пример: 159 — 1. строфа 340 — 390 Hz, а 2. строфа 370 — 400 Hz).

36) Представке о настанку подани о рас прострањености у Србији и шире, као и музичке карактеристике овог певања, могу се наћи у момећем каведеном раду Новије сеоско двогласно..., ОР. СИТ. 5.

37) Као неку врсту изузетка од потпуно хомофоног и приближавања бордунском певању, истакли бисмо песму На ливади под јасеном (пример 246).

НВЛН 38) Није случајно да и сам народ примећује сличност између поједињих „кратких“ (силабичних) старих истих таквих новијих песама. Сходно ухода ној пракси, и једне и друге народ назива бројеницама. У Чајетини чак кажу „Бреница, то се код нас звала арија.“ Значење речи бројеница односи се и на песме у којима долази до некаквог „набрајања“ (народни израз), односно пењ сме које карактерише живљи ритмички пулс (Сеча Рекар Рибашевина). На исти начин понекад се назива и рефрен (прилев). У Рибашевини зато кажу за бројеницу: „То се пева и уз песму“.

39) Занимљиво је да је чак и једна славска песма отпевана (уз помоћ римованих двостихова). С обзиром на то да (што такође није честа појава) припада новијем двогласном певању „на бас“ и оваква структура није чудна (пример 224).

40) Ову и сродне појаве примећује и објашњава етномузиколог Р. Петровић у свом раду *Народни мелос*. (страница 5).

41) О гајдама говори у своме раду Ј. Мићић (Ј. Мићић, Златибор, оп. cit. 4.)

42) Некада је виолина у ужицком крају била један од веома омиљених инструмената. Многе игранке као једину музичку пратњу имале су само виолину, често праћену и ритмичним ударањем малог добоша. Један од ретких виолиниста данас је Трипко Трипковић из села Росићи код Косјерића, коме је чак посвећена и цела етномузиколошка студија (С. Радиновић, Народни свирач... ОР. СИТ. 5)

43) Могли би се поменути и разни једноставни дечији музички инструменти. То су: травка (стави се између прстију па се онда дува, звук се добија њеним треперењем), „гусле“ или „виолина“ од кукурузног стабла (направе се два једнака „гудала“ и звук се добија превлачењем једног преко другог), „зубаљка“ (дашчица овезната канапом за један крај да је бројок окретаја), пиштаљка од врбе или ораха, „труба“ од врбове коре и др. (IV дебој узимају и мондоц

44) Писак свирале има следеће делове: данце (чеп којим је свирила затиснута са горње стране), засвирач (узани канал на данцути који усмерава ваздух) и ветрило (урезани четвртрасти отвори са јштром ивицом на којој се сече ваздух, што доводи до појаве тона) — (Д. Девић, Етномузикологија III део... ОР. СИТ. 5)

45) Овај феномен запажен је и код великог броја инструменталних мелиодија широм наше републике. (Д. Големовић, Народни музичар Крстивоје Суботић. Истраживања бр. 1. Ваљево 1984; С. Радиновић, Народни свирач... ОР. СИТ. 5)

46) Технологији израде двојница обраћена је већа пажња у моме раду Градитељ двојница Проко Пузовић... оп. cit. 5,

47) О свирању на овом музичком инструменту у пределу Златибора говорио је некада и Ј. Мићић (Ј. Мићић, Златибор, ОР. СИТ. 4)

48) Ј. Мићић, Златибор, ОР. СИТ. 4

49) П. Вукосављевић, Ерске гајде (дипломски рад), Београд 1980.

50) Овом инструменту детаљније су писали Р. Познановић, С. Зечевић, Н. Занфировић и Д. Девић... ОР. СИТ. 5

51) По казивању сељака из више златиборских села.

52) Кланет од крушковог дрвета на коме се свира у ивањичким селима проучио је и у свом, још необјављеном раду, о музичким инструментима у Србији, поменуо Д. Девић.

53) Овом свирању слично је и оно из ваљевског краја. Извесни подаци могу се наћи у раду о народном музичару из Осеченице код Мионице К. Суботићу (Д. Големовић, Народни музичар, ОР. СИТ. 45).

54) Б. Дробњаковић, О гуслама и гусларима... ОР. СИТ. 5

55) Занимљиво је да, наспрот слабљењу сеоске гусларске праксе, градска постаје све јача. Све је већи број градских гусларских друштава широм Србије (па и земље), а концерти њихових чланова сладају међу најпосећеније концерте народне музике уопште (рачунајући чак и новокомпоновану, народну музiku).

56) Као „узорак“ за истраживање послужила су нам три гуслара: Милан Ђурђић (1931) из Кремана, Богдан Баштовановић (1910) из Бесеровине и Трипко Триповић (1921) из Росића.

57) Тон стављен у заграду не припада гусларском, већ певачком тонском низу.

58) О овом и још неким проблемима певања уз гусле може се нешто више наћи и у студији о гуслару Р. Томовићу. (Д. Големовић, *Песник* и гуслар Рајко Томовић, Музика и реч бр. 10, Београд 1978)

59) Б. Дробњаковић, *О гуслама и гусларима...* ОР. СИТ. 5

60) Да би смо сагледали облик једне песме уз гусле, није потребно дати њен комплетан запис, јер она у себи често садржи бескрајна понављања истих или веома сличних целина. Песме су (осим примера 267, који није до краја снимљен) због тога записане са инструменталним уводом, неколико почетних мелодија, последњим мелодијама и инструменталним завршетком.

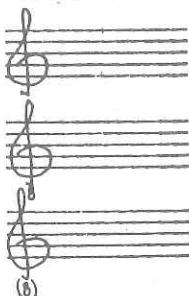
Литература

1. Bartok Bela — Lord Albert, Serbo — Croatian Folk Songs, New York, 1951.
2. Bezić Jerko, *Odnosi starije i novije vokalne narodne muzike na zadarskom području*, Narodna umjetnost, knj. 4, Zagreb 1966.
3. Васиљевић Миродраг, *Функције и врсте гласова у српском народном певању*, Рад VII конгреса Удружења фолклориста Југославије, Охрид 1964.
4. Васић Оливера, *Народне игре и забаве у Ужичкој Црној Гори*, Гласник Етнографског музеја књ. 48, Београд 1984.
5. Vukosavljević Petar, *Erske gajde* (diplomski rad), Beograd 1980.
6. Големовић Димитрије, *Песник и гуслар Рајко Томовић*, Музика и реч бр. 10, Београд 1973.
7. I B I D, *Stariji oblici pevanja u takovskom predelu*, Razvitač br. 6, Zaječar 1979.
8. I B I D, *Музичка традиција Ариљске Моравице*, Београд 1982 (рад је у рукопису)
9. I B I D, *Новије сеоско двогласно певање у Србији*, Гласник Етнографског музеја књ. 47, Београд 1983.
10. I B I D, *Певачице из Рибашевине*, Народно стваралаштво св. 2—4, Београд 1983.
11. I B I D, *Народни музичар Крстивоје Суботић*, Истраживања бр. 1, Ваљево 1984.
12. I B I D, *Graditelj dvoenica Proko Puzović*, Zvuk br. 1, Sarajevo 1984.
13. Dević Dragoslav, *Uvod u osnove etnomuzikologije I i II deo*, Univerzitet umetnosti, Beograd 1975.
14. I B I D, *Etnomuzikologija III deo (instrumenti)*, Univerzitet umetnosti, Beograd 1977.
15. I B I D, *Основна мелографска упутства*, Универзитет уметности, Београд 1974.
16. Дробњаковић Боривоје, *О гуслама и гусларима у златиборским Рудинама*, Гласник Етнографског музеја XIII, Београд 1938.
17. Ђенић Јубиша Р., *Гуслари на Златибору*, Гласник Етнографског музеја XIII, Београд 1938.
18. I B I D, *Народна лирика са Златибора*, Гласник Етнографског музеја књ. 46, Београд 1982.

19. Замфировић Нада, Израда, расадишта и акустичке особености неких аерофоних инструмената у Србији (дипломски рад), Београд 1975.
20. Зечевић Слободан, Један златиборски дувачки инструмент, Рад VII конгреса Савеза фолклориста Југославије у Охриду 1960, Охрид 1964.
21. Лапчевић Драгиша, Из ужишког краја, Прилози историјски и етнографски, Београд 1926.
22. Љинин Александар, Полифоните форми во Македонија, Рад XVII конгреса Савеза удружења фолклориста Југославије, Пореч 1970, Загреб 1972.
23. Јанковић Љубица и Даница, Народне игре VIII књига, Београд 1964.
24. Матовић Ана, Последњи резултати етномузиколошких истраживања у титовоујничком крају, Ужички зборник 4, Титово Ужице 1975.
25. Мићић Љубомир Ж., Златибор, Српски етнографски зборник XXXIV (н. 19), Београд 1925.
26. Недељковић Душан, Развитак ужишког народног стваралаштва, Рад VIII конгреса Савеза фолклориста Југославије у Титовом Ужицу 1961, Београд 1961.
27. Петровић Радмила, Народни мелос у области Титовог Ужица, Рад VIII конгреса Савеза фолклориста Југославије у Титовом Ужицу 1961, Београд 1961.
28. IVID, Двоглас у музичкој традицији Србије, Рад XVII конгреса Савеза удружења фолклориста Југославије, Пореч 1970, Загreb 1972.
29. Познановић Раде, Паљке и паљкари у ужишком крају, Ужички зборник 5, Титово Ужице 1976.
30. IVID, Песма бројеница у ужишком крају, Рад XXXII конгреса Савеза удружења фолклориста Југославије Сомбор 1985, Нови Сад 1985.
31. Радиновић Сања, Народни свирач Трипко Трипковић, Гласник Етнографског музеја књ. 48, Београд 1984.
32. Рихтман Цвјетко, Традиционална музика Имљана, Гласник Земаљског музеја, Сарајево 1962.
33. IVID, Облици кратког напјева у народној традицији Босне и Херцеговине, Гласник Земаљског музеја, Сарајево 1963.
34. Ђоковић Милојко и Ђоковић Милан, Село на раскршћу (хроника Брекова), Вести — Титово Ужице 1967.

ТУМАЧ ЗНАКОВА КОРИШЋЕНИХ У ТРАНСКРИПЦИЈИ

1. Кључ

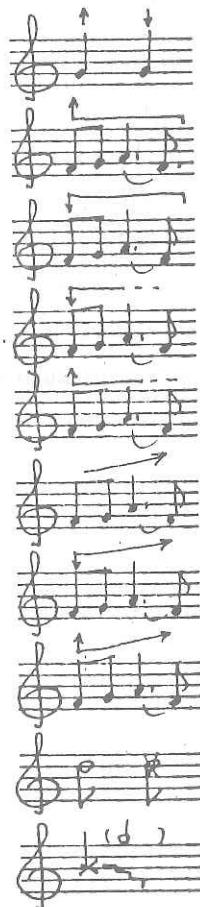

Виолински или G — кључ

Осмица испод виолинског кључа, означава певање мушкарца. Сам знак показује да сви записани тонови звуче октаву ниже.

Осмица у загради испод виолинског кључа означава певање мешовите групе.

2. Тонске висине:

Стрелица навише — тон је нешто виши
Стрелица наниже — тон је нешто нижи

Нешто виша интонација групе тонова

Нешто нижа интонација групе тонова

Нешто нижа интонација која се постепено стабилизује
(постаје нормална)

Нешто виша интонација која се постепено стабилизује
(постаје нормална)

Интонација која се подиже, али се не зна када са тим почиње

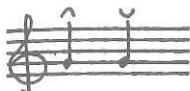
Нешто нижа интонација која постепено прелази у нешто вишу

Виша интонација која се још повишива

Квоцајући тон одређене и неодређене висине

Понирање гласом у трајању 1/2

3. Ритам:

Корона (без тачке) — минимално продужење вредности
Обрнута корона — минимално скраћење вредности

Корона са продужетком — минимално продужење
вредности групе нота

Обрнута корона са продужетком — минимално скраћење
вредности групе нота

4. Особености извођења:

Грилер

Тремоло

Узимање ваздуха (цезура)

музички
примери

ВОКАЛНА ТРАДИЦИЈА (1)

ЈЕДНОГЛАСНО ПЕВАЊЕ (1.1)

УСПАВАНКЕ И ПЕСМЕ КАД СЕ „ЦУЦА“ ДЕТЕ (1.1.1)

1. Гостиница
Спа-вај, спавај Ми-ле, сан те прева -ри - о, спавај, спавај
Ми-ле, сан те прева -ри - о.

Спавај Ми-ле, сан те преварио.
Спавај сине, благо својој мајци.
Спавај душо, сан те преварио.

2. Рибашевина
Лу-лу, лулу, лу-шке, на Мо-ра-ви кру-шке.. Ђе но на-ша
се -ка ко-ла-чи -хе пље -ска. Спа -вај ми, спа - вај,
мо-је. ма-ло де -те.

3. Бесеровина
Љу-љу, љуљу, љу -шке, на Мо-ра-ви кру-шке. Ђе је о-на
те-тка? Ко-ла-чи-хе пље-ска, о-раш-чи-хе рс - ка,
зу-би-ни-ма грска.

4.

Тубићи

5.

Биоска

6.

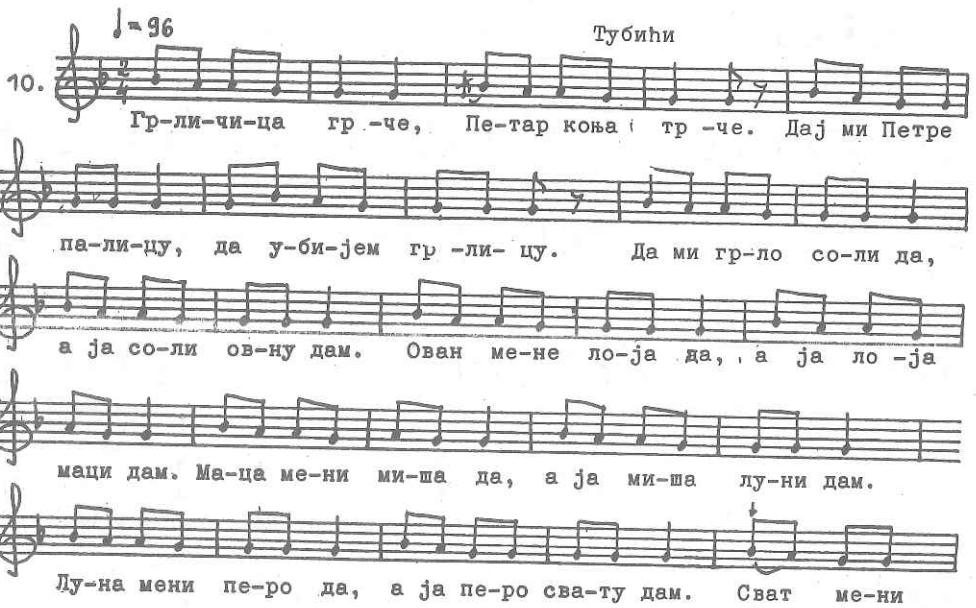
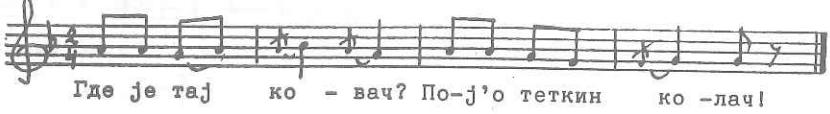
Сирогојно

j = cca 87

Каран

7.

Љу-ља, љу-ља, љу - шке, на та-ва-ну кру-шке. Ђе но наша
 те - та ко-ла-чи-ће пље -ска. И-спа-де јој мр-ви-ца,
 по и-ла је ко-ки-ца. Ђе је та ко-ки-ца? Сне -ла је
 ја - је. Где је то ја -је? По-ј'ла га де-вој-чи-ца.
 Где је та де-вој-чи-ца? О-двали је сва-то-ви. Где су ти
 сва-то-ви? О -ти-шли су пу-ти-ћом. Где је тај пу - тић?
 За-раст'о у тра-ви-цу. Ђе је та тра-ви-ца? По-па-сла је
 кра-ви-ца. Ђе је та кра-ви-ца? О-те-ли-ла во-чи-ћа.
 Ђе је тај во - чић? У -зо-р'о до-чић. Ђе је тај
 до - чић? По-си-ја-ли пше-ни-цу. Ђе је тај ђе-ши-ени -ца?
 По и ли је го-лу-бо-ви. Ђе су ти го-лу-бо-ви? О-ти -шли
 ју шу -му. Где је та ју - ма? Посјекла је си-ки-ри-ца.

Ribashewina

B = 120

11.

Oj đjevojko вртигуз, ne гази ми ку-ку-руз, ој đjevojko
 вртигуз, не гази ми ку-ку-руз. И-ма љу-ди по-га-ни'
 је-ба-ће те бо-га ми, и-ма љу-ди по-га-ни' је-ба-ће те
 бо-га ми. И-шла ба-ба низ пе-ћи-ну из-гу-би-ла пи-че-ти-ну.
 На-ш'o старац кукавац, па на-би-јо на ку-рац.

Брише баба улицу,
 натрхила гуцицу.
 Гледа деда из шупе,
 гађа бабу у дупе.

12.

Рибашевина

Три су сеје збор збориле, ђав-ла-не, ђа-вла-ли-не, о -та-ди-не,
 ђи-ванђеле, ђу-бре-ле, ој, скеле Миле, ду-шо мо-ја, тр-ни-не,

Три су сеје збор збориле,
 шта би која најволиле.
 Најстарија говорила:
 „Ја би' злато најволила“.
 А средња је говорила:
 „Ја би' сребро најволила“.
 А најмлађа говорила:
 „Ја би' драго најволила“.

13.

Рибашевина

Цу-цу, цу-цу, на ко-њу, да му мајку за-ко-љу, у 'ше-ни-ци
 у по-љу. Недај ву-че за-бо-га, мај-ка ми је дра-га-на,
 си-се ми је да-ва-ла. О-пет рекла да-ва-ти кад по-ће-мо
 спа-ва-ти. О-кре-те се ма-ма тати, за-бо-ра-ви си-се да-ти.

14.

Биоска

Цу -цу Миле на ко-њу у 'ше-ници у по-љу, да ти мај-ку
 за-ко-љу. Не-мој вуче, за-бо-га, мај-ка ми је дра-га-на,
 си-се ми је да-ва-ла. И о-пет не да-ва-ти, кад по-ће-мо

спава-ти. Кад по-ђо-смо спа-ва-ти, о-кре-те се ма-ма та -ти
за -бо-ра-ви си-се да-ти,

Tубини

15. $\text{♩} = 90$

Цу-цу Миле на ко-њу, на ко-њу, да ти мај-ку за-ко - њу,
за-ко-љу. Не-мој о-че, бо-га ти, бо-га ти, мај-ка ти је
дра-га-на, дра-га-на, си-се ти је да-ва -ла, да-ва- ла.
Опет рекла да-ва-ти, да-ва-ти, кад по-ђе-мо спа-ва -ти,
спа-ва(ти). О-кре-те се ма-ма та-ти, за-бо-ра-ви си-се (дати).

Сирогојно

16. $\text{♩} = 120$

Цуцу Миле ко-би -ле, товар со-ли но -си-ле. До-кле су га
но-си-ле? До по-по-вог мо -чи -ла, до би-је -ле
ко - ке. Сне-ла ко-ка ja - je. Ка-мо о -но ja - je?
У-зе-ла га дје-војка. Ка-мо о -на дје-војка? О-две-ли је

сва-то-ви. Ка-мо о-ни сва-то-ви? О-ти-шли су пу-тањком.
 Ка-мо о-ни пу-та - њак? За-ра-сто у тра - ви-цу.
 Ка-мо о-на тра - ви-ца? По-па-сла је кра - ви-ца.
 Ка-мо о-на кра-ви - ца? Ро-ди-ла је во - чи-ха. Ка - мо о - ни
 во - чи-х? У - зо-р'о је до-ло-ве. Ка - мо о - ни до-ло-ви?
 По-си-ја-ли пш-е-ни-цу. Ка-мо о-на пш-е-ни-ца? По-э-о-ба-ше
 го-лу-бо-ви. Ка-мо о-ни го-лу-бо-ви? О-ти-шли су на мо-ре.

ПЕВАЊЕ УЗ ТЕПСИЈУ (1.1.2)

Ерчеге

17.

Змај пролеће и - во, змај про-ле - не сј И - ва - не,
 с мор-а на Ду - на - во

Змај пролеће с мора на Дунаво
 и пронесе под крилом девојку.
 Јуто пишти под крилом девојка:
 „Не носи ме с мора на Дунаво,
 останде ми јаглук недовезен“.

ПЕВАЊЕ КАД СЕ ПАЛЕ „ЛИЛЕ“ (НА
ПЕТРОВДАН) (1.1.3)

Сеча Река

18. $\text{J} = 96$

Ли-ла гори, бо-га моли, да нам боле жи-то роди, лила го-ри,
бо-га моли, да нам боле жито роди... (да нам стока плоди...)

„ЕГАЊЕ“ — ПЕВАЊЕ КАД СЕ „ПОБОДУ“
БИКОВИ (1.1.4)

Ерчеге

19. $\text{J} = 120$ *trem.* $\text{J} = 150$ *acceler.*

acc. elez. $\text{J} = 225$

Бу-кни, рикни, мој Ша-ри-не за -су-ди ми асс.,
у во-ло-ве, у во-ло-ве у би-кове. Е,

$\text{J} = 120$ $\text{J} = 150$ *acceler.*

$\text{J} = 225$

Бу-кни, рикни, мој Ша-ри-не, за -су-ди ми у во-ло-ве.

E.

РАБАЦИЈСКО ПЕВАЊЕ (1.1.5)

Rubato ($\text{J}=70$)

20. Го - во -
ри - ла Ми - ле, ja сам
те - бе, ja сам те - бе Го - во -
ри - ла Ми - ле(j)*

Средња Река

Ја сам тебе говорила Миле
да не пијеш воде са Голије.
Те су воде отровале виле,
па се бојим и тебе he, Миле.

"рабачински", "на само"
Rubato ($\text{J}=72$)

Оклетац

21. Ме - ни мо - я го - во - ри - и - ла на - на: "Шери мо - я,
бу - ди ми - и ва - ља - на, хеј!" Горе Баља,
'де ћеш то?
О ја - бу - ко, мо - я зе - ле - ни - ко, јо - ш зе - ле - на,
а не на - гри - же - на. Горе де мори, горе!

"усамо", "уз рабацилук"

$\text{J}=75$

Гостиница

22.

Шта се о-но на Зла-та-ру бје-ли? Снијег
па-о по зе-ле-ној сту Ша-ре, еј, је-ли, -
шта се о-но на Зла-та-ру и, ој, бје-ли?
Снијег па-о по зе-ле-ној је-ли.

ПЕВАЊЕ УЗ ПЕЧЕЊЕ РАКИЈЕ (1.1.6)

23.

Rubalt ($\text{J}=66$) Оклетац

Попи једну, по-пи двије, скочи же-на да ме би-је. Немој жено
мене ту-хи, ја ћу теби ко-ла ву-хи. Немој мене жено
бити, ја ћу теби добар би-ти. И синоћ се ма-ло о-пи',
до-ђе жена па ме шо-пи. Та-не-ка је носи ћа-во, ваљд' и о-на
и-ма пра-во. Цум-ба данас, цумба сутра, о-во дана до-јо-ва-на...

„Самачко“ певање — „кроза зубе“ (1.1.7.1)

Сеча Река

J = 75

24.

Чу-вам ов-це све по до-ло-ви - ма, чу-вам ов-це
све по до-ло-ви - ма,

Чувам овце све по доловима,
пробе Миле, оде воловима.
„Чувай Миле волове по лугу,
само немој преволети другу“.

довикување чобаница:

О, Ју-бо! Је ли подне?
О, о! Ни-је јоште, није!
Тре-ба мусти ов - це!

„На сватовски“ — „посамо“ (1.1.7.2)

Бреково

J = 105

25.

Сна - о мо-ја, снао мо-ја, са-мо бид-ни фи-на, и, ју,
Сна'о моја само бидни фине,
логодине неговала сина.

КУКАЊЕ ЗА МРТВИМ (1.1.8)

26. *Сеча Река*

J = 84

Joj, моја мајко, joj, бе то ми се, joj, боме спремав
-ле-ко? Joj, мајко мо -ја...

27. *Тубићи*

J = 84

A joj, моја на -но. A joj, ми-ла на -но,
а joj, што ме та -ко из-не-на - ди?

28. *Rubato (*J = 84*)*

Рибашевина

A joj, драги та-та,joj, а joj, да ли ми је joj,
A joj, ми-ли та-та,joj,
а joj, да те видим,joj. A joj, да те тата, joj,
а joj, да те видим,joj. A joj, joj.

Драги тата, да ли ми је
да те видим.
Да те тата и упитам:
„Како ти је“?
„Ладно, тата.
Јеси ли се, тата мили,
мучениче, угријо се?
Отац мили, зажелио.
Мучениче, мили отац,
‘оћеш ми се, мили отац
смишловати да ти кажем?
Је л' ти 'ладно?
Како ти је?
Никад тако видет више.
Мили отац, кубаниче,
радиниче, утеша си.
Кубани добро дош'o,
где те нема, драги тата.
Питај даље, и иначе
како ти је, мили отац...

КРСТОНОШКО ПЕВАЊЕ (1.1.9)

Росићи

29.

Крсто-но-ши бога мо-ле, го-споди, го-спо-ди, по-ми-луј нас,

Крстоноши бога моле
да удари росна киша,
да пороси росна поља...

Гостиница

J=65

30.

Крстоноши крста но-се, го - спо-ди, го-споди, по-ми-луј на-с,

Крстоноши крста но-се,
уз крста се богу моле...

Певање „на глас“ без „усјецања“ (1.1.10.1)

„аминовање“ чауша

J=75

31.

Дрежник

Кум чашу пи-је, бoga моли, а - ми-н, а - ми-н.

Кум чашу пије, бога моли.
Стари сват чашу пије, бога моли.
Сви сватови чашу пију, бога моле.

„сватовски“

J=cca 48

32.

Рача

„Бе-вој-ко, ћевојко, ру - жо ру-ме-на, ћевој-ко,
јевојко, ру - жо ру-ме-на,

„Бевојко, ружко румена,
што си се рано развила?“
„Разви ме рано пролеће,
убра ме младо девојче.
Зато сам рано развила“.

"кајда у двоје"

Катићи

$\text{J} = 100$

33.

Лепе да - не спро-во-дим код на - не, ле - пе да -
-не спро-во-дим код на - не, и,

Лепе дане спроводим код нане,
какве ли ћу код тебе драгане?
Ја код нане бисер и ёрдане,
код драгана сузе и шамаре.

Певање „на глас“ сви „усјецају“ (1.1.10.2)

Средња Река

$\text{J} = 60$

34.

Са Го-ли -је Ми-ле са-ће, код о - ва - ца
ме -не на-ће, са Го - ли -је Ми-ле са-ће, код о -
-ва - ца ме -не на-ће.

Са Голије Миле щаће,
код овација мене наће.
Па ми вели: „Збогом пиле,
ја одлазим са планине.
Ако ти је жао мене
остављам ти успомене,
остављам ти успомене,
на Голији вите јеле“.

35. "сватовска"

J = 60

Росићи

Е - во нама наших пријатеља.
Добро дошли, наши пријатељи,
добро дошли, у добру нас нашли.

36. "на кратки глас"

J = 80

Средња Река

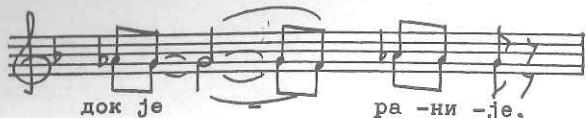
"Мој драгане, цвеће плаво,
што те питам кажи право.
Најлепши си од момака,
кол'ко имаш девојака?"
„Казујем ти мала јавно,
девојака два'ес'т равно.
Ал' од тија, два'ес'т свија,
ти си мени најмилија“.

37. жетварска "у двоје"

J = 86

Росићи

При - о - ни де на - ша мо - бо док је (е) ра - ни - је,

Приони де наша мобо, док је раније,
далеко су наши двори, преко планине.

ДВОГЛАСНО ПЕВАЊЕ (1.2)

СТАРИЈЕ СЕОСКО ПЕВАЊЕ „НА ГЛАС“ —
„ИЗ ВИКА“ (1.2.1)

Хетерофонија (1.2.1.1)

38. Брчеге

$\text{J}=100$

Вишњи-чи-ца род ро -ди-ла, од ро -

- да се сало-ми-ла.

Вишњичица род родила,
од рода се саломила.
Нема вишњу ко да бере,
само момче и девојче.
Стидње момче но девојче
испод стида проговара:
„Дај девојко, јсдно око“.
„Стам‘ полако, младо момче,
докле мајка за брег заће,
за брег заће, овце наће.
Биће тебес оба ока,
оба ока и девојка.“

текстуална варијанта:

Ситан камен до камена
зелен здравац до колена,
пратише ме да га берем.
За дам, за два, једва стручак,
за међельу, киту цвећа.
Сама кита проговорала:
„Недајте ме невестама,
невесте ме ружно носе.
Дању туре у прслуче,
а по ноћи под јастуче,
а ја цветак сву ноћ венем.
Подажте ме девојкама,
девојке ме дивно носе.
Дањи туре за сулуве
а по ноћи у недарца,
а ја цветак, сву ноћ цвавим.“

39.

"бројеница"
 $\text{J} = \text{cca} 65$

Братљево

покрај го -

- ре де-вој-ке го - во - ре,

Покрај горе девојке говоре,
састало се Дунаво и море.
Кад ли ћемо ја и драго моје?
Састала се Дунаво и река,
од драгана никад до вијека.

текстуалне варијанте:

Јарко сунце кроз планину шара,
поздрави ми Мила опанчара,
нек' ми једне опанке нашара.
Нека шара, нек' не жали парा,
нека вреде милион динара.

(„броженина“)

Вала јесам јтрос поранила,
поранила, зору преварила.
Умила се, воду донијела
и видела како лађа иде
и у лађе седамнест војника...

(„броженица“)

Барјактару, круно од сватова,
пови перо, 'ајде кроза село,
кац ишемо момку за девојку.
Наш је брале стручак босиока
а девојка, румена јабука.
Добје време да је оберемо,
да је дамо нашем миљом бралу.

(„свадбарска“)

"четвртварска бројеница" ("на кратко")

♩ = 82

Сирогојно

40. Жањем жи - то, па ми ма-ли на - жањ, жањем

жи - то, па ми ма - ли на - жањ,

Жањем жито, па ми мали нажањ,
дош'o Миле, па се прави важан.

текстуална варијанта:

Лепа дана, лепа Бурђевдана.
Бурђевдане, разви гори гране...
(„Ђурђевданска“)

41.

♩ = 73

"бројеница"

Братљево

* OSSIA - - -

41.

"броженица"

Братљево

* OSSIA - - -

"Дрема ми се, дре - ма, спа-ва -ла би' мај - ко,"

дре-ма ми се, дре - ма, спа-ва-ла би' мај - ко".

„Дрема ми се, спавала би', мајко“.
„Спавај кћери, не наспавала се,
ће су тебе дуге ноћи биле?“
„Кути, мајко, не гријеши душу,
ноћас ми је драги долазио,
велику ми штету учинио:
русе косе, драги замрсио,
очи црне, драги замутио,
лице бело, драги изљубио.
Под јастуком јабуку оставио,
да се знаде да је долазио“

"бројеница"

$\text{J} = 80$

Ерчеге

42.

Се-ла ба-ба до ба-бе, да ра-ки-је на-ба-ре,
 се-ла ба-ба до ба-бе, да ра-ки-је на-ба-ре.

Села баба до бабе, да ракије набаре.
 Кад ракије нема, јадна баба дрема.

"бројеница"

$\text{J} = 96$

Братљево

43.

Што ћу мајко, па што ћу, дош'о ло-ла пред кућу, што ћу мајко,
 па што ћу, дош'о ло-ла пред ку-ћу.

Што ћу мајко, па што ћу,
 дош'о лола пред кућу.
 Дош'о лола, па ме љуби,
 јебо г' отац луди.
 Дош'о лола, па ме иште,
 а ја још дериште.

текстуална варијанта:

Отага је шушкала
стара мајка слушала,
како момак цуру вара
за двеста динара.
Мене пита моја нана:
„Бе си била сама“?
Зелени се од шуме,
иде момак од цуре.
Мене пита моја нана:
„Бе си била сама“?
Зелен багрен, бео цвет,
несретан је овај свет,
kad девојка с момком стане
веле: „Његова је“!
(„бројеница“)

44.

"броењица"
 $\text{J} = \text{cca } 53$

Гостиница

Ja pro-đok, ja pro - ше - tak, ja pro-đok,

ja pro - ше - tak,

Ја проћок, ја прошетак,
кроз гору, кроз зелену,
на коњу, на шарену,
за цуру, за малену.

на слави

Лада 93

Гостиница

45.

Пи - во ли пи - во, ти си ме - ни кри - во,

45.

ПИ - ВО ЛИ ПИ - ВО, ТИ СИ МЕ-НИ КРИ - ВО.

И!

Пиво ми пиво,
ти си мени криво.
Ти си мене водило
куд' је трње родило.
Ти си мене вальало
куд' је било каљаво.

"броеница" на слави и свадби

Лада 80

Гостиница

Лада 96

46.

До - ма - хи - не, до ме мој, на - здрав' де ми ча - шом

ој;

т о м,

до - ма -

хи - не,

до - ме

мој,

на - здрав'

т о м,

до - ма -

хи - не,

до -

ме

мој,

на -

здрав'

д е м и

ча - шом

т о м.

"броженица"

$\text{J} = 86$

Мирошчи

47.

Пре-ва - рих се, у-да -дох се, ај, хай, у-хуј,

Преварих се, удаох се,
за малено, за нејачко.
Ја га послах за овцам^г.
Сви чобани кућни иду,
мој се јадан завалио,
за злу кладу, за брабоњак.
Ја га турих поред прага,
доде певац, уклуну га.
Ја га узех у наручје,
на га турих на буњиште.
Доде врана, однесе га.
Носи врано угурсуза!

"броженица"

$\text{J} = 75$

Лиса

48.

У мај -ке су три ће-вој-ке, та-ку- не, та-ку- не,

так-ни ру-ке у ку-пи-не, ој ку -па, ој ку -па. Ку-пина су

Тур - ки-ње, тој др -во, тој др -во, то је др-во врсто-лом-но,

под њи-ме, под њи-ме, под њим ви-ле ви-но пи-ле, једна дај,
 једна другој наздравиле: Здраво дај, здраво дај, здраво да си,
 бе-ла ви-ло, бе - ла, ру-ме - на.

на жетви

$\downarrow = 60$

Гостиница

49.

I При-о-ни, преки-ди-ши мо - бо за 'лада, при-о-ни, прекидиши
 мо - бо за 'лада

не би ли, не би ли ра - но по-же-ли, не би ли, не би ли
не би ли рано пожели,
не би ли виду превели,
за млада Спасоја јарана.

Напомена: Остале мелострофе се изводе као II.

Приони (прекидиши), мобо за 'лада,
не би ли рано пожели.
Не би ли виду превели,
за млада Спасоја јарана.

сватовска J=68 Гостиница

50. Да - ла сам и да-ћу и синоћ сам и сад ћу, да - ла сам
и да - ћу и синоћ сам и сад ћу,

Дала сам и даћу
и синоћ сам и сад ћу,
моме миљом драгану
за свилену мараму.

сватовска $\downarrow=42$

51. Росићи

При-ја-те-љи еј ва -ла, ни-ко вама не ва -ља,
пријатељи еј ва-ла, ни-ко ва-ма не ва-ља.

'Пријатељи еј вала,
нико вама не ваља.
Драга је вальала,
она оде са нама.

сватовска $\downarrow=96$

52. Рибашевина

Пријатељи еј ва -ла, ни-ко вама не ва -ља, пријатељи
еј ва-ла, нико ва-ма не ва-ља.

Пријатељи, еј вала,
нико вама не ваља.
Милена је вальала,
отишла је са нама.

сватовска $\text{J}=74$

53. Тубићи

Прија-те-љи еј ва-ла, ни-ко ва-ма не ва-ља, при-јате-љи
еј ва-ла, ни-ко ва-ма не ва-ља. И,(и) Ју, Ју, Ју, Ју!

Пријатељи, еј вала,
нико вами не ваља.
Мира вам је вала,ла,
она оде са нама.

сватовска $\text{J}=72$

54. Мушвете

Прија-те-љи еј ва-ла, баш вам нико не ва-ља, пријатељи
еј ва-ла, баш вам нико не ва-ља

Пријатељи, еј вала,
баш вам нико не ваља.
Ваша снајка ваљала,
она оде са нама.

55. Рибашевина $\text{J}=68$

Пје-ва-ла би', пје-ва-ла, ал' не мо-гу са - ма, пје-ва-ла би',
пје-ва-ла, ал' не мо-гу са - ма,

Пјевала би', ал' не могу сама,
прагана ми заболела глава.

"бројаница"

56.

Пепељ

J=80

Oj ћe-војко Ми-ле-на, Ми-ле-на, Ми-ле-на, кре-ни ов-це

уз поље, уз поље, уз поље, па да-чушаваш и моје, и моје, и мо-је!

сватовска

Гостиница

J=68

57.

Играла би' ал' не могу, сломио ми драги но-гу, и-гра-ла би'

ал' не мо-гу, сломи-о ми драги но-гу.

сватовска

Гостиница

♩ = 68

58.

Бар-да-чи-ћу жу - ти, примакни се шут - ки, барда-чи-ћу

Барлачићу жути, примакни се шутки.
Барлачићу бокасти, кад ли ћеш ми допасти?
Ој ракијце, рако, и отац и мајко.
Ти ћеш мене рако, у поток полако.

"бекринска"

Сеча Река

♩ = 80

59.

Бар-да-чи-ћу жу - ти, примакни се чут - ки, бар-да-чи-ћу

Бардачићу жути, примакни се чутки.
Бардачићу зелени, ништа газда не вели.
Бардачићу бокасти, кад ли ћеш ми допасти?
Бардачићу доле нос, ја због тебе идем бос.

Сеча Река

60. *Л.cca 105*

Три де-војке збор збориле, Трендо ли Трен - до, Ру - жи-ха
Не - до, Ма - ро, дан - гу - бо мо - ја,

Три девојке збор збориле
шта би која најволила.
Најстарија говорила:
„Ја би' злато најволела“.
А средња је говорила:
„Ја би' сребро најволела“.
Најмлађа је говорила:
„Ја би' драго најволела“.

Мушвете

61. *Л.cca 64*

Три су сеје збор збо - ри - ле, збор збо - ри - ле,
три су сеје збор збо - ри - ле, збор збо - ри - ле, и,

Три су сеје збор збориле
шта би која најволиле.
Најстарија говорила:
„Ја би' злато најволила“.
А друга је говорила:
„Ја би' сребро најволила“.
А трећа је говорила:
„Ја би' драго најволила“.
„Најмлађа си, најлуђа си,
своје тајне открила си“.

Биоска

62.

*„Ој Да-ни-це пре - вор - ни - це, пре - вор - ни - це,
ој Да-ни-це пре - вор - ни - це, пре - вор - ни - це,*

„Ој, Данице, преворница,
сво си небо преворила,
јеси ли се уморила?“
„И да сам се уморила,
чуда сам се нагледала:
бे брат сеју продаваше,
љуби руво куповаше.
Сеја брала кунијаше:
Ей да бог да, мили брале,
љуба руво не дерала,
мушко чедо не имала.
И ако га и имала,
у војску га не спремала.“

"бекринска". Сеча Река

63.

*I Пи - во ли пи - во, ти си мени кри - во, пи - во ли
пи - во, ти си мени кри - во. II Ти си мене
ва - ља - ло, куд је било ка - ља - во, ти си мене ва - ља - ло,
куд је било ка - ља - во.*

на свадби и слави
1 = 48

Рача

64.

До-ма-хине, роде мој, дај ра-ки-је, те нас пој, до-ма-хине,
роде мој, дај ракије, те нас пој. II Дај ракије, да пијемо,
или реци да и-де-мо, дај ракије, да пијемо, и-ли реци да и-де-мо!

"бројаница"
1 = 90

Пепељ

65.

До-ђи драги, дођи драги ће си дола-зи - јо, дођи драги,
дођи драги ће си дола-зи - јо,

Дођи, драги, ће си долазио,
ако ниси љубав погазио.
Смакни, драги, шајкачу са чела,
она ме је на љубав навела.

"бројеница"
♩=cca 99

Братљево

66.

Ma-ra - mi-ца, ситан број, ситан број, ма-ра-ми-ца,
да је но-си, драги мој, драги мој, да је но-си,
ситан број, ситан број, Да је но-си, у цеп ме-пе, ми-ри-ше к'
драги мој, драги мој.

цве - he, да је но-си, у цеп ме-ће, мирише к'о цве - he.

крстоножка
♩=76

Оклетац

67.

Кр-сто-но-шe, кр - стe, но - сe, кр-сто-но - шe,
кр - стe, но - сe

но - сe, кр-сто-но - шe

Крстонше крсте носе
и уз крсте бога моле:
„Дај нам божје лепе кише,
да пороси наше поље,
и пченицу бијелицу
и кукуруз са два пера“.

на слави
68. *Лада 51*

Мушвете

на да-наш-ни дан,

на да-наш-ни дан,

Ко полиже божју славу на данашњи дан,
помогла му слава божја и данашњи дан.

сватовска
Лада 120

Гостиница

69.

што о-во, што о-во, ни -ко не пјева, што ово,

што о-во, ни -ко не пјева?

Што ово нико не пјева?
Није 'во свадба крађена,
ово је свадба јављена.
Свадбу је Милоје јавио,
још кад је Славу верио.

сватовска бројаница

Каран

 $\text{f} = \text{cca } 133$

70.

Ашчија, ашчија, дај нам чорбe, ашчија, ашчија,
дај нам чорбe. И, ју!

Ашчија, дај нам чорбе.
Ашчија, дај нам паприкаш.
Ашчија, дај нам купуса...
Не треба више чорбе.
Не треба више паприкаш.
Не треба више купуса...

Напомена: Мелострофе ове песме изводе се једна по једна са паузама између. Јенће кажу: „Како које јело носиш, тако певаш“.

текстујална варијанта:

Што ово нико не пјева?
Није 'во свадба крадена,
вeћ је 'во свадба јављена.
Момо је свадбу јавио,
кал је се с Љубом верио.

сватовска

Узини

 $\text{f} = 80$

71.

Што ово, што о-во, ни -ко не пјева, што о-во,
што о-во, /ни-ко не пјева?

Што ово нико не пјева?
Није во свадба крадена
вeћ је 'во свадба јављена.
Јавио брале сејама...

сватовска Рибашевина
 72. *l = 90*
 ШТО О-ВО, ШТО О-ВО, НИ-КО не пјева, ШТО О-ВО,
 ШТО О-ВО, НИ-КО не пјева?

Што ово нико не пјева?
 Није 'во свадба крадена,
 већ је 'во свадба јављена.

сватовска Рибашевина
 73. *l = 90*
 "Де-вој-ко, девојко, ру-жо ру-ме-на, девојко,
 девојко, ру-жо румена,

„Девојко, ружко румена,
 За ког си лице белуга“?
 „За мене и тебе, о мој драгане“.

сватовска

74. Сеча Река

Ко бе-ре, ко бе-ре, цве - he сићано, ко бе -ре,
ко бере, цвē-хе си-ћа-но?

Ко бере цвеће сићано?
Брала га Милка ћевојка,
китила своје сватове,
сватове, драгана најбоље.

сватовска

75. Росини

Са је-ле, са јеле, бехар опада, са је-ле,
са јеле, бе-кар о-па-да,

Са јеле бехар опада,
нама се снајка допада.
„Узми де, снајка, бехара,
закити свога Ђевера.
Ђевера, белим пешкиром,
драгана, белим јаглуком“

сватовска

76. Тубини

Што ли 'во, што ли 'во, ни-ко не пјева, што ли 'во,
што ли 'во, ни-ко не пјева?

Што ли 'во нико не пјева?
 Није 'во свадба крадена,
 већ је 'во свадба јављена.
 Бато је свадбу јавио
 кад је се с Миром веријо,
 веријо, па је довео.

текстуална варијанта:

Пјевни де, (јавни де), о мој драгане,
 к'о што 'но синоћ пјевасмо,
 у оној башти зеленој,
 под оном ружом руменом.

сватовска $\text{♩} = \text{cca } 170$

77. Трнава

Пјевни де, јавни де, ој мој дра-га-не, пјевни де,
 јавни де, ој мој дра-га-не,

Пјевни де (јавни де), о мој драгане,
 к'о што 'но синоћ пјевасмо,
 у оној башчи зеленој.

сватовска $\text{♩} = 76 (\text{♩} = 152)$

78. Пепель

Ђе-вој-ко, ђе-вој-ко, ше-хер ја-бу-ко, ђе-вој-ко,
 ђе-вој-ко, ше-хер ја-бу-ко,

Бевојко, шећер јабуко,
 бевојко, ружо румена..

жетварска
јулса 112

.Сирогојно

79.

Са - ле - ти, салети, мо - бо за ра - но, са - ле - ти,
са - ле - ти, мо - бо за ра - но,

Салети, мобо, за рано,
не би ли рано доспјели,
не би ли Раду превели
за младог Јова делију.

сватовска

Гостиница

80.

"Бе-вој-ко, ће-војко, ру - жо ру-мена, ће-вој-ко,
ће-вој-ко, ру - жо ру-ме - на,

„Бевојко, ружко румена,
за ког' си лице бедила“?
„За мене (и тебе,) о мој драгане“.

“броеница”

Бреково

81.

Ки-ће-но не - бо зве - зда - ма, ки-ће-но не-бо, небо,
зве - зда - ма,

Кићено небо звездама,
к'о оно полье овцама.
Звездама нема Данице,
овцама нема чобана,
сем једно дете Радоје
и оно младо, заспало.
Буди га сеја с марамом:
„Устани брале Радоје,
овце ти полье прећоше“.
„Вратиће сеја за мене“.

"сватовски"

1 = лса 55

Сеча Река

82.

Спремај-те се ки- he - ни сва - то - ви, ки - he -
- ни сва - то - ви, спре-мај - те се, ju, xu, xu, xu, xu,

Спремајте се, кићени сватови,
поигајте, коње поиграјте,
далеко је нама путовати
далеко су девојачки двори,
кратки данци, а дуги сокаци.
Молила је ћувенина мајка,
да јој не би закаснила снајка.

текстуалне варијанте:

Свадбарице, боле ли вас срце
kad видите јенђе окићене?
Лепо цмиље, китиле нас прије.

Ево нама наши' пријатеља.
Добро дошли, наши пријатељи,
добро дошли, у добру нас нашли.

сватовска
Лекса 60

Рибашевина

83.

Дал' се Рада сватовима на - да, сватовима на - да, дал' се Рада,

- ви - ма на - да, дал' се Ра - да,

Да л' се Рада сватовима нада,
од босиља направила 'лада?
Сви сватови, к'о 'но голубови,
а јенћище, к'о 'но голубице.

текстуалне варијанте:

Пријатељи, извод'те девојку,
да видимо каква је девојка.
Је л' девојка за нашега момка,
је ли тело за наше одело,
јесу л' прсти за наше прстење.

По'итајте, кићени сватови,
по'итајте, коње поиграјте.
Далеко је нама путовати,
преко брда, преко девет вода,
кратки данци, дугачки сокаци.
Молила нас бувећина мајка,
да јој не би задоцнила снајка.

Пријатељи, што ви не идете,
ил' нећете, или н' умијете,
ил' чекате лонце д' ограбете?

сватовска Рибашевина

♩ = 60

84.

По-и-тајте ки -хе - ни сва - то - ви, ки - хе -
ни сва - то - ви, по - и - тај - те,

По'итајте, кићени сватови,
далеко је нама путовати,
далеко су девојачки двори.

текстуална варијанта:

Домаћине, изводи ћевојку,
сватови смо, за чекања нисмо.
Далеко је нама путовати,
далеко су Ђувегини двори.
Молила нас Ђувегина мајка,
да јој не би закаснила снајка.

сватовска Гостиница

♩ =cca 47

85.

Ве-сели се ђу-ве - ги - на мај - ко, ђу - ве -
ги - на мај - ко, ве - се - ли се,

Весели се, Ђувегина мајко,
весели се, бог те веселио.
Водимо ти снау за одмјену,
да одмени свекра и свекрву.

текстуалне варијанте:

Свекрвице, добила си крила,
бићеш бржа него што си била.

Домаћине, донеси нам вина,
домаћица родиће ти сина.

сватовска

86.

Тубићи

Домаћине, изводи ћевојку,
сватови смо, за чекања нисмо.
Молила нас ћувегина мајка,
да јој ке би закаснила снајка.

текстуална варијанта:

Весети се, лијепа ћевојко,
сво геби кићених сватова
и пред њима лијеп ћувегија.
Бувегија, стручак босиока,
а ћенојка, румена јабука.
Кад се смије, к'о да сунце грије,
кад говори, к'о да злато броји.

сватовска

87.

Севојно

Девојка се сватовима нада,
од босиља направила 'лада.

сватовска $\text{J} = 94$ Бјелуша

88.

Ве - - се љли се ве-се-ли се,
ће-шо код ће - вој - ке, и, ју,

Весели се, ћешо код ћевојке,
весели се, бог те веселио!

текстуална варијанта:

Одјавно се сеја радовала,
да ожени најмлађега браља.

сватовска $\text{J} = \text{cca } 93$ Сирогојно

89.

О сва-то -ви зашто не пје(е) - ва - те, јој сва -
- то-ви зашто не пје - ва - - те, и,

О, сватови, зашто не пјевате,
кац је бама дошло до пјевања?

текстуалне варијанте:

Весели се, у дом домаћине,
данас жениши свог рођеног сина.

Свадбарице, зашто не пјевате?
Ил' пјевате, ил' нам пјесме дјајте!

Добро дошли, наши пријатељи,
добро дошли, у добру нас нашли.
Наша сеја, јабука са гранс,
а наш брале, стручак босиока.
Јабука се кити босиоком,
а наш брале, лијепом ћевојком.

"сватовски"
♩ = 76

Богојевићи

90.

Ве-се-ли се кућни до - ма - ни - не, ве-се-ли се кућни
до - ма - ни - не,

Весели се, кућни домаћине,
све ти здраво и весело било.
Нек'ти роди вино и ракија
и у пољу пшеница бјелица,
а у кући све мушка дечица.

сватовска
♩ = 76

Рибашевина

91.

Е-во на-ма наших прија -(а) - те - ћа,
е-во на-ма наших прија - - те - ћа(и).

Ево нама наших пријатеља.
„Добро дошли, наши пријатељи,
добро дошли, у добру нас нашли“.

текстуална варијанта:

Весели се, Ђувегина мајко,
повели смо снају за одмену.
Прво јутро, да обрише дворе,
друго јутро, да донесе воде.

сватовска
ЛССА 100

Бјелуша

92.

Де-ла се-jo да ми за-пје-ва-мо,
де-ла се-jo,

Дела, сејо, да ми запјевамо,
на овоме браловом весељу.
Дивна дана, дивна обичаја.

текстуалне варијанте:

Благо сеји која брата жени,
благо сеји, благо срцу њеном.

Весели се, ђувегина мајко.
весели се, твоје је весеље.
Овоме се мајка радовала
да ожени најмлађега сина,
најмлађега и најмилијега.

"на сватовски"

1 = 84

Бреково

93.

(d) Надај нам се ли -је - па де-вој-ко, на -дај нам се,
и, ју,

Надај нам се, лијепа девојко.
Појаснила нас наша мила мајка,
да јој рано снају доведемо
и на венцу сунце донесемо,
да огрије свекрвина дворе.

текстуална варијанта:

Надај нам се, наша мила мајко,
водимо ти ми робену снајку,
да би нашу одменила мајку.
Изађи де мајко у сретање.
Иде мајка, распирала руке,
да прихвати две њене јабуке.

"на сватовски глас"

! = 60

Братљево

94.

О мој Ми -ле, мб - я . ве -ро ма - ла,
о мој Ми-ле, и, ју, ху,

О, мој Миле, моја веро мала,
цело сам те лето помињала.
Помињала и мајку ти клела,
што ме није за тебе узела.

"на сватовски глас"

! = 70

Опаљеник

95.

О-дра-sla сам ов-це чу-ва-ју -ни,
о-дра - слам сам

Одрасла сам овце чувајући
и чобанске песме певајући.
у Сивчини, у маломе селу,
тако су ме сретали веселу.
А када је сунце залазило,
на ливади мене није било.
Одведе ме једно момче младо,
оста село, оста бело стадо.

96. "на сватовски" $\text{J}=72$

Северово

Бла-го се-ji ко - ja бра-ла же - ни, ко - ja
бра -ла же-ни

Благо сеји која брала жени
и девојци која за њ'га поће.
„О, нац брале, сртно ти весеље,
све ти здраво и весело било
и у дому што се задесило“.

"на сватовски глас" $\text{J}=65$

Мирошальци

Ве-се-ли се у дом до-ма-ни -не, у дом

Весели се, у дом домаћине,
весели се, бог те веселио,
kad си 'вако лепо дочекао.
Домаћине, донеси нам вина,
да би свадба веселија била.

текстуалне варијанте:

Ој, сватови, 'ајде да идемо,
шалеко је нама путовати.

Пријатељи, извод'те девојку,
молила је ђувегина мајка.
да јој рано снајку доведемо.

Надај нам се, ђувегина мајко,
ево тебе твоје миле снајке.
Свекрвице, изнеси де лампу,
не мо'ш снајку познати по мраку.

"свадбарска"

$\text{J} = 90$

Лиса

98.

По-ху-ри де из со - бе де-вој- ко, из со -
бе де - вој - ко.

Пожури де, из собе девојко.
Рекла нам је ћувегина мајка,
да јој рано снајку доведемо,
још по дану, да не наће ману.

"свадбарска" - "на свадбарски глас" Међуречје

$\text{J} = 90$

99.

На-дај нам се у дом до- ма - һи - не,
у дом до - ма - һи - не,

Надај нам се, у дом домаћине,
водимо ти лијепу девојку.
Надај нам се, скоро ћемо доћи.
Са нама је лијепа девојка.
Леп је момак, још лепша девојка.

сватовска

$\text{J} = 86$

Сирогојно

100.

На-дај нам се һу-ве(е) - ги-на мај - ко, һу - ве -
ги - на мај - ко, на - дај нам се,

Надај нам се, ћувегина мајко,
ми водимо лијепу ћевојку.

сватовска

101.

Тубићи

Пријатељи, што ви не идете,
ил' нећете, или н' умијете,
ил' чекате лонце да гребете?

"броянница"

102.

Братљево

„Шта би дала, девојчице да довече дођем“?
„Дала би“ ти русе косе, да довече дођеш“.
„Шта ће мене косе твоје, кад ја имам моје?“
„Шта би дала, девојчице да довече дођем“?
„Дала би“ ти оке моје, да довече дођеш.“
„Шта ће мене оке твоје, кад ја имам моје?“
„Шта би дала, девојчице да довече дођем“?
„Дала би“ ти лице бело, да довече дођеш“.
„Шта ће мене лице твоје, кад ја имам моје?“
„Шта би дала, девојчице да довече дођем“?
„Дала би“ ти руке моје, да довече дођеш.“
„Шта ће мене руке твоје, кад ја имам моје?“

Ковиље

J=90

103.

Рас-топи се, ра -сто - пи се ше -хер - у бо -
-ка -лу, ра-сто-пи се; ра -сто - пи се, ше -хер -
у бо - ка -лу,

Растопи се шећер у бокалу,
разбога се Миле у дунану.
„Болуј Миле, ал' немој умрети,
сутра ћу ти понуде донети.
Донебу ти кошљу од свише
и чарапе, укопне ти биле“.

Ерчеге

J=�a 54

104.

Кла-дило се, кла-дило се, момче - и де-вој-чукладило се
кла-дило се, момче - и де-вој-че,

Кладило се момче и девојче,
да спавају, да се не диражу.
Момче даје коња оседлата,
а дјевојка ёердан од дуката.
Кад је било ноћи у поноћи,
пробуди се лијепа бевојка:
„А што жалиш коња и Ђогата,
дабогда га вуци подерали!
Ја не жалим ёердан од дуката,
дабогда га попови појели!“

жетелачка "на кратки глас"
"на бројенички"

105.

Bратљево

J = 94

Братљево

Жањем жито, жа - њем жи - то, па гај - ле - по

сла - жем, жањем жито, жа - њем жи - то, па гај - ле - по

ла - по слा - жем,

Жањем жито, па га лепо слажем,
дођи драги да ти нешто кажем.
Да знаш драги што је лепа жетва.
дошаš би да правиш ужета.

чобанска "на кратки глас"
"на бројенички"

Братњево

106.

Чу - вам ов - це, чу - вам овце, па ми - не - што
бе - же, чу - вам ов - це, чу - вам ов - це, па ми -
не - што бе - же,

Чувам овце, па ми нешто беже,
а Милове још у тору леже.
„Продај Миле твој овача део,
па ми купи један прстен (бисер) бео.
Да га носим две три недељице,
све у против твоје веренице.“

Ерчеге

107.

Ведро небо, ве - дро не - ба, на - о - - ко - ло
бо - я, ведро небо, ве - дро не - на - о - - ко - ло бо - я,

Ведро небо, наоколо боја,
доби драги, варалицо моја.
Вар'о си ме док сам била млада,
доби драги да превариш сада.

сватовска

Братњево

J=60

108.

Ој девојко, жута дуњо, би ли дошла кад би' умро,

ој де-вој-ко, жу-та дуњо, би ли - дошла кад би' умро

„Ој, девојко, жута дуњо,
би ли дошла, кад би' умро?“
„Ја би' дошла, што да не би',
на сахрану драги теби.
Гробницу би' оградила,
беле руже посадила.
Ако не би киша пала,
сузама би' заливала.“

сватовска

Братњево

J=75

109.

До-ма-ћи-не, вит-ки пруте, до - не-си нам ки-ло љу-те,

до-ма-ћи-не, витки пруте, до - не-си нам кило љуте,

Домаћине, витки пруте,
донаеси нам кило љуте,
и/и' донеси балон меке,
да попију, жене неке.
Диг' се дома са столице,
дигни бардак са полице,
скини балон, пун је меке,
да попију жене неке.

"на бројенички"

$J = \text{alla} 60$

Братљево

110.

ја у -мирем, ја у-ми-рем, це-ло село спа - ва, -
ја у-ми-рем, ја у-ми-рем, це-ло село спа - ва,

„Ја умирем, цело село спава,
само ми се другарица јавља.
Другарице, самога ти бога,
оплети ми венац око гроба.
Сплети га са четири стране,
нек се ко год, моме гробу мане.“

Ерчеге

111.

$J = 86$

од Мораве, ветар дува од Мораве, од Мораве, ветар дува од Мораве, од Мораве, ветар дува од Мораве, -ра - ве,

Ветар дува од Мораве,
да ли ме чујеш, мој драгане?
Да ли ме чујеш како пјевам,
како пјесме изволевам,
к'о да друге бриге немам?

♩ =cca 80

Ерчеге

112.

Oj Go-li - jo, oj je-di - na, naj-lepša si od pla - ni - na,
 oj Go-li - jo, oj je - di - na,
 naj-lep - ša si od pla - ni ! - na.

Oj, Голијо, ој једина,
 најлепша си од планина.
 Од планина и од гора,
 све су јеле бор до бора.
 Низ Голију Миле саће,
 код овација мене наће.

текстуалне варијанте:

Ми смо момци с ових гора,
 са Голије и Јавора.

Еј, да ми је, једне ноћи,
 под прозоре драгој доћи.
 У по ноћи, у два сата,
 да на њена кућнем врата.

Ковиље

J = 94

113.

Oj Ja - vo - ре, на - ше ми - ло, лепо си нас
од - га - ји - ло, Ja - vo - ре, на - ше ми - ло,
ле - по си нас од - га - ји - ло!

Oj, Јаворе, наше мило,
лепо си нас одгајило;
без хогела и кафане,
под јелове вите гране.

Средња Река

J = 69

114.

Под Го - ли - јом ов - це па - су, чи - ни ми се мо - је да - су,
под Го - ли - јом ов - це па - су, чи - ни ми се мо - је да - су,

Под Голијом овце пасу,
чини ми се моје да су.
А пред њима чобан свира,
у живо ме срце дира.
А за њима чобанице,
ситно везу марамице.

115. Ерчеге J = 82

Мене мај - ка ро - ди фи - ну, па ме да - де ју пла - ни - нуј,
мене мај - ка ро - ди фи - ну, па ме да - де ју пла - ни - нуј,

Мене мајка роди фину,
па ме даде у планину,
па ме даде у планину,
у зелену јеловину.
Место села и кафане,
да јелове гледам гране,
место браће и другова,
гледам јато голубова.

116. Братљево J = 65

Под Ја-во-ром овце па-су, чини ми се моје да су, под Ја-во-ром
ов-це па-су, чини ми се моје да су

Под Јавором овце пасу,
чини ми се моје да су.
Мала моја, цвеће росно,
ми заједно порастосмо.
Ми заједно порастосмо,
а за љубав незнадосмо.
Љубим тебе, бела Радо
све што имам за те дадо.
Ја продадо' сво имење,
за то твоје миловање.

сватовска

J=cca 108

Ерчеге

117.

Си - ноћ сна-шу до-ве -до-смо, а ју -трос ми
за -по - ве -да, си -ноћ сна-шу до -ве -до-смо, а ју -трос
ми - за -по - ве -да:

Синоћ снашу доведосмо,
а јутрос ми заповеда:
„ајде свекре, за говеда,
а свекрва, за телад'ма.
Ако телад не подоје,
обесићу обадвоје!“

Хетерофонија — бордун (1.2.1.2)

хетеличка—"у двоје"

J=82

Тубићи

118.

Жи - то (о) жела ли-је - па ће - вој -ка,
жи - то - - - жела ли-је - па ће - вој -ка,

Жито жела лијепа ћевојка,
жито жела, житу говорила:
„Ја те жела, а ја те не јела,
сватовски те коњи позобали,
или моји, или брала муга.
Прије моји, него брата муга.
Моме бралу у селу ћевојка,
драго моје у бијелом свету.“

Рибашевина

! = лса 76

119.

Сив со-ко - ле, и, си - во пер - је
 о - ле, и,
 тво - је, сив со - ко - о - ле, и,
 о -

Сив соколе , сиво перје твоје,
 јеси л' скоро у Босну летио,
 је ли тамо снијег окопнио?
 Је л' порасла детелина трава,
 је л' с' удала Даница и Мара?

чобанска - "у двоје"

Гостиница

! = лса 74

120.

врати ов-це - е - јод го-
 е, е, е,
 -ре ће-вој - ко, вра-ти ов-це - е -
 е, е,
 јод го-ре ће - во - ој - ко, (и)
 о, ој,

Враги овце, од горе, ћевојко,
страшиво је од горе овцама,
а и тебе, лијепа ћевојко.

текстуалне варијанте:

Грло моје, што си ме издало,
што не пјеваш к'о што си пјевало?

Бурђевдане, поразви де гране,
да разберем за моје јаране.
Сви јарани, мог јарана нема,
ил' га нема, ил' се другој спрема.
Кад би' знала, би' је отровала.
Дала би' јој једну чашу вина,
пона вина, пола отровила.

(Бурђевданска)

121. Росини

J = 90

The musical notation consists of two staves. The top staff starts with a treble clef, a common time signature, and a key signature of one sharp. It has lyrics: "Пре - ње су пре - ле до - зор-ре, пре- ње су". The bottom staff starts with a bass clef, a common time signature, and a key signature of one sharp. It has lyrics: "пре - ле до зор - ре,". The tempo is marked as J = 90.

Пресље су преле до зоре,
која је највише опрела?
Највише Радмила девојка,
опрела Драгану кошуљу.
Љути се Драган делија,
што му није Радмила везиља.

Росићи

122.

*Сву ноћ сам млада се - де - ла, сву ноћ сам
 мла - да се - е - де - ла,*

Сву ноћ сам млада, седела,
 сву ноћ сам драгог чекала.
 Чије је драго најлепше?
 Moje је драго најлепше.

Росићи

123.

*Ју-трос певам изнад мoga се-ла, јутрос пе-вам
 а - изнад мо-га се -ла,*

Јутрос певам изнад мога села,
чуј ме Раде, чуј ме лутко бела.
Чуј ме Раде шта ћу да ти кажем:
„Нећу за те, нећу да те лажем.
Нећу за те, не да моја мајка,
ево тебе других девојака.
Девојака, па се њима жени,
више Раде, не долази мену.“

текстуална варијанта:

Под беденом овце пландовале,
пландовале, беден поткопале.
Отиште се стена са бедена,
уби драго да га више нема.

124. *Мочиоци*

песма 86

Гле-да-о сам бјеле (е) - е, - е,
е, бра - ве, преко Му-чња како -
о, - о, о, - ja - ве, и je!

"сватовска бројаница"

125. *Ма-ни-не, из-во-ди ће* - *вој -ку, из-во-ди ће -*
вој -ку, дома-ни-не,

Ладац

Домаћине, изводи бевојку,
нисмо дошли да пијемо вино,
већ смо дошли цуру да водимо.

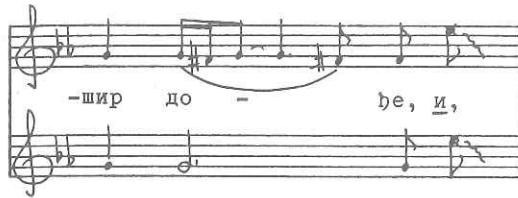
текстуална варијанта:

Весели се, Ђувегина мајко,
ево теби кићени' сватова,
водимо ти снаху за одмену.

126. *Чема јо - во - да на вашир до -* *ће, е,*
е, не - ма јо - во, о, - да на ва -
е, *о, -*

Дрежник

Ладац

Нема Јово да на вашир дође,
девојке га по ваширу траже.

"аминовање" чауша на свадби Пепељ
127. $\text{J} = 80$
Домаћин чашу пије, бога моли, а — миң, а — миң.

Домаћин чашу пије, бога моли.
Стари сват и кум чашу пију, бога моле.
Сви сватови чашу пију, бога моле.
Осам'ест младожења и шесн'ест младих
чашу пију, бога моле.
Тридесетдвојице ћевојке и осам'ест момака
чашу пију, бога моле.
То попили, живи били.

славска Гостиница
128. $\text{J} = 60$
Ко подиже Божју славу, на да - наш - њи - дан,

на да - наш - њи - дан,

Ко подиже божју славу на данашњи дан,
помогла му божја слава и данашњи дан.

"сватовски"

♩ = 105

Бесеровина

129.

Oj ћe-voj-ko, mi-љe - mo - je, e,
- e, oj ћe-voj-ko miљe mo - je,

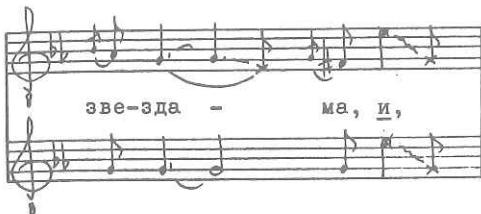
e,

Oj, ћевојко, миље моје,
омиље ми име твоје,
омиље ми пјесма твоја,
омиље ми игра твоја.
Ој ћевојко, душо моја,
чим миришу недра твоја?
Или дуњом, ил' јабуком,
или душом ћевојачком?

Гостиница

130.

Јосу се не-бо - - зве-зда - ма, а,
ja, - jo - су се не-бо jo, - ja, - jo, -

Осу се небо звездама,
к'о равно поље овцама.
Овцама нема чобана,
сем једно дете Радоје
и он с лудо заспало.
Буди га сеја Јелена:
„Устани, брате Радоје,
одоше овце низ поље.“

Буар

131.

B=cca 73

чи-ја ли је ли-ва - да, (а, а, а,) а, а,

чије ли су че - зе, е, е, чи-ја ли је

је-војка, а, (а,) што ча-ра-пе ве - зе? И!

а,

Чија ли је ливада, чије ли су чезе,
чија ли је ћевојка, што чарапе везе?
Драганова ливада, Драганове чезе,
Драганова девојка, што чарапе везе.

сватовска

Бесеровина

132.

Весел'те се кићени сва - то - ва, а, -
весел'те се киће - ни сва - то - ви,

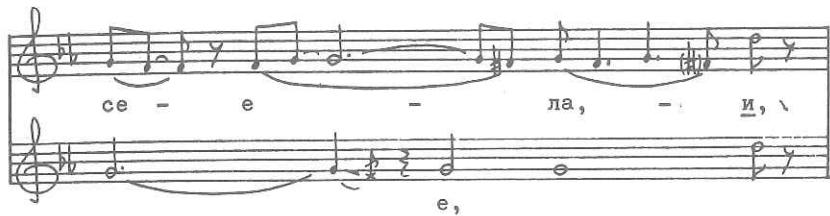
Весел'те се кићени сватови,
са нама ће лијепа Ђевојка.
Молила је Ђувегина мајка:
„Довед'те нам снацу по сунашцу,
да огрије Ђувегине дворе
и у двору Ђувегину мајку.“

Сеча Река

133.

Јутрос певам ој, - а ој, - јутрос певам
а ој, - ој,

изнад мо-га се - е - јутрос певам изнад мого
е,

Јутрос певам изнад мога села,
чуј ме драги, чуј ме лутко бела.
Чуј ме драги шта ћу да ти кажем:
„Нећу за те, не да моја мајка,
има драги, других девојака.“

сватовска Мушвете
♩ = 68

134. Ђевојка се сва-то-ви-ма a, (а,) на -

-да, a, (и)а, (и)а, ђевојка се сва-то-ви -

 a,

-ма a, (и)а, на - да, и,

 a,

Ђевојка се сватовима нада,
од босиња направила 'лада.

текстуалне варијанте:

Лобро дошли, наши пријатељи,
добро дошли, у добру нас нашли.

Домаћине, изводи ћевојку,
сватови смо, за чекања нисмо.
Далеко је нама путовати,
далеко су ћувени двори.

135.

“сватовски”

=80

Равни

што ми не би сејо запје - ва-а - ле, е,
што ми не би сејо запје - е - ва - ле, и,

Што ми не би сејо запјевале,
kad' smo пошли момку за ћевојку?

текстуалне варијанте:

“Падна кава, јуче укувана,
а над ватру није настављана,
а на сунцу јутрос подгријана.

Свеквице, добила си крила,
бићеш бржа, него што си била.
Свеквице, нашла сам ти згоду,
двије канте, да ми носиш воду.

"свадбарски"
♩ = 78
Пепель

136. И-зи-ћи де ђу-ве-ги-на (а) ма-(aj)-ко, о, о,
а мај - ко, о,

и-зи-ћи де ђу-ве - ги- на (а) мај - ко, и,

Изићи де, ђувегина мајко,
водимо ти снау за одмену.

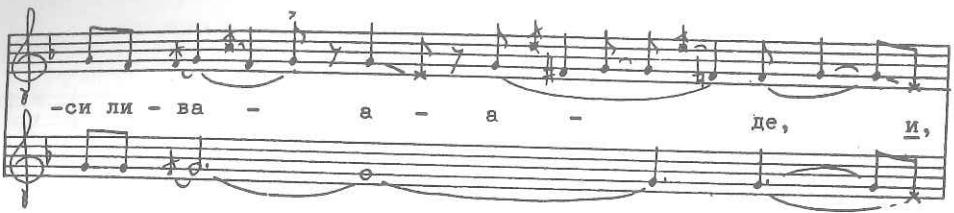
текстуалне варијанте:

Изићи де, ћевојачка мајко,
изићи де, зету у сретање.
Благо вама, ћевојка ће с нама.

Oj, ћевојко, не жали јаране,
не жали и', нису ни ваљали.

"косидбашка"
"у двоје"
♩ = 66
Трнава

137. Oj И-ва-не, не ко -си ли -ва - а - а - а -
а, -
-де, - е, - ој И - ва-не, не ко -
е,

Ој, Иване, не коши ливаде,
не завијај росе у откосе.
Росна трава, болиће те глава.

текстуална варијанта:

Ој, моји свилени бароци,
kad ли ћете пасти по дјевојци?

138. Равни

J = 96

Злати-бо-ре, шта по те-бе ра - сте,

е,

Зла -ти -бо -ре, шта по те - бе,

е,

па - а - сте? и!

е,

Златиборе, шта по тебе расте?
Зеленкаде и ћевојке младе.

Гостиница

J = cca 78

139. Oj у - жи - це, ва-ро-ши-це ма - ла, ja, ja,

J = cca 82 a -

ja, се-я бра - ла ро-ђе-ног из-да - а

ja, *J = cca 78*

- ла, и, ој у - жи - це, ва-ро - ши-це

a - *J = cca 98*

ма - ла, ja, се-я бра - ла ро - ђе-ног из-да -

ja,

a - a - a - ла. И!

Ој, Ужице, варошице мала,
сеја брала рођеног издала.
Издала га швапском капетану
да он има пушку закопану.
„Зашто сејо, да изгубим главу,
зар за једну пушку зарбаљу?“

Равни

J = 78

140.

Шта се оно Зла-ти-бо - ро - ом
 - бе - ли, и, шта се (j)o-но Зла-ти -
 и,
 -бо-ро - о - ом бје - е - ли? И!
 ом

Шта се оно Златибором бели?
 Снијег пао, те покрио јеле.

Гостиница

J = 77

141.

И моја је ку-ћа пре-ко - о - о - де,
 e, e, и моја је, e, e,
 e,

И моја је кућа преко воде,
прекривена лишћем од јагоде.

Равни (Вране)

I = 80

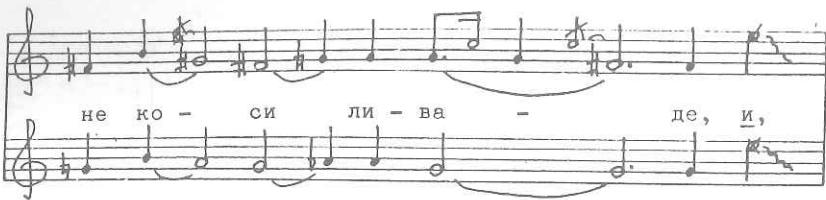
142. Ој И-ва-не, И -ва -не, — е,

е, — не ко - си ли - ва - а -

а (и) - де, — е, — јој И -

— ва -не, И -ва -не, — е, —

е, —

„Ој, Иване, не коси ливаде,
не савијај (Иване) росе у откосе!“

!cca 80

Оклетац

143.

Се-jo Је-ло, дал' те срце бо - о - а - ли, и,

и, - и, се-jo Је - ло, дал' те

и -

ср-це бо - о - - о - о - о - лей, и,

„Сејо Јело, да љ' те срце боли,
кад погледаш мене друга воли?“

J=ccq 60
Пепель

144.

Се-joа
 oa
 Je - ло, о, не ва -рај мо -
 ма - ка, и, се -jo.
 - Je - ло, - oa, oa, не ва -рај мо -
 ма - ка, и,
 3

„Сејо Јело, не варај момака,
убиће те стрела из облака.“

Bессеровина

l =cca 54

145.

Ми-лен - - ко, о,
е-ен - - ко, о,
о, ој, тво- - је ов- - це по ли-ва- - а - а -
а - а а - (а) - ди мо - а - 80 -
80 -

joj. И!

„Миленко, твоје овце по ливади мојој,
по ливади мојој.
Зови Јелу нек' поврати овце,
Јела овце, а ја ћу јагањце.“

Оклетац

l =82

146.

Жу-те кру-шке - об-ро-ди - ле, се - ле,
е,

жетва je, у - стај, - ај,
а.
ај, устај, не спа - вај.

Жуте крушке обродиле.
Ко ће крушке поткупити?
Поткупине млада Драга
приломо' ће млади Момо.

147. Сеча Река

l = ca 75

Ми смо се-је, ој, - а ој, -
ој, - ој,
ми смо се -је, о -чи нам зе -ле - е
е -

Ми смо сеје, очи нам зелене,
Још да су нам мараме једнаке,
па би биле к'о од једне мајке.

текстуална варијанта:

Јутрос певам изнад мого села,
чуј ме драги, чуј ме, лутко бела.
Чуј ме драги шта ћу да ти кажем:
„Нећу за те, не да моја мајка,
има драги других девојака.“

148. *Сеча Река*

J=cca 87

Ветар дува

Ветар дува, љуљају се гране,
дођи драги на „Чобанске дане“.
Дођи драги, да не будем сама,
ништа лепше од „Чобанских дана“.

Буар

$\text{J}=64$

149. Чија ли је ли-ва - да, - (а, а, а,) а, -
 чије ли су че-зе, је, је, чија ли је
 ће-вој-ка, ја, што ча -ра-пе ве - зе? И!
 ja,!

Чија ли је ливада,
чије ли су чезе,
чија ли је девојка
што чарале везе?
Драганова ливада,
Драганове чезе,
Драганова девојка
што чарале везе.

l=cca 73

Равни

150.

Очи мо - же зе-ле-не, e,
e, -

(e) - же - дног Ми - ла пре - ве - ле, e, (e)

Пре-ве - ле га пре-ко во-де, e, (e) же-дан
e,

ку-хи о - о - а - а - а - де. И!

l=cca 82

Оклетац

151.

у о - со - жу, у о - со - жу ништа не - ма,
y

само јед - на су-ва бре - за,
само јед-на, -
ко-па ру - пу -
ни-ко не зна -

- само јед - на су-ва бре - за,
- ко-па ру - пу до ко - ље - на,
- нико не зна шта он 'о - хе,
за њу Мар - ко коња ве -
гризе тра - ву до ко - ље -
а он 'о - хе у сва-то -

aj,

- за.
- на.
- ве,
у сва - то - ве, -
у сва - то - ве
e,
у Пав-ло - ве, e, ej!

152. Тро-ја кола преко поља, на зе-ле(и) - e,
Сеча Река

1.1. cca 90

e, - и,

(ен) брдо о-но, на пре-брoј о, (ој)
 и, о,
 ов-це твоје, још да видиш росно цвеће ђе ви-ле е,
 и,
 (еј) ко-се по-ви-ле,
 е,

Троја кола преко поља,
 ко је њима рабација?
 Мише им је рабација.
 А ко му је у колима?
 Милка му је у колима.

153.

Сирогојно

I = *cca* 70 I = *cca* 60

По-ле-ће со-ко, - о, јо, о, са ви-те
 (х)је(х)ле, е, - е, е, спу-сти - јо кри(хи)ла, ха,
 е,

а, — до цр - не зем - ље, (х)е, е, (х)е, (х)е.
 Спу - сти - јо кри - (х)и - ла, а, (х)а, па ни - ско па -
 -де(хе), е, е, жа - ло - сно пи - смо(хо) о, о,
 де - вој - ци да - де (хе), е, е: "Де - вој - ко
 Ра - до, (хо) о, о, рас - пле - ти косе, е,
 - е, мр - твог ти дра - го(г) о, о,

153.

низ по - ље но - се, e, - e." "Не - ка га,
не - ка, a, a, не - ка га но - се, e,
- e, дое - ста је мо - је, e, e,
e, (d) e,
имр - си - је ко - се!" И!

154.

Равни (Вране)

Бидиш на - а - а - а - но, о, о,

a, o,

=cca 78

момка ру-ме-но - га, ... jo, jo, o,
 ка-ко и-гра ко-ња зе-ле - но - га, ... jo, o,
 ви - диш на - - но? И!

„Видиш, нано, момка руменога,
 како игра коња зеленога?
 Видиш, нано, оно поље равно,
 ће се моје регрутује драго?“

J = cca 72

Кремна

55.

Ко - ли-ка је, e, (e, e, e, e,) e,
 е, - e, (e) ше - хер ба - ња Лу - ка, a,

a, (a, a) ej, у њој и-ма, a,
 a,(a) три-ста дево - ja - a - (a, a) ка, a,
 a, (a), ej, у њој и - ма, a,
 a, (a) триста де-во - ja - a (a) - ка. И!

Колика је шехер Бања Љука,
 у њој има триста девојака.
 Свака има по ашика свога,
 лепа фата тријес' и једнога.

J = 120
 Равни

156. Зла - ти - бо - ре, - е, -
 - рав - но по - ље, е,
 - Зла - ти - бо - ре, е,
 - е, - рав - но о, о,
 - по - ље, и,

Златиборе, равно поље,
 пуно туге и невоље.

Голово
♩ = 76

157.

Ша-рен һилим, прешаре(н), → e,
 ен, - ja сам, май - ко, пре - ва - ре(н),
 e, e(н). Пре - ва - ри ме де -
 -те мла - до, о, - о, -
 ja се ни-сам на - а - а -
 -д'о. И!

Рача

J = cca 55

158.

Киша па - де, ја по(д) (о, о) бо - ром, проће
о(д)

Миле злати-и - и - бо-ром, - јој, -
и - јој,

киша па-де, ја под јо, бо - ром, проће Миле
јо,

Зла-тие - е - е - е - бо-ром.

Киша паде, ја под бором,
проће Миле Златибором.
Проће Миле с девојкама,
ја под бором оста' сама.

Равни (Вране)

J = cca 61

59.

Чу-ва Mara (j)ов-це крај О - о - о -
о, -

-ма - ра, ъюј се Ра-де Зла - ти - бо -ро(м)
 ом - кра -де, - е,
 чу -ва Ма-ра (j)ов-це краj о - о -
 ма-ра, ъюј се Ра-де Зла - ти - бо -ро -
 о -
 - ом (и, а, и) аом краде. И!
 ом

Чува Мара овце крај Омара,
 ъюј се Раде Златибором краде.
 „Што се мене ты прикрадаш Раде,
 мене нана за тебе не даде?“

Bесеровина
Без из-во-ра не-мао
а, (а) - (и) а,
а, а, во - де, ни жи - во - та без сло - о -
- о, о, - бо - де, е, - е, е, -
е,
без из - во - ра не - ма а, - а, а, во - де,
ни жи - во - та без сло - о - о (о) - бо - де. И!
(и) о

l =cca 66

текстуална варијанта:

Златибором овце пасу,
 чини ми се моје да су.
 И на њима ситно звено,
 чини ми се да су оно.

J = cca 73
Голово

161. Шта се о - но Зла - ти - бо - ро(м) - о,

(x)o

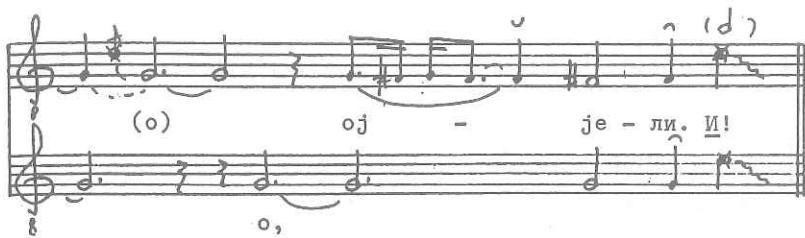
ом - бе - ли? - Па - о сни -
 о,

- јег, по зе - ле - но(j) о,
 о,

- оj - је - ли, и, - и. -
 и,

Шта се о - но Зла - ти - бо - ро(м) о, -
 о,

о, - бе - ли? Па - о сни - јег по зе - ле - но(j) о,

=cca 68

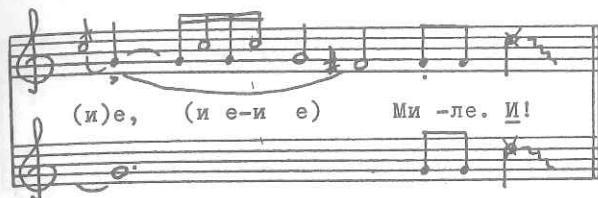
Мушвете

162.

Musical score for 'Мушвете' (Mushvete). The score consists of four staves of music with lyrics written below them. The tempo is indicated as *=cca 68*. The lyrics are:

Je-sam ли ти го - во-ри-ла (и)a, (и)a(и)a,a,
 Mi -ле, да не пијеш 'ладне во-де (и)e,
 (и)e, (и)e, (и)e, - с Дри-не, - (и)e, - (и)e,
 (и)e, да не пијеш 'ла - дне(и)e во - де (и)e,

- (и)е, (и)е, с дри - не, ту су →
 е
 во - ду (j)o-тро - ва - ле e, - (и)е,
 (и)е, (и)е, ви - ле, e, (и)е, (и)е,
 (и)е, ту су во-ду (j)o - тро - ва - ле
 (и)е, (и)е, (и)е, (и)е, ви - ле, (и)
 е,
 ja се бо-жим и те - бе he, (и)е, (и)е,

Равни

163. *И =cca 65*

"Зла-ти-бо -ре, пи - та(j)

ja, ja, (a) Ta- ру, да ли пам -ти
a,

ль -ба(в) а, а, ja ста -рю(о, о)

о, (а) о, а, о, Зла -ти - бо - ре, пи -

-ta(j) a, - Ta - py,
 jo, jo,
 да ли пам - ти љу - ба(в) ja, ja, ja,
 ста - ру. И!

„Златиборе, питај Тару,
 ла ли памти љубав стару.
 Да ли памтиш оно место,
 'де сам с тобом био често?“

164.

J = cca 65
 Златиборска ви - тае e, e,
 Кремна

J = cca 75
 e, је-ло, за - кло - ни ми лице e,

„Златиборска вита јело
заклони ми лице бело.
И од града и од кишне,
од љубави понајвише.“

L = cca 60

Доброселица

165. Што 'во јутрос ми - ла - а,

а,

а,

на - но, не у - ста - же Ми - ле - е,

ра - но, о, што 'во јутрос ми - ла - а,

о,

- на - но, не у - ста - же Ми - ле - е,

а,

- ра - но? И!

е,

166.

l = 112 74

Сирогојно

Зла-ти-бо - ром ов - це (e) e', (e) па -

e, e,

- су, чи-ни ми се мо - я е, -

да су, у, - у, Зла-ти-бо - ром ов - це

е, - е, па - су, чи - ни ми сё мо-је

е, да су. И!

Златибором овце пасу,
чини ми се моје да су.
И пред њима куца звено,
чини ми се да су оно.

J = 104

Бјелуша

167. Ведро не - бо, звезде - -

Ведро не - бо, звезде

е, е,

ма - ле, чу-вај Ми -ле на -ше
 тај -не,
 ведро не -бо, зве-зде
 мале, чу-вај Ми-ле на -ше
 тај -не.

Ведро небо, звезде мале,
 чувај Миле наше тајне.
 Чувај, Миле, наше речи
 и са њима срце лечи.

l=cca 73
 Дрежник
 168.
Oj де -вој-ко, ки-ша aj, a, -
 a,
ли-и - је, врати овце са Пре - e, e,
 - ви - је, e,
 e,
joj де - - вој-ко, ки -ша -
 a, a, a, a,
ли - је, врати ов-це са Пре -
 e, e,
 - ви - је. И!
 e, e,

„Ој, девојко, киша лије,
врати овце са Превије.
Врати овце, тамо, твоје, ~
да не газе жито моје.“

J = 128 74

Мушвете

169. Два голуба небо(м) - о - ом ле - те,

ом

мала мо - ја ко - се е, е, е, е, пле - те,

e, (и)e, e. (J)у крило јој писмо (и)o,

- (и)o, (и)o, па - де, си - ви јој га со - ко

(и)o, (и)o, да - (и)a, (и)a - де. И!

o,

Два голуба небом лете,
мала моја косе плете
У крило јој писмо паде,
сиви јој га соко даде:
„Узми мала, читај, гледај,
у тиће га руке не дај.
Тиће руке да пељају,
срце моје да вређају.“

J = cca 77

Гостиница

70.

Шта се о-но на Зла-та-руо - o, o, o,

- бе - ли? Сни-јег па-o по зе-ле-ној jo,

jo, je - ли, и, и, je.

jo,

Шта се о-но на Зла -та -ру jo, jo, бе -

jo,

ли?
 Снијег па-о по зе-ле-ној jo, jo, jo,
 је-ли. И!

I=69 → Крива Река

171. Шта се, о-но Зла-ти-бо-ро(м) - (о, о) o,
 о, →
 о(м) бе - ли? Па- о сни-јег
 о,
 по зе - ле - но(j) оj, je - ли,
 оj,

текстуалне варијанте:

Мајка сина са прозора зове:
„Бе си сине, мајчин разговоре?“

„Дрино вodo и остале воде,
кажи, Дрино, куд' ми драги оде.“

J = cca 82
 Голово →
 172. Златибором ов - це
 e,
 e, - па - су, чи-ни ми се мо - је
 e, e, да су, o,
 o, Зла-ти -бо -ром ов - це e, e,
 e, па - су, чи-ни ми се мо - је e,
 e, e, да су, *(d)* e,
 e, e, да су, *и!*

l=cca 72

Кремна (Шаргани)

173.

A handwritten musical score for a solo voice. The music is written in common time with a key signature of one flat. The vocal line consists of two staves of five-line staff paper. The lyrics are written below the notes. The tempo is indicated as *l=cca 72*. The title "Кремна (Шаргани)" is at the top right. The score includes six lines of lyrics:

Кад запјевам ја 'вако ма - а, а, æ,
æ,
- æ, - ле - на, (j)у - да - ри he
æ,
су -за из ка - а, а, - ме - на,
а,
а, а, кад за пјевам (j)o - ва - ко ма -
а,
- а, - ле - на, (j)у - да - ри he
а,
су -за из ка - а, а, - ме - на. и
а,

„Кад запјевам ја 'вако малена,
удариће суза из камена.
А из твога Миле ока неће,
што ме младу, остави без среће?“

Бордун (I.2.1.3)

174.

Bassa 55

Оклетац

Oj, kad p'je-mo o, o, kad pi-je-mo, da (y)
 - e-mo,
 ne - va - a, a, a, i a, a, oj, moje,

Кад пијемо , да запевамо,
у овоме дому и свакоме.

175.

Bassa 68

Тубићи

Oj И-ва-не, не ко -си ли-ва (oj) a, a, a, oj,

oj, oj, oj не савијај роце (j)у о -
 о, кaje!
 хај, кaje!

„Ој, Иване, не коси ливаде,
 не савијај роце у откосе.
 Не савијај роце у откосе,
 росна трава, болеће те глава.“

"рабацинска"
 L=cc 67
 Сеча Река

176.

Ej, ко-ја би се сеја смило-ва - а -
 a,
 - ла(j), aj, ej, да би сама зи-му зи-мо-ва -
 a, ла, -
 (oj) oj, a oj, aoj, ло-e?
 oj,

Која би се сеја смиловала,
да би сама зиму зимовала?
Сејо моја, сејо Иванова,
куд' пролази војска Миланова?

косачка 73

Оклетац

177.

Oj li-vad-o, (j)evo ti i, ko-sa - a,
 i,
 a, - ca, a, a, oj divojko,e-bo ti - pro-
 i
 - ca - a, a, a, a, a, a, a, mo-je!

Oj, ливадо, ево ти косаца,
 Oj, девојко, ево ти просаца.
 Oj, ливадо, и та твоја боја,
 коса ће те покосити моја.
 Што ли нема сеје од оваца.
 да донесе воде за косаца?

текстуалне варијантне:

Преко поља, путуј дико моја,
 путуј тамо, окрени се ђамо.
 Тија киша пада из облака,
 покисе ми коло ћевојака.

Домаћине, и за ваше здравље.
 Бог ти дао, па се веселио
 и у овом дому и свакоме.

(пева се на слави)

славска
J = 66

Оклетац

178.

До-ма-ни-не, и за ва - ə - ше здра - а - вље. ə

Бог ти да-о, па се ве - се - е, е, моје!

Бог ти дао, па се ве - се - ли - и у овом

дому и, и сва - ко - о, о, ој, дико, ој јадико, ја сам

'вако на-ви-к'о, о, о, моје!

моје!'."/>

са славе
лесад

Гостиница

179.

Musical score for 'Гостиница' (Song No. 179). The score consists of five staves of music with lyrics written below them. The lyrics are:

Ка-па-ви - ље, лъ-бо jo, jo, o, mo - o -
-ja, ja, 'ајд' уз гору, ja -ра-ни -це
ja,
mo - o - o - je, e. Склон' се спута, сеjo
e,
И - ва - но - o - o - вao, jo, jo, jo, jo,
o, jo,
joj, joj, joj, joj, каje (и)!
joj,

The score includes various musical markings such as dynamic signs, slurs, and a tempo marking '3' above the third staff.

f = cca 60

Трнава

180. Див-на се-јо, дивнао ти ја -ра - а - на,
 a - на (a)

a, - a, - a,
 o - (oj) k'o да си га се-јо сли-ко-ва-(ла) aj,
 ло-е и!

Rubato, f = cca 80

Мушвете

181. Oj Ми-ља-на, миље -
 e, кажи сејо куд ће сјутра (j)овце.
 (e)

O, не!
 ja hy моје у ли -ва -де тво - јо,

182.

l = cca 60

Бреково

Oj, три сам да - на, (oj) три ja -

-бу - ке бра - а -(oj)

a,

ој, све три је-сам ја -ра ни -ма

(oj)

да - ој, а, и, хе, и, које!

a,

183.

l = cca 73

Лиса

Ој Ми-љана, ко је код о - ва -ца? О јој,

хој,

хо, хо,
 оj.
Код о-ва-ца

 девет де -во -ја-ка.
 Оjoj, хо,
хо, хо, хо,

 оj, хоj,
и ко-је!
(d)

184. l=cca 80 Братљево

 оj, -
ле-по ти
је
e,

e,
o(j),
o,
o,
o(j),

(o)

под ноћ по - гле - да - ти, и, и,
э - ти

и, ко - је!

Лепо ти је под ноћ погледати
на све стране, шта девојке раде.

185.

Largo 70

Ковиље

Ај, - по Ко - ви - лу по - лу ѡ - ку - је

тра - ва, јо хо, о, јо хо, а ха,

а, 3 7

ај, - мог дра - га - на за - бо - ле - ла гла -

„По Ковиљу польулькује трава,
мог драгана заболела глава.
Препливашу и Дунав и Саву
да ја наћем лековиту траву.“

„Комбиновано певање“ — „иде 'из вика' па 'бас'
прихвати“ (1.2.1 - 2)

Рибашевина

186.

L = cca 105

L = cca 96

L = 70

не ста-де,

не стој,

не стаде(и),
ој,

при - о - ни мо - бо,

Приони, мобо, за 'нада,
не би ли рано пожели,
не би ли Раду превели,
за млада Јована, Јована.

НОВИЈЕ СЕОСКО ДВОГЛАСНО ПЕВАЊЕ
„НА БАС“ (1.2.2)

Метрички изражајније (1.2.2.1)

187. *L = 80*

(6) ој мо - ја, ој мо - ја, ру - жо ру - ме - на,

ој мо - ја, ој мо - ја, ру - жо ру - ме - на,

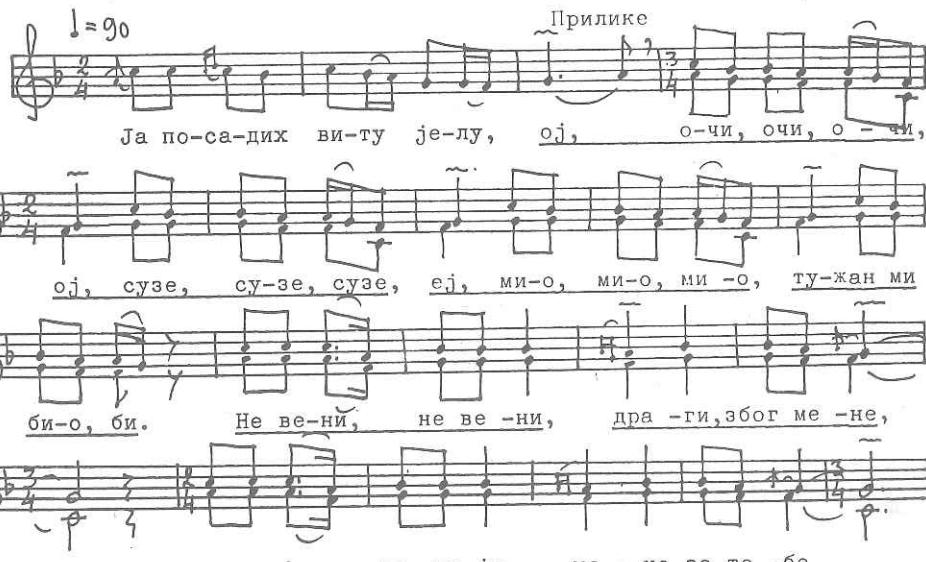
миросальци

„Ој, моја, ружо румена,
што си се рано развила?“
„Разви ме рано пролеће,
убра ме младо девојче.“

188.

Oj Kati - hi, рав-но по - је, што не га - јиш
 жене бо - је, ој Ка-ти - hi, рав-но по - је,
 што не га - јиш же-не бо - је?

Oj, Katihi, ravno polje,
 što ne gajish žene boje?
 U kaftani na čardaku
 ljubis sam īper i majku.
 Stara ljubi imma prakse,
 mlađa ne zna, ujeda se.
 Mala moja, šta uradi,
 osta suknja u bujadi?
 Mala moja, šta te snaže,
 te u drugo staje zaće?

189.

Ја по-са-дих ви-ту је-лу, ој, очи, очи, о - чи,
 ој, сузе, сузе, сузе, еј, ми-о, ми-о, ми-о, ту-жан ми
 би-о, би. Не ве-ни, не ве-ни, дра-ги, због ме-не,
 - не да-ју, не да-ју, ме - не за те -бе,

Ја посадих виту јелу,
више куће на камену.
Свако јутро рано раним,
виту јелу обилазим:
„Вита јело, шири гране,
не дај зори још да сване.“

Мрчићи

190.

Не-што ми се о-во пре -ло дре - ма,
о-во пре -ло дре - ма, си-гур-но је
што дра - га - на не - ма.

Нешто ми се ово прело дрема,
сигурно је што драгана нема.
Ил' болује, ил' му не да нана,
ил' га није газдарица звала.
„Газдарице, живота ти твога,
јеси л' звала ти драгана мога?
Да сам знала, да га ниси звала,
ја би ово прело одустала.“

Рибашевина

191.

И-ма -ла сам дра - га-на, ал' га нисам во - ле-ла,
а сад ми га дру-га воле, ѡ-ба јој га мо - ре,

дра - га - на, ал' га ни-са м во -ле-ла, а сад ми га
дру-га воле, ба-ба јој га мо - ре.

Имала сам драгана,
ал' га нисам волела,
а сад ми га друга воле,
баба јој га море.
Убрала сам цветић плав,
бацила га у бунар,
нек' га моси 'ладна вода,
до драгана мога.

192. Рибашевина

Пјев-ни де, јав-ни де, о мој дра-га-не, пјев-ни де,
јавни де, о мој дра-га - не,
Пјевни де, (јавни де) о мој драгане.
Што ли 'во нико не пјева?

193. Тубићи

Ја ве - че - рам, драги звезде бро-ли, јој, ја ве-
че - рам, драги звезде броји, ја ве - че - рам, -

Ја вечерам, драги звезде броји,
изашла би' ал' не смем од моји'.
„О мој драги, ој дангубо моја,
што дангубиш, кад ја нисам твоја?“

194. *Пилатовићи*

I = L.C. 86

Ма - ра - ми - ца од бе - ла фу - ла -
- па, од ба - ла фу - ла - , па,
ма - ра - ми - ца од бе - ла фу - ла -
- па,

„Марамица од бела фулара,
кога чекаш, драги, крај бунара?“
„Чекам тебе да на воду дођеш,
да те питам, да за мене пођеш.“
„Хајд' одатле, мангупчино стара,
не жене се момци крај бунара,
већ код куће и пунा астала.“

195. *Тубићи*

I = L.C. 48

О - па-дај лиш - ће, о - па-дај лишће, лишће, о-па-дај
лиш - ће са го - ре,

Опадај, лишће, са горе
те прекриј моје трагове,
да ме мој драги не нађе.
Три сам га лета варала ја.

Првога лета рекох му ја:
 „Жени се драги, ја сам малена.“
 Другога лета рекох му ја:
 „Жени се драги, нисам спремљена.“
 Трећега лета рекох му ја:
 „Жени се драги, ја сам верена.“

уз игру $\text{J} = 112$

Рибашевина

196.

"Бре де - вој - че, а где ти је мом - че, бре де -
 -вој - че, а где ти је мом - че?" "О-тишло је ли-ва-да-ма,
 ли-ва-да-ма до-ли - на-ма, до-ли-на-ма ли - ва - да - ма
 и зе-ле-ном тра - вом!"

уз игру $\text{J} = 106$

Рибашевина

197.

Стој Швабо, нећеш даље, маршал Тито војску шаље, маршал Тито
 војску шаље, стој Швабо, нећеш даље.

„Стој, Швабо, нећеш даље,
 маршал Тито војску шаље.
 Стој, Швабо, немаш куда,
 освојила војска свуда.“

у з игр у
1=114

Рибашевина

198.

Ко - со мо - ja, ко - со мо - ja, ко - со бре - но - ва - на,
ко - со бре - но - ва - на,

Косо моја, косо бренована,
ја због тебе остале неудана.
Да сам знала, не б' те бреновала.

жетелачка
1=73

Рибашевина

199.

Жи - то жа - њем, жи - то жа - њем, па ми није нажа - љем,
па ми није на - жа - љем, жи - то жа - њем, жи - то жа - њем,
па ми није нажа - љем, па ми није на - жа - љем,

Жито жањем, па ми није нажањ,
мој се Миле направио зајан.
Важан Миле, а важнија и ја,
сви нам веле да смо фамилија.
„Нисмо Миле, ал' можемо бити,
млади смо се почели волити.“

крестоношка

Рибашевина

200.

Крестоноши крста носе, го-споди, господи, по-ми-луј нас

Крестоноши крста носе,
уз крста се богу моле:
да нам падне росна киша,
да ороси наша поља,
и два пера кукуруза,
и 'шеницу озимицу.

"бројеница"

Рибашевина

201.

Ветар ду-ва преко гра-да, грај, грај, Гра-ов-ча-ни,
Лаков-ча-ни, лако 'ајте, по-и-гра-те, тан-ке гра-не
са-ви-јај-те. Не ломи гра-не, дра-га-не(и),
не ломи гра-не, дра-га-не,

Ветар дува преко града,
мајка буди Милорада:
„Устай сине Милораде,
обраше ти винограде.“

202. *Пепель*

I = cca 65

Кад мој драги мени пође крадом,
нека иде прохоровим хладом...

203. *Сирогојно*

I = cca 94

Ко - ja го - ра И - во, ко - ja
гора И - ва - не, ко - ja го - ра бра - те
И - во раз - го - во - ра не - ма?

Која гора разговора нема?
Романција разговора нема.
Пробе Павле, па је разговара
и пронесе брата рањенога.

уза игру (Девојачко)

Гостиница

204.

Oj de - вој- ко у ко - си,
ку - пи сви - лу,
па но - си,
ој де - вој - ко у ко - си,
ку - пи
сви - лу, па но - си.

Oj, девојко, у коси,
купи свилу, па носи.

Шарен ћилим, пола плав,
остале ми несаткан.
Саткаће га моја нана,
kad ја одем сама.

О мој миле, мангупе,
не бери ми јабуке,
не бери ми кардумане,
казању код нане.

уза игру (Учитељско)

Гостиница

205.

у-чи-те-љу, у-чи-те-љу, лутко мо-ло-ва -на, у-чи-те-љу,
у-чи-те-љу, лутко мо-ло -ва -на, ej, пусти ћа - ке
на мале со - ка - ке, ej, пусти ћа - ке, на ма-ле со - ка - ке,

„Учитељу, лутко молована,
пусти ћаке на мале сокаке,
да видимо кога ћака нема.“
Нема ћака Милоша јунака.
Отиш'о је да побије Турке,
kad се врати, крваве му руке.

уз игру (Вртиколо)
♩ = 120

Гостиница

206.

Врти ко-ло, врти ко-ло, крн до ме - не, крн до
ме - не, крн до ме - не, а ба-ха ће, а ба-ха ће крн до
те - бе, а ба - ха ће крн до те - бе.

Врти коло крн до мене,
а баћа ће крн до тебе.
Врти коло, врти вешто,
баћа ће ти купи нешто.

уз игру (Обреновчанка, Жикино) Гостиница
♩ = 60

207.

По-си-јо де - да три ли-је лу-ка, ој ту-ка,
ту - ка, три ли - је лу-ка, ту - ка, три ли - је лу-ка,

Посијо деда три лије лука,
наишљо пиле, па чупа жиле,
наишља баба, па редом таба.

текстуална варијанта:

„Ој, тата, тата, отвори врата,
један ме јури, други ме 'вата.'“
„Ој, сине, сине, не зови мене,
шта тражиш ноћас код тубе жене?“

уз игру (Докторе)

$\text{J} = 137$

Гостиница

208.

Док-то - ре, глава ме бо-ле, док-то - ре,
глава ме бо-ле. Је-де ми се ма-сна супа, го-ве-ди -на
много скуча, док-то - ре!

„Докторе, глава ме боле.
Једе ми се масна супа,
говедича много скуча, докторе!
Докторе, срце ме боле.
Пипни доле, пипни горе,
у средини све изгоре, докторе!“

Рибашевина

209.

Кад по - гле - дам пре - ко ко - ла,
пре - ко ко - ла на со - ко - ла,
кад по - гле - дам пре - ко ко - ла,
пре - ко ко - ла на со - ко - ла,

Кад погледам преко кола,
преко кола, на сокола,
'де мој соко другу гледа,
а на мене не погледа.
Кад мој соко другу љуби,
а мени се памет губи.
„Мој соколе, зашто тако,
ни мом срцу није лако?“

210.

Тубићи

Ме - се - чи - на, а ja зо - вем пре - ло,
ме-се-чи-на, а ja зо - вем пре - ло,

Месечина, а ја зовем прело,
није дошло моје луче бело.
Није дошло, не може да дође,
од душмана не може да прође.
Док мој Миле препреке савлада,
чини ми се, увенућу млада.

211.

Рибашевина

Де-ла Ми-ле, де-ла Ми -ле, да не - го-во-ри-мо,
да не го-во - ри - мо, - дела Ми-ле, де-ла Ми-ле,
да не - го-во-ри-мо, да не го-во - ри - мо,

„Дела Миле, да не говоримо,
сви ће рећи да се не волимо!“
„Мила моја, зар то може бити,
волети се, а не говорити?“

Узићи

212. *I = 80*

Зе-ле-ни се ли-ва-да, у ли-ва-ди о-гра -да. За огра-дом
Ми-ле о-ре, виче на во - ло - ве.
Зе-ле-ни се
ли-ва - да, у ли-ва-ди о-гра -да. За о-гра-дом Ми-ле о - ре,
ви-че на во - ло - ве.

Зелени се ливада,
у ливади ограда.
За оградом Миле оре,
виче на волове.

„Ори Миле, на ори,
живели ти волови.
Живела ти оба вола
и ја била твоја.“

Узићи

13. *I = 93* *I = 68*

Чу - вам ов - це, па сам по - гу - би - ла,
па сам по - гу - би - ла, чу - вам ов - це, па сам

по - гу - би - ла, па сам по - гу - би - ла,

„Чувам овце, па сам погубила,
мила мајко, сад би' се убила.“
„Немој ћери, мајчино чобанче,
шта ћу рећи кад дође Драганче?“

214.

Узими

$\text{J} = 78$

Ja ско - јев - ка, а мој драги ни - је, ja ско -

$\text{J} = 104$

- јев - ка, а мој драги ни - је. Црн конач, црн гајтан,
лепша цура нег' драган. Ко - ло ша-ре-но, и - гра - ло је
ве - се - ло.

„Ja скојевка, а мој драги није.
Ако није, он је члан Партије.
Удаћу се за члана Партије,
ма немао куће ни авлије.“

215.

Равни

$\text{J} = 69$

Пи-та-ла ме мо-ја мајка, хеј, хая, хој,

$\text{J} = 71$

кога имам од мо-ма-ка. Божуре мој.

Питала ме моја мајка,
кога имам од момака.
Имала сам једно луче,
волосмо се све до јуче.
Луче 'оће да ожене,
а ја млада, немам спреме.

216.

Три девојке збор збориле,
шта би која најволила.
Најстарија говорила:
„Ја би' сребро најволела.“
А средња је говорила:
„Ја би злато најволела.“
Најмлађа је говорила:
„Ја би' драго најволела“

217.

Златиборе, мој зелени боре,
ја се пењем теби у врхове,
да ја видим све наше градове.
Понајвише лијепо Ужице
и у њему моје мило драго.

Мирошальци

218.

I = 77

Гледао сам у Мој-ков-цу кад тро-ји-ца му -зу ов-цу,
гледао сам у Мој-ков-цу кад тро-ји-ца музу ов-цу.

Гледао сам у Мојковцу
кад тројица музу овцу.
Један музе, други вари,
трети виче: „Бари, бари.“
Поче овца да се гиша,
побегоше сва тројица.

Рибашевина

219.

I = cca 80

I = cca 60

Крај бу-на-ра зе -ле-ни се тра -ва, крај бу-на-ра
зе -ле-ни се тра -ва, ту се Раде не -де -љом од-
-ма - па.

Крај бунара зелени се трава,
ту се Раде недељом одмара.
Одмара се, пије воде хладне,
мисли мене да превари Раде.
„Да си Раде преварити знао,
не би за мном летио к'о ћаво.
Да си Раде преварити умјо,
не би са мном моје овце чув'о.“

I = cca 60

Гостиница

Чије ли су ливаде, чије ли су
чезе, чија ли је девојка, што чарапе
везе, везе? Ситан шећер на коцкице, вади мала
из торбице. Вади мала шећер бео, кога не би жео!

Чије ли су ливаде, чије ли су чезе,
чија ли је девојка, што чарапе везе?
Радове су ливаде, Радове су чезе,
Радова је девојка, што чарапе везе.
Прескочићу ливаде, прескочићу чезе,
и украсићу девојку, што чарапе везе.

I = 72

Кушићи

Под Јавором село што је, то је редно
место моје, под Јавором село што је,
то је редно место моје.

Поц Јавором село што је,
то је родно место моје.
Под Јавором овце пасу,
чини ми се моје да су.
И на њима куца звено,
чини ми се да су оно.

Средња Река

222.

Ки - ће - но не - бо зве - зда - ма, ој Јо - во,
Јо - во, зве - зда - ма, ки - ће - но не - бо
зве - зда - ма, ој Јо - во, Јо - во, зве - зда - ма,

Кијесно небо звездама,
к'о равно поље овцама.
Данице нема звездама.
Свцама нема чобана,
сем једно дете Радоје
и оно лудо, заспало.

Мирошальци

223.

(8) Под Лов - he - nom, зе - ле -
ни - се тра - ва, под Лов - he -
nom, зе - ле - ни - се тра - ва,

Под Ловћеном зелени се трава,
ту ми пасе по стотину брава:
Стадо пасе, чобани 'ладују,
чобанске се пјесме одјекују.
Лег'о чобан у зелену траву,
кабаницу метнуо под главу.
Покрај њега, чобаница млада,
обоје су без својега стада.
„Ој Ловћене, што си замаглио,
зар ис видиш, ко је коме мијо?“

на слави
 $\frac{1}{8} = \text{cca } 78$

Дрежник

224.

До - ма - - ни - не, сре - тна сла - ва тво - ја,
сре - тна слава тво - ја, до - ма - - ни - не, сре - тна
сла - ва тво - ја, сре - тна слава тво - ја.

„Домаћице, срећна слава твоја
Све славијо, слава ти помогла!“

$\frac{1}{8} = \text{cca } 103$

Рибашевина

225.

Дру - же твоја ку-ха го - ри, дру - же, твоја ку-ха
ку-ха го - ри. А - ко, а-ко, ако гори и ов -
де се борба води, ја не могу кухи ини, бор - бу о-ста -
- ви - ти!

„Друже, твоја кућа гори.“
 „Ако, ако, ако гори
 и овде се борба води,
 ја не могу кући ићи,
 борбу оставити.“

„Друже, твоје чедо плаче.“
 „Ако, ако, ако плаче,
 нек' га мајка љубља јаче,
 ја не могу кући ићи,
 борбу оставити.“

„Друже, твоја љуба сама.“
 „Ако, ако, ако сама,
 нека љуба побе с нама,
 ја не могу кући ићи,
 борбу оставити.“

226.

Пепељ

$\text{J} = 67$

О - па - дај лиш - he, о - па - дај лишhe, лишhe, о - па - дај
 лишhe са го - ре, о - па - дај лиш - he, о - па - дај
 лишhe, лишhe, о - па - дај лиш - he са го - ре,

„Опадај, лишће, са горе,
 да ме мој драги не нађе...“

27.

Рибашевина

$\text{J} = \text{cca} 96$

Бо - ро - ви - но, див - на тво - га
 'ла - да, дивна твога 'ла - да, пре - ва - рих се,

$\text{J} = \text{cca} 60$

$\text{J} = \text{cca} 77$

! =cca 80

у - да - дох се мла - да.
Жута шума шуш-ко - ри,
и-мам дра-гог у - шко - ли.
У школи је крај про - зо - ра,
У - чи за ма - ђо - - ра.

Боровинко, дивна твога 'лада,
преварих се, удаох се млада.
Превари ме човано одело,
те ја одох у најгоре село.
Превари ме шајкачица плава,
те ја одох за мангупа права.

Певање мање изражене метрике (1.2.2.2)

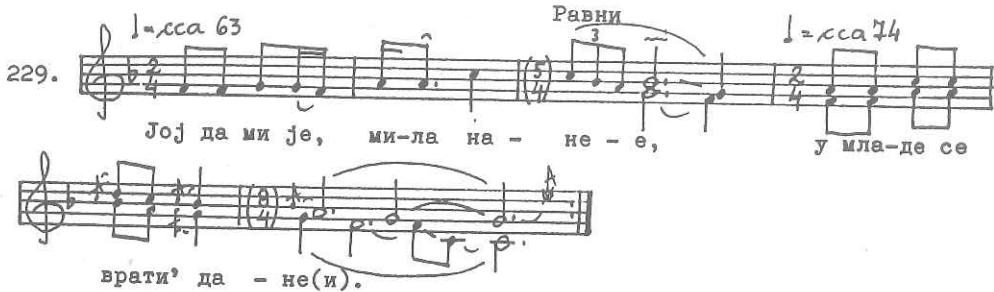
228. ! =cca 82 3

Росићи

Чу - вам ов - це, ли - ва - а - да ми
ма - ла, ли - ва - а - да ми ма - ла,

Чувам овце, ливада ми мала,
дош'о драги, да ме разговара.
А ја мала, једва овце бројим,
а камоли с момцима да стојим.

229.

Јој да ми је, мила на - не - е,
у мла-де се
врати' да - не(и).

„Јој да ми је, мила нане,
у младе се врати' дане.
Ца се вратим у девојке,
па да јопе' варам момке.
Ца се вратим у бећаре,
па да пјевам пјесме старе.“

230.

Го - ром јез - де ки - хе - ни сва -
то - ви, ки-хе-ни сва - то - ви,

гором језде

ки-хе-ни сва - то - ви.

Гором језде кићени сватови.
кићени су, ал' су невесели,
умрла им лијепа девојка.
На умору мајци говорила:
„Даруј мајко, све редом сватове,
све сватове, драгога најбоље.
Сваком свату по бошчалук дајте,
младожењи, од злата јабуку.“

Пепель

231. $\text{I} = \text{cca} 67$

На и-гран-ци код Ми - ло-ша Пев - ца,
ъу-би-ла ме три ле - па Пе-пель - ца,
на и-гран-ци код Ми - ло-ша Пев-ца,
ъу-би-ла ме
три ле - па Пе-пель - ца.

„На игранци кол Милоша Певца,
њубила ме три лепа Пепельца.
Три Пепельца, три јабуке зреле,
синоћ су ми памет однијеле.
Не знам мајко, ко је од њиј' лепши,
сваки од њиј' лепо се насмеши.“

Висибаба

232. $\text{I} = \text{cca} 60$

$\text{I} = \text{cca} 52$

Га-ји-ла Мил - ка славу - ја, а га
га-ји-ла Мил-ка славу - ја, а га,

Гајила Милка славуја,
гајила девет година.
Десета кад је настала,
решила Милка да с' уда.
Славуја 'оће да прода.
Славуј се Милки молио:
„Немој ме Милка продати,
ја ћу ти лепо певати.“

Рибашевина

233. *I =cca 71*

На Кор-ду - ну бор-ба кад је би - ла, ту је мајка
 си-на са-гу - би - ла(j), на Кор-ду - ну бор-ба кад је
 би - ла, ту је мај - ка си-на са - гу - би - ла.

На Кордуну борба кад је била,
 ту је мајка сина сагубила.
 Иде отац, носи свећу фину,
 да запали, јединоме сину.
 Иде мајка, тужно сузе лије,
 носи ћилим, сина да прекрије.
 Иде сеја, косе је расплела,
 своме брату јастук је понела.
 „Не треба ми јастуче под главу
 браћа су ми потурила траву.“
 „Тако брале, тјко мајчин сине,
 тако Србин за слободу гине.“

I =cca 81

234. *Чл. I =cca 55 Тубићи*

Осу - ло се не - бо зве-зда-ма, а,
 Ми - ле, осу - ло се не - бо зве - зда -
 - ма,

Осуло се небо звездама,
 к'о 'но равно поље овцама.
 Коц овца нема чобана,
 само једно дете Радоје
 и оно је младо, заспало.

Будила га сестра Јелена:
 „Устани брале Радоје,
 одоше нам овце низ поље.“
 Будећи брата заклала,
 оли се крвца до мора,
 чула се жалост до бога.

текотуална варијанта:

„Планино стара, старино (туго),
 по теби сам млађан 'одио,
 с' девојкама овце чувао.
 Доста сам по теб' 'одио
 и лепу сам Мару просио...“

235. *Косјерић*

Raste trave, raste шљива пла - ва, *расте тра-ва*
ој, *ра - сте* *шљи-ва* *пла - ва,*
расте *тра* *-* *ва,*

„Расте трава, расте шљива плава,
 'ајде мала, време да се спава.“
 „Не смем, лоло, ујешће ме гуја,
 испод твога чоханога гуња.“

236. *Равни*

Кад за - пје- ва *Миле пре-ко ба - ра,*
кад *за - пје- ва* *Миле* *преко* *ба - ра,*

-

1 = 82

додатак (на крају песме)

Кад запјева Миле преко бара,
слушала би', не би' вечерала.
„Пјевай, Миле, младости ти твоје,
ја те слушам из авлије моје.“

237.

j = 60

Го-ро - зе-ле-на, *accel.*

j = 54 Опеленик

j = 72 -ро

зе-ле - на, ко не те-бе го-ро сећи, кад ја морам

земљу пре(hи), го -ро зе-ле - на ?

„Горо зелена, горо зелена.
 Ко ће тебе горо сећи,
 кад ја морам земљу прећи,
 горо зелена?“
 „Мајко рођена, мајко рођена.
 Ко ће тебе хлебом ранит,
 кад ја морам земљу бранит,
 мајко рођена?“
 „Сејо Милена, сејо Милена.
 Ко ће тебе у дом дати,
 кад ја морам ратовати,
 сејо Милена?“
 „Траво зелена, траво зелена.
 Ко ће тебе траво косит,
 кад ја морам пушку носит,
 траво зелена?“

238.

Средња Река

Раз-ви-јо се јор-го-ван по тра-ви,
 zib...
 jop-go - van (ан) по тра - ви,
 раз-ви-јо се јор-го-ван по тра-ви,

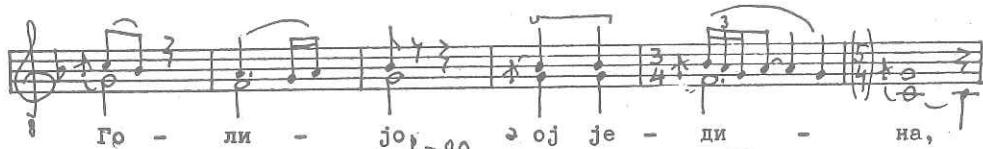
„Развијо се јоргован по трави,
 знаш драгане, како смо се звали?
 Ја сам тебе божуром и лалом,
 а ти мене, љубичицом плавом.“

239.

Ерчеге

Lassa 51

ој Го - ли- јо, ој је- ди - на, (у) ој је -
 -ди - на, э ој је - ди - на, ој

додатак (уз сваку
другу м-строту)

Ситан шећер у коц-ки-це, ва-ди мала

„Ој, Голијо, ој, једина,
најлепша си од планина.
Најлепша си и од гора,
све су јеле, бор до бора.“

240.

I =cca 60

Гостиница

По - крај дру - ма, *j =cca 49* јој, покрај друма.

зе - ле - ни се шума,

„Покрај друма зелени се шума,
ти ми мала не силазиш с ума.“

Сеча Река

241.

I =cca 57

Пре - ко гра - да, ве - тар ду - ва
преко гра - да, пре - ко (о) гра - да,
ве - тар ду - ва ој, преко гра - да,

I =cca 49

Ветар дува преко града,
буди мајка Милорада:
„устај сине Милораде,
обраше ти винограде.
Обраше га цуре младе.“

Сирогојно

242.

I =cca 41

Пре - ко гра - да, ветар ду - ва преко града,
пре - ко гра - да, ветар ду - ва ој преко гра - да,

I =cca 52

Ветар дува преко града,
буди мајка Милорада:
„Устај сине Милораде,
обраше ти винограде.
Обраше ти цуре младе.“

243. *Висибаба*

I = cca 55

Кри - вा - ца - да,
кро з Ра - жа - ну кри - ва (a)
ца - да,
кро з Ра - жа - ну јој, кри ва
ца - да,

Кроз Гажану крива цада,
погинула млада Рада.
Млада Рада Мирковића,
због Момира Трипковића.
Кад је Рада била мала,
Момиру се обећала.
У соби је Рада била,
својој мајци говорила:
.Мила мајко и умрећу
за Момира ићи нећи...“

244. *Ковиље*

I = cca 92

Жи - то жье - ла,
за го - ром Ѯе - вој - ка,
(o) жье - ла, -
жи - то жье - ла

Жито жњела за гором ћевојка,
жито жњела, житу говорила:
„Ја те жњела, а ја те не јела.
Сватовски те коњи позобали,
боље моји, него брата мога.“

245.

I = 90

Кушићи

И-дем гором, гора се - про - ла - ма,
го-ра се (e) про-ла - ма,
и - дем го - ром, го - ра се про - ла - ма,

Идем гором, гора се пролама,
која ли ми Мила заговара?
Ех, да знадем, би'је отровала

246.

I = 68

Сеча Река

На ли-ва-ди под јасеном трава зе-ле - на,
а,

На ливади, под јасеном, трава зелена,
на ливади овце чува моја Јелена.
Овце чува и погледа да л' јој идем ја,
да сједнемо на ливаду, ја и Јелена.
На ливаду посједали млади чобани,
њима стадо на ливади, нико не брани...

ИНСТРУМЕНТАЛНА ТРАДИЦИЈА (2)

ЛАБИЈАЛНЕ СВИРАЛЕ СА ПИСКОМ (2.1)

СВИРАЛА (ФРУЛА) (2.1.1)

Политика и време

Бреково

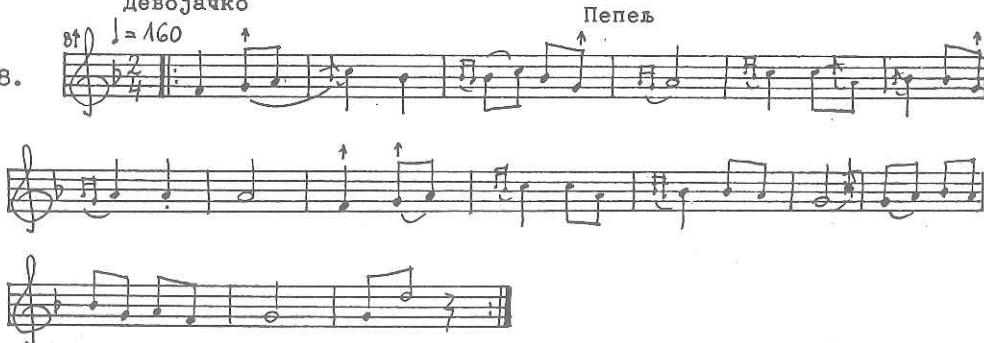
247.

Девојачко

Пепель

248.

Заплет $\text{J}=96$

Оклетац

249.

У шесн'ест корака $\text{J}=115$

Дрежник

250.

ДВОЛЕНИЦЕ (2.1.2)

Рабацински $\text{J}=c\text{ca} 90$

Рача

251.

Handwritten musical score for two voices. The top staff shows a treble clef, a 3/4 time signature, and a key signature of one sharp. The bottom staff shows a bass clef, a 3/4 time signature, and a key signature of one sharp. Measure 3 starts with a sixteenth-note rest followed by a sixteenth-note B. Measure 4 starts with a sixteenth-note A, followed by a sixteenth-note G, a sixteenth-note F, and a sixteenth-note E. The vocal parts are separated by a vertical bar line.

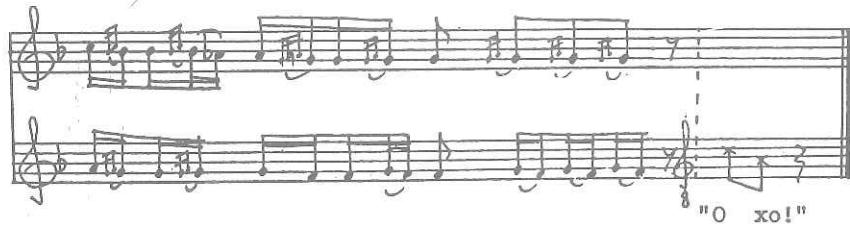
Рабацинско
= cca 60

Сеча Река

252.

"Сеча Река"

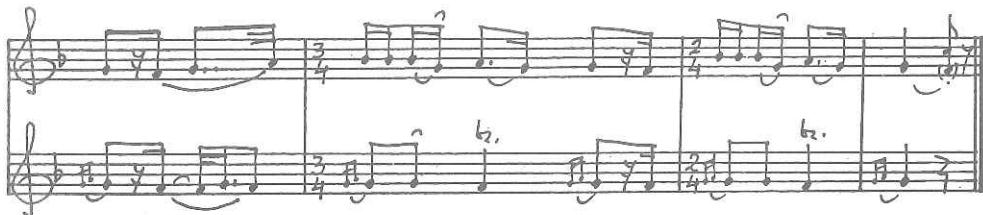
"Сту, Сиве!"

Чобанско
J = 112 53

253.

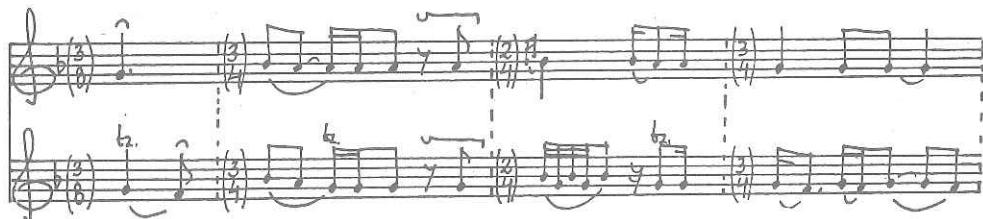
Трнава

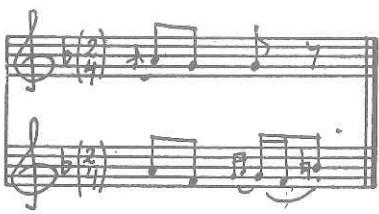

Рабачинска
J = 112 180

254.

Трнава

255.

Рабачински $\text{I}=\text{cca}\ 60$

Оклетац

"Гор' Баља!"

"На брдо!"

и тд

256.

Рабачинска песма $\text{I}=\text{cca}\ 65$

Међуречје

Рабацински
 =cca 75

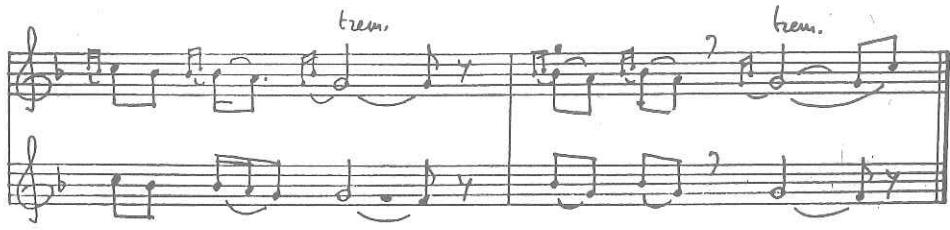
257.

trem. trem.

Равни

"Цу Бала, оздо, рогоча!"

"ајде Шаре, шта си стао?"

Поји Миле волове на реци

$\text{♩} = 74$

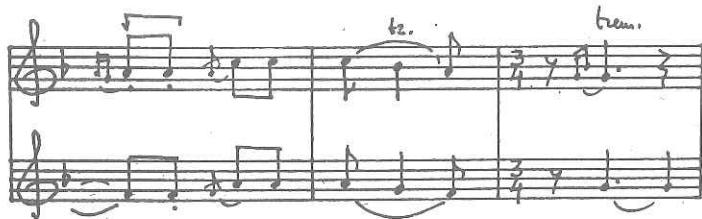
44. 44. 44.

trem.

Ravni

trem.

258.

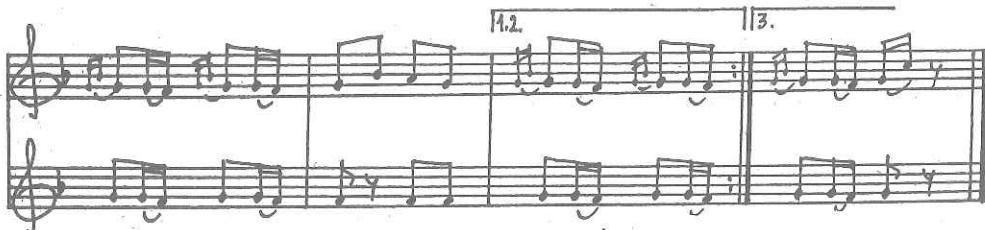
Четворак

$\text{♩} = 120$

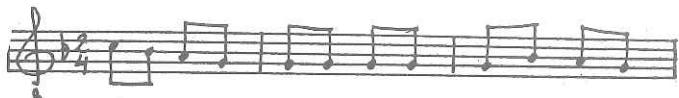
44. 44. 44.

Ribashewina.

259.

певано

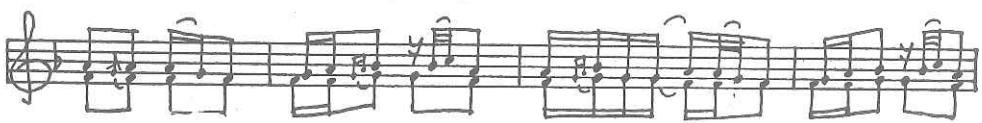
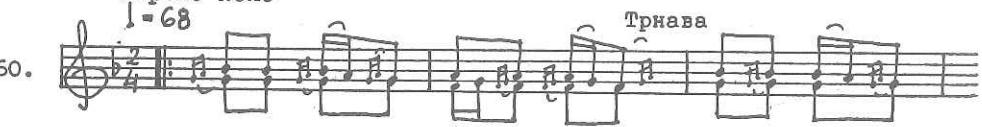
Опа, цу-па, чиз-ме мо-је, још код ку-хе

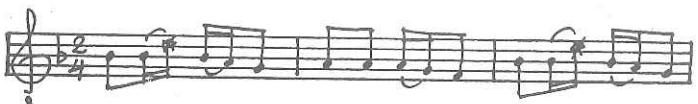
Шарено коло

♩ = 68

260.

певано

Ај' на ле-во, брате Сте-во, ај на де-сно,

па ћемо се волети, ја и ти.

261.

Девојачко $\text{J} = 91$

Међуречје

262.

Босанчица $\text{J} = 80 (\text{P} = 240)$

Оклетац

FINE

da capo al FINE

ИНСТРУМЕНТИ КЛАРИНЕТСКОГ ТИПА (2.2)

ПАЛЬКА (2.2.1)

КЛАРИНЕТ (2.2.2)

Врбљанка
♩=cca 137 → 160

Средња Река

264.

чинела

бубањ

jingle

ЛИСТ (2.4)

Девојачко (Повољно)

265.

$\text{I}=80$

ДУВАЧКИ — „БЛЕХ“ ОРКЕСТАР (2.5)

Провозито
= 96

Радошево

Труба I
Труба II

флиг. I
флиг. II

бас флиг.

чинела
бубан

и тд.

ВОКАЛНО-ИНСТРУМЕНТАЛНА ТРАДИЦИЈА (3.1)

ПЕВАЊЕ УЗ ГУСЛЕ (3.1)

(♩ =cca 67) Кремна

певач

гусле

267.

10/секунди

Хеј, ви - но пи - је од Се - ња

И-ва -не у би - је -лу

Се-њу, на ка - ме -њу, еј, на сво-јој

од ка - ме -на ку - ли.

Сам он пи-је и сам ча -шу ли-је,

сам са со-бом И-ван раз-го- ва - ра...

итд

(!cca 80)

Росићи

п.

268.

г.

10/сек.

t₂. t₂.

01.

- лас-но ти је, пјану за-пје-

5/сек.

5/сек.

- ва - ти,

а би-је-сну псету за-ла-ја -ти.

t₂.

ш, а де -бе -лу

кењцу за-р -за -ти,

а жа-лосној мајци

4/сек.

5/сек.

за-ку-ка-ти.

t₁.

h.

последњи
дводакт

и тд.

ш, а ко стекне

Ласно ти је п'јану запјевати,
 а бијесну псету залајати,
 а дебелу кењу зарзати,
 а жалосној мајци закукати.
 Удовици, сјести до бећара,
 старој баби, до пуни' наћава.
 Младу зету у пунице доћи,
 а пуници приступити руци.
 Још пуница зета сјетовати:
 „Мили зете, пази ми дијете.
 Држ' га тамо, не пусти га 'амо,
 да се у дом не повраћа мајци,
 да с' не купе они стари знанци.“
 Ма колико крио и дружио
 ласно ти се младу оженити.
 а још брже куђу раскућити.
 Ласно ј' момку косе продолжити,
 а девојци сукњу поткратити.
 Ласно ти је преварити дете,
 директору ићи на банкете.
 Ласно ти је кога шефом мазе,
 критизеру измишљати фразе.
 Ласно ти је када други вуче.
 ал' је тешко кад нерадник буче.
 Тешко ђаку који нема књига,
 наставнику због реформних брига.

Тешко самцу код зле газдарице,
домаћини код скупе пијаше.
Тешко ј' Ери, путујући возом,
возачима — послујући с ДОЗ-ом.
Тешко ти је наћи запослење
и решити стамбено решење.
А ко стекне кућицу и плату,
шиша сваког по своме занату.

Бесеровина

(L = cca 46)

п.
г.

269.

22/сек.

Е - во песме

9/сек.

од старог сплавара,

од пе-ни-ка, ста-ро -га Бог -

-да -на.

9/сек.

Ри-мо-ва-на под Таром планином,

6/сек.

8/сек.

последни стих

од ње - га сам занат на-у-чи -

- о(м.).

Ево песме од старог сплавара,
од песника, старога Ђогдана.
Римована под Таром планином,
кад су сплави пролазили Дрином.
Ја сам сплавар на Дрини и Сави,
на низ Дрину путујем на сплави.
Лети, зими, ја низ Дрину бродим,
и свој живот на њојзи проводим.
За мене је Дрина најмилија,
а сплав ми је кућа и авлија.
Ја без Дрине, к'о птица без горе,
волим Дрину као морнар море.

Познам Дрину к'о ливаду моју,
ил' к'о момак, девојчицу своју.
Кроз кањоне, испод Вишеграда,
не плашим се њених водопада.
Низ букове сплав се отискује,
преко мене вода запљускује.
Река брза, мој сплав брже жури,
кроз таласе к'о чунак пројури.
А ја стојим и думеном крећем,
куд ми вольја, ја га заокрећем.
А када се спустим у равнице,
гледају ме с брега чобанице.
Руком машу, пут ми честиташу:
„Дримо, водо, поздрави сплаваре,
да не беру моје руже плаве.“
А ја слушам, срећан од милине,
па им кажем: „Здраво остај, сине!“
Руком латим своју секирицу,
и насечем дрва за ватрицу.
Сплав се креће, поветарац дува,
мој се ручак уз ватриду кува.
Цим остаје, вијуга се Дрином,
повија се као за машином.
А сплав клизи, иде у даљине
и промичу брда и долине.
Дрином, Савом, од града до града,
док не добем све до Београда.
А кад добем према Београду,
сплав үставим, вежем за обалу.
Ту га предам Дрвном комбинату,
а за подвоз ја добијем плату.
Брзо узмем торбу, секиришу,
па одлазим право на станицу.
Сплав остане, ја се пешке вратим,
да се опет низ Дрину повратим.
Песме певам, те се разговарам,
а од сплави децу издржавам.
И мој бабо некад сплавар био
и низ Дрину сплави је возио.
Док је мене хлебом отхранио,
од њега сам занат научио.

(текст песме записан из књиге сплавара и гуслара
Богдана Баштовановића Сто година сплаварења на
Дрини, Бајина Башта, 1981.)

ТЕРИТОРИЈА И ИЗВОБАЧИ

1. Пожега

Висибаба: Рада Петковић, 1932; Росанда Цветић, 1934; Раденка Јечменица, 1933; Маргита Весовић, 1925; Радина Шушић, 1929.

Горобиље: Драган Вукаличиновић, 1948; Бошко Николић, 1948; Миливоје Јоксимовић, 1941; Радосав Гордић, 1940; Милан Ршумовић, 1941; Срећен Ковачевић, 1930; Ненад Дриндаревић, 1962.

Пилатовићи: Блажимир Шавловић, 1931; Павле Павловић, 1931; Периша Павловић, 1923; Радован Савић, 1929; Братислав Савић, 1960; Милија Павловић, 1950; Драган Павловић, 1952;

Узићи: Зора Никитовић, 1947; Ђаница Мандић, 1935; Драга Перић 1932; Нада Михајловић, 1954; Слава Боковић, 1931; Милица Илић, 1953.

2. Косјерић

Косјерић: Милић Јешић, 1930; Миломир Јовановић, 1954; Миладин Ђлајевић, 1947; Милорад Јовановић, 1957; Станимирка Станишић, 1924; Милка Симић, 1952.

Росићи: Зорка Ћевић, 1938; Милица Трипковић, 1927; Томка Мијатовић, 1941; Дарinka Лазовић, 1942; Трипко Трипковић, 1921 (пева уз гусле).

Сеча Река: Деса Ерчић, 1930; Емилија Радовановић, 1924; Љубица Васовић, 1929; Драган Перишић, 1932 (свирала и „дувенице“)

Тубићи: Радика Петровић, 1943; Миљанка Тулимировић, 1937; Милоја Рајковић, 1925; Љубинка Витезовић, 1930; Милунка Лечић, 1930; Мила Витезовић, 1931; Винка Лечић, 1935.

3. Бајина Башта

Бесеровина: Бука Петровић, 1933; Милена Јовановић, 1937; Милан М. Југовић, 1924 (двојнице); Ђамјан Матић, 1921 (двојнице); Богдан Баштовановић, 1910 (пева уз гусле).

Оклетац: Радмила Томић, 1937; Радинка Букановић, 1934; Љубинка Јовановић, 1933; Златан Обрадовић, 1951; Радомир Крстић, 1943 (пева и свира на двојницама); Милија Трифуновић, 1950 (фрула); Живка Леонтијевић, 1957; Драгиша Петровић, 1929.

Пепељ: Милош Благојевић (Певач), 1945; Милорад Благојевић, 1960; Милош Јањић, 1969; Мирољуб Петровић, 1966; Милорад Благојевић, 1960; Милојко Петровић, 1962; Десимир Аћимовић, 1964; Видоје Благојевић, 1952; Срећен Аћимовић, 1960; Грозда Благојевић, 1932; Рада Благојевић, 1951; Манда Аћимовић, 1934; Радина Петровић, 1936; Миодраг Петровић, 1942 (свирала и двојнице).

Рача: Раденко Малинић, 1922; Милена Малинић, 1922; Милоје Малинић, 1941 (двојнице).

4. Титово Ужице

Биоска: Ковина Аћимовић, 1916 (казивач)

Бујар: група певача, учесника манифестације Чобански дани (имена непозната јер су песме преснимљене са траке новинара из Косјерића Т. Пауновића)

Голово: мушка група певача (имена непозната јер су песме преснимљене из Радио-Титовог Ужица)

Гостиница: Симић Емилија, 1920; Симић Милица, 1924; Миленка Миливојевић, 1933; Вида Томић, 1945; Обрад Миливојевић, 1934; Милан Спарић, 1925; Милосав Симић, 1923; Велибор Симић, 1944; Милоје Максимовић, 1954; Миломир Спарић, 1943; Милутин Савић, 1944; Драган Анђелић, 1961; Спасоје Панић, 1936; Милојко Симић, 1944; Војислав Вукићевић, 1959.

Губин До: Проко Џузовић, 1926 (грађитељ двојеница)

Дрежник: Зорка Милићевић, 1929; Драган Милићевић, 1927; Остоја Обучина, 1926; Крсман Јованетић, 1924; Миливоје Јованетић, 1920 (свирала)

Каран: Роза Мурић, 1936; Илинка Петровић, 1933; Милојка Мурић, 1948; Микаина Остојић, 1936; Јубица Гадојчић, 1934.

Кремија: Буро Којадиновић, Владе Богосављевић, Милорад Ђорђевић, Обрад Вукајловић, Мирко Селаковић (године рођења непознате јер су песме преснимљене из Радио-Титовог Ужица); Милана Панић, 1950; Ковина Богосављевић, 1927; Милан Ђурђић, 1929 (пева уз гусле)

Крива Река: женски дует (имена непозната јер су песме преснимљене из Радио-Титовог Ужица)

Равни: Миленија Боковић, 1936; Славка Илић, 1939; Пантелија Боковић, 1905 (казивач); Миљко Боковић, 1931. (свира на листу); Вуле Лучић, 1932 (двојенице) и група певача (песме преснимљене из Радио-Титовог Ужица)

Рибашевина: Томка Лучић, 1933; Мара Лазић, 1935; Станија Радуловић, 1931; Милорад Лучић, 1921 (двојенице); Бошко Лучић, 1910 (казивач), Михајло Лучић, 1935 (казивач); Милица Лучић, 1920 (казивач); Јелица Лучић, 1927 (казивач); Наталија Чирковић, 1930; Рада Кукањац, 1938; Мица Јоксимовић, 1934; Јеленка Брковић, 1931; Станимирка Васиљевић, 1934; Десанка Јанковић, 1934. и мушка група певача (имена непозната јер су песме преснимљене из Радио-Титовог Ужица)

Севојно: женска певачка група (имена непозната, песма преснимљена из архива Факултета музичке уметности у Београду)

Трнава: Здравко Милићевић, 1917 (пева, двојенице); Раденко Милићевић, 1920 (пева, двојенице); Милорад Милићевић, 1948; Милијан Милићевић, 1951.

5. Чајетина

Доброселица: Раденка Јечменица, 1933; Радина Шушић, 1929.

Мушвете: Миленка Чировић, 1933; Новка Словић, 1939; Иванка Словић, 1906 (казивач); Душан Словић, 1930 (казивач); Стран Словић, 1933.

Сирогојно: Дарinka Ковчић, 1921; Радмила Радосављевић, 1943; Грозда Јовановић, 1923; Богдан Калдовић, 1922 (казивач); Бранко Стопић, 1948 (Рожанство); Јубинко Михајловић, 1954 (Трнава); Јубинко Секулић, 1961; Драган Калдовић, 1955; Драган Боковић (паљка).

Шљивовица: мушка група певача (имена непозната, песма преснимљена из Радио-Титовог Ужица)

6. Ариље

Бјелуша: Александар Радосављевић, 1928; Раденко Јовичић, 1937; Ђојана Јовичић, 1944; Жанка Лазаревић, 1941.

Богојевићи: Миленија Варнићић, 1905; Радулка Драговић, 1912; Милица Петронијевић, 1925; Мирчеста Огњевић, 1924.

Бреково: Драгана Јевовић, 1950; Нада Поповић, 1930; Остоја Поповић, 1929; Петар Шолајић, 1930; Странин Ковачевић, 1930; Спасоје Јевовић, 1920; Раденко Симечновић, 1956; Јован Јевовић 1945.

Миросаљци: Милена Васиљевић, 1911; Стојанка Поповић, 1923; Миљко Пантић, 1930; Вића Васиљевић, 1939; Томислав Станковић, 1939; Ковачевић Цветко, 1923; Милорад Пантић, 1929.

Радошево: Слободан Марјановић, 1917 (казивач); дувачки — „блех“ оркестар (снимљен на сваћби у селу Ђелуша у марту 1980. године, па су имена свирача непозната)

7. Ивањица

Братљево: Томка Поледица, 1937; Живка Боковић, 1946; Стanoјla Боковић, 1923; Вера Јелић, 1945; Staјka Миловановић, 1931; Милунка Миловановић, 1911; Миленија Јелић, 1951; Цаја Кнежевић, 1938; Зоринка Кнежевић, 1929; Станимирка Радосављевић, 1911; Милинко Маринковић, 1936; Цвеље Кнежевић, 1924.

Брезова: група певача (имеџа непозната, преснимљено из фоне архива ФМУ)

Ерчеге: Дуња Јелић, 1909; Стanoјka Јелић, 1911; Милојка Јелић, 1947; Радivoјка Јелић, 1933; Милинко Поледица, 1954; Мирољуб Поледица, 1954; Ратко Марић; Братислав Боковић; Војимир Нешовић, 1956; Душан Марић, 1962.

Катићи: Драгана Сенић, 1957; Вера Каплановић, 1949; Стаменка Марковић, 1953; Перка Караклајић, 1943; Милена Влајковић, 1953; Милинко Нешовић, 1938; Јерољуб Оцоколић, 1937; Миодраг Караклајић, 1932; Бранислав Милинковић, 1943; Миливоје Баковић, 1955; Мирољуб Радоњић, 1951; Љубомир Драмичанин, 1959; Живко Коларевић, 1958; Бошко Поледица, 1952; Вукадин Петровић, 1952.

Кушићи: Милутин Коларевић, 1954; Мићо Буројевић, 1953; Славољуб Аврамовић, 1958; Милосав Стаменић, 1951; Радивоје Глиндјић, 1957.

Ковиље: Максимовић Станимирка, 1957; Божидарка Максимогић, 1959; Душанка Дојчиновић, 1963; Станарака Максимовић; Милена Максимовић, 1960; Дренка Јовановић, 1962; Ђојовић Маринко, 1910 два певача чија имена нису забележена:

Лиса: Мирка Мићовић, 1934; Миленија Мићовић, 1943; Светлана Мићовић, 1952; Миља Мићовић, 1935; Драго Солдатовић, 1925; Живко Мићовић, 1927; Десимир Шулумбурић, 1933; Момчило Шулумбурић, 1926; Петар Шулумбурић, 1949.

Међуречје: Драгина Ацић, 1939; Нада Ацић, 1939; Вида Ацић, 1933; Зорка Ацић, 1923; Ненад Златић, 1952; Зоран Самарџић, 1961; Петар Златић, 1954; Владан Јовановић, 1955; Драган Ацић, 1962; Рашо Ацић 1.32 (двојнице)

Средња Река: Милка Вуловић, 1953; Богданка Николић, 1954; Никосава Николић, 1957; Џиђа Ајдачић, 1958; Будиша Петровић, 1942; Милан Бајовић; Мирољуб Јаковљевић; Маринко Јаковљевић; Раде Грујовић; Петар Пунишић; Бранко Карадић; Мирољуб Митровић, 1941 (кларинет); Деспот Лепосавић, 1930 (бубањ).

Dimitrije Golemović

LA MUSIQUE POPULAIRE DE LA REGION DE UŽICE

L'œuvre »La musique populaire de la région de Užice« représente le résultat de l'exploration du territoire de Užice. On essaye par là de marquer et commenter, le plus authentiquement possible, une partie de la création musicale, autrefois très riche et variée.

Dans l'introduction on parle du village d'aujourd'hui, qui vivote, sans jeunes gens. La vie des temps passés — caractérisée par un travail physique dur, mais aussi par une infinité de célébrations et de divertissements — a beaucoup changé par suite de l'utilisation de la machine. La bonne qualité des routes, le réseau routier, l'électricité, les divers appareils électriques, et beaucoup d'autres facteurs, ont contribué à la disparition de certaines coutumes paysannes, qui existaient pendant des siècles.

La musique populaire, conformément à son encadrement, est presque entièrement disparue de l'usage populaire. En comparant les différentes formes de cette musique, rassemblées dans les divers régions de Užice, on peut remarquer certains traits de ressemblance. Ce fait démontre que ces différentes formes de musique populaire ont été conservées grâce à leur force et leur beauté naturelle.

En tradition musicale, il existe trois manières d'expression: musique vocale, musique-instrumentale, et musique vocale-instrumentale (*gusle*). La tradition vocale est la plus répartie et la plus intéressante dans le domaine de la création musicale populaire de la région de Titovo Užice. Elle se manifeste comme chant à une voix et chant à deux voix. Le chant à une voix apparaît sous la forme de dix aspects intéressants. Le chant à deux voix se manifeste, selon l'époque de sa création, comme »pevanje na glas« (iz vika) — »chant à haute voix« qui date des temps anciens, et »pevanje na bas« — chant à voix basse» qui est plus récent.

Dans la partie concernant la musique vocale, l'accent est mis sur trois problèmes intéressants. Le premier: le rythme et la mélodie. Le second: le problème de l'intonation dans les chansons. À part les tons mélodiques habituels, dans beaucoup de chansons se manifestent aussi des tons de qualités variés.

En tradition instrumentale-vocale l'interprétation devient intéressante, car le texte joue ici le rôle le plus important.

La tradition instrumentale vivote toujours par l'intermédiaire de la création de certains musiciens. Les instruments les plus fréquents dans cette région sont les flûtes labiales (flûte simple et flûte double). La flûte simple accompagne les chansons de danse tandis que la flûte double est utilisée pour les pastourelles et les autres chansons. L'accordéon a vu le jour dans les villages de Užice, à la veille de la seconde guerre mondiale, et aujourd'hui, c'est un des instruments les plus utilisés, en musique ancienne (une grande partie), et en musique moderne (presque entièrement). L'orchestre aux instruments à souffle est très aimé ici. Il est apparu entre les deux guerres, mais il est devenu plus important récemment.

La tradition instrumentale vocale se manifeste comme le chant accompagné par les »gusle«. Cet instrument a servi autrefois, pour la plus part du temps, à accompagner les chansons épiques, mais, déjà depuis longtemps, et surtout aujourd'hui, il est utilisé pour accompagner d'autres genres de chansons, même les chansons burlesques.